

Lau ipuin kontalarik ofizioaren sekretuak aitortu dizkigute

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

01884

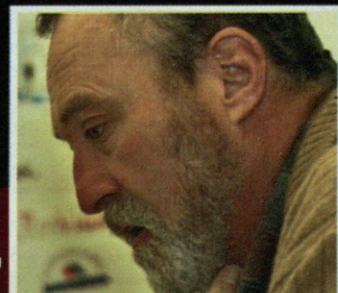

Zaporea, Upelgintza, Ekoizpena

SAGARDOAREN UNIBERTSOA

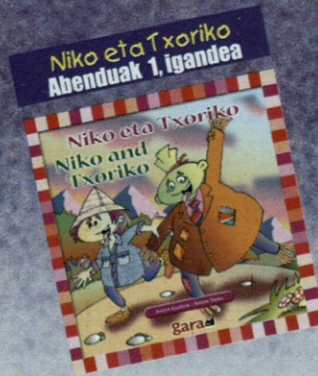
Paul Nicholson:

“Nekazal politika ez da baserritarren arazoa bakarrik”

KOLOREZ eta FANTASIAZ betetako mundua

erakutsiko dizu **gara-k**

Egilea: Antton Kazabon
Ilustratzailea: Antton Dueso

Egilea: Jabier Muguruza
Ilustratzailea: Mikel Comejo

Egilea: Alex Turrillas
Ilustratzailea: J. Ignacio Treku

Egilea: Jasone Osoro
Ilustratzailea: Kristina Fernández

Egilea: Isabel Millet
Ilustratzailea: Olatz Aguado

Egilea: Harkaitz Cano
Ilustratzailea: Mikel Valverde

Egilea: Joxemari Iturralde
Ilustratzailea: Elena Odriozola

Egilea: Jokin Mitxelena
Ilustratzailea: Jokin Mitxelena

Egilea: Andoni Egaña
Ilustratzailea: Mikel Comejo

Egilea: Iñaki Odriozola
Ilustratzailea: Antton Dueso

**Igande, astearte eta ostegunero ipuin berri bat
2,99 € ipuin bakoitzagaitik +**

Kolorez eta fantasiaz betetako mundua erakutsiko dizu **gara-k**

Argazkia: Alberto Eloseg
Discinua: antza S.A.L.

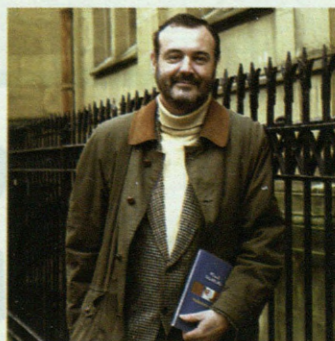
XOUSE SIMAL

■ Margarita Uria: "PPk EAJ baztertu eta mendira jo dezagun nahiago luke" 9

ARGAZKI PRESS

■ Martxorako prest Bizkaiko proiektu handietatik lehena 14

ARGAZKI PRESS

■ Polemika "Euskararen Etxea"n 18

■ Menina garaikideak 42

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrietzeta: Margarita Uria. Mikel Asurmendi	9

MUNDUA

"Gatsby Handiak" bizirik daude Amerikako paradisuari. Pello Zubiria	12
---	----

EKONOMIA

Martxorako prest Bizkaiko proiektu handietatik lehena. Daniel Udalaiz	14
---	----

EUSKARA

Polemika "Euskararen Etxea"n. Pilar Iparragirre	18
---	----

GIZARTEA

Sagardoaren tentaldia. Nerea Pikabea	20
Elkarrietzeta: Paul Nicholson. Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Kontalariak kontatua. Arantxa Iturbe	38
Menina garaikideak. Nagore Irazustabarrena	42
Orain Dela 30 Urte. Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Pello Apeztexea	8
Azkena: Iñaki Murua	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Xabier Letona.
Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetak: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Sorluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:
Erredakzioa: kazeta@argia.com
Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

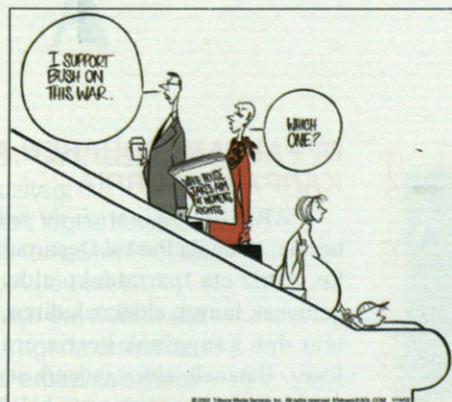
Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	110 euro
Ipar Euskal Herrian	133 euro
Espainia	110 euro
Beste atzerriak	140 euro
Airez	219 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Ann Telnaes, AEBetako "Tribune Media Services" egunkarian

- Gizonak: Bushen alde nago gerra honetan.
- Emakumeak: Gerra guztietatik, zeinetan?
- Egunkarian: Etxe zuriak emakumeen eskubideak seinatzen ditu.

Ricardo Martinez, Espainiako "El Mundo" egunkarian

- Aznar beharpenetan.

Hiruko Txikian

GEZURRETAN

Guardia Zibilak. Bi kapitain eta komandante bat. Informazio Zerbitzutakoak. Batasunaren aurkako epailetan, besteren artean, ezker abertzaleetan salatariak badituztela esan dute. Ez dut dudarik egiten halaz denik. Gure arteko gogorrenen artean txibatoak badituztenik ez da berria. Geniteltatik helduta, hertsatu, zanpatu eta behartutako jendea badutela ez da zaila sinestea. Euren zereginetako bat da. Era askotako mehatxupean gure artekoen kolaborazioa lortzen dutela, Fraga bezain ezaguna eta zaharra da. Baina horrez gain, jendea soseztatuz dute dutena. Eta hiru horien adierazpe-

nen arabera, salatariak bere borondatez ari omen dira lagunak saltzen. Doanekoak direla alegia. Eta tamainako ziria, beren amari sartzen ahal diote, ez guri. Txibato ideologikorik badagoenik ez dut nik ukatuko, hamaika asoziaziotan makina bat baitabil merituak egin ezinik. Baina ezker abertzaleetan leudekeen beren azpietatik harrapatutakoak dituztenak dira, beren gogoan eta buruen aurka arituz, ataka horretatik irten ezinik mehatxupetan ederki lauskituak. Eta ordainduta, patriketako zuloak estaliz gero aiseago gaingitzen baitira hemen egonezinak. Eta izerdi zuriak

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

INFLAZIOA ETA
NEGOZIAZIOA

Joan den astean ezagutu genuen prezioen igoera %4koa izan zela 2002an Hegoaldean, Espainiako Estatuko batez bestekoa-
ren antzera. Gobernari
zuhurrek %2ko inflazioa
aurreikusi zuten. Baina
bikoizteak ez du inporta.
Bost axola haiei, indize
horren oso gaintetik dau-
den soldatak jasoko baiti-
tuzte, indize hori soldata-
koentzat bakarrik dago
indarrean, pentsiodun eta
langabetuentzat batez ere.
Inflazio hori zifra horrek
baldintzatzen dituen diru
sarrera batzuren mende
bizi direnei ardura zaie.
Arduratu behar luketenak,
eta asko gainera, sindika-
tuak dira. Orain helduko
da negoziazio kolektiboa.
Bidezkoa eta beharrezkoa
da sindikatuak beren inda-
rrak batzen saiatzea %4ko
inflazio horren gaintetik
sodata hobekuntzak lort-
zeko; izan ere, ofiziala
zifra hori den arren ez da
errealia, altuagoa baita.
Alabaina, sindikatuak lan-
gabetuez ahaztu daitezke.
Ez dute, ordea, haiek jaso-
tzen duten langabezi saria
ahaztu behar, lanbide arte-
ko gutxieneko soldatak
baldintzatzen baitu, eta
hura urtero ezartzeko ez
da inflazio zifra orokorra
kontuan hartzen. Hala,
langabetu askok ez du
hilabeteko 340 euro ere
jasotzen! ●

◆ DANIEL UDALAITZ

DEPARTAMENDUAREN ALDEKO
KANPAINA BERRIA

PARISEK jakinarazi du jada, espero zen bezala, ez duela Euskal Departamendurik sortu-
ko, nahiz eta Iparraldeko alderdi eta elkarte
gehienak horrek aldekoak diren, otsailean has-
tear den kanpainak berriz erakutsiko duen
legez. Batzuek, aldiz, jadanik argi esan dute ez
duela merezi kanpaina eta halakoetan aritzea,
ez dagoela ezer egiterik. Ordainetan, Paris eus-
kal nortasun kontuez hitz egiteko prest agertu
da. Kanpaina berriak, oro har dakiguna berres-
teaz gain, departamenduaren aldarrikapen kon-
tuetan atzean nortzuk geratzen diren agertuko
du.

LANDER GARRO

■ 1999ko urriaren 9an Baionan departa-
menduaren alde egindako manifestazioa.

MARCOS ETA ETA

GUTUN trukaketa gogorra izan da EZLNko
Marcos komandanteordea eta ETaren artean.
Euskal Herrian inork ez zuen pentsatu Marco-
sek Baltasar Garzoni egindako eskaintza bete
zitekeenik eta, gainera, askok pentsatu izan du
Marcosek esandakoekin Euskal Herriko gataz-
ka egoera zerbait gehiago hedatzen dela. Bata-
sunak emandako erantzunean ere hori irakur
zitekeen. Besteak beste, ETak bestelako eran-
tzuna eman zion, nagusiki berean kabitutadila
eskatuz Marcosi. Honek erantzun dio halako
proposamenik egiteko ez duela ETaren baime-

nik behar eta, besteak beste, ETaren jarduera
armatuari oso kritika gogorra egiten zion.
'Gara' egunkariak, bestetik, ETarekin eginda-
ko elkarrizketa labur bat eman zuen argitara
urtarrilaren 15ean. Elkarrizketaren argazkia zen
deigarria oraingoan, ikurrinaren ondoan Nafa-
rroako bandera zegoelako.

TABAKOAREN AURKAKO GERRA

2007RAKO, teorian behintzat, ezingo ei da
erre eraikuntza publikoetan, garraioan eta lanto-
kietan. Goiz dirudi lau urteko epea, baina joera
hori dela dirudi. Hala ere, eta orain arte Espai-
nian egindako azterketen arabera, tabakoa
murrizteko hartutako neurriak ez dira betetzen
neurri handi batean, nagusiki erretzaileek ez
dituztelako betetzen eta ez erretzaileak betetzea

B A H E A

• PP eta Jaime Mayor Oreja gogor astinduz, Gregorio Moranek "La Vanguardia"n idatzi-
tako iritzi artikulutik aterata: "Hau bukatu da eta horrela gaude. PPren hazkunde zikloa
Euskal Herrian bukatu da. Mayor Oreja eta bere politikak porrot egun dute 'Aski da',
Ermuko Foroak, Askatasunaren aldeko Fundazioak edo El Salvador Foro exotikoek eure-
nak eta bi eginda ere. Horrek funtziona dezake, gaur egun esaten den gisa, komukabide
generalistetan, baina Euskadin ez. Konbentzitu zaitzete, ez du funtzionatzen".

eskatzen ez duelako. Joera, dena den, toki askotan ez erretzea da eta debekatutako tokietan agindutakoa denborarekin betetzea.

OTANO AUZIA ABIAN DA

JAVIER OTANO eta Gabriel Urralburu Nafarroako Gobernuako lehendakari ohiak epai-learen aurrean dira azkenean, auziaren instrukzioa ia zazpi urtez luzatu ondoren. Urralburu eta Aragoni eroskeria delitua leporatzen zaie eta beste sei laguni, tartean aipatutakoen emazteak eta Antonio Aragon Herrilan kontseilari ohia, eroskeria estaltzea.

LAU ERREFUXIATU BEREN HERRIETARA BUELTATU DIRA

ANGEL Alcalde, Santi Iparragirre, Kandi-

DENA PREST OTE ZEGOEN?

Espainiako Auzitegi Konstituzionalak legez kanpo utzi ditu Eusko Jaurlaritzaren 2002ko aurrekontuak. Alde batetik, jadanik berdintsu da, 2002a eta aurrekontuak iragana direlako; baina bestetik, erabakiak garbi agertzen du Espainiako botere desberdinak elkarlanean noraino iritsi daitezkeen euskal auzia korapilatze bidean. Oraingo idatziak eta esanak guztiz desberdinak lirateke Jaime Mayor Oreja iragan hilaren 27an berandu iritsi ez balitz eta jadanik Eusko Jaurlaritza 2002ko aurrekontu luzatuekin arituko balitz. Bestetik, 2002koa gisako egoera korapilotsuak ez dira sarri ematen, baina hurrengorako argi geratu da zer ezingo den egin.

do Ostolaza eta Isa Ariztimuño euskal errefuxiatuak euren herrietara itzuli dira atzerrian urte luzeak eman ondoren. Donostian Bai Euskal Herriari ekimenak hilaren 11n antolatutako ekitaldi batean beste errefuxiatu talde batekin iragarri zuten itzulera.

GERNIKA DEIALDIA

SARA, Gasteiz, Amaiur, Hernani, La Arboleda eta Mitikilen Gernikako arbolaren kimuak landatu dituzte Gernikako Deialdia ekimenak bultzatutako ekitaldietan. Historian zehar izandako gertakizun odoltsu desberdinengatik hautatu zituzten lekuak, gaur egun sufrimendu egoerak jarraitzen duela gogoratuz eta, batez ere, aurrera begira erresistentzia jarrerarekin jarraituko dutela iragarritz.

■ J.M. Aznar.

IZPIAK

Jose Maria Aznar Espainiako Gobernuako lehendakaria izango da PPko Bilbo-ko zerrendaren azken hautagaia. ETak mehatxatutakoekiko keinu bat dela adierazi du berak, eta Iñaki Azkuna EAJren hautagaiak, aldiz, berari horrek mesede egingo diola. PPko buruzagiaren aita, Manuel Aznar Acedo, Bilbon jaio zen eta hark erakutsi omen zion "Bilbo maitatzen".

Josu Bergarak uko egin dio Bizkaiko EAJren diputatu nagusigai izateko lasterketari, eta Jose Luis Bilbao BBBko hautagaiak bidea libre du. Hilaren 25era arteko barne hauteskunde prozesua hasi bezain laster itxi zen, Bilboak zuen sostengu zabala ikusi ondoren, egungo diputatu nagusiak erretiratzea erabaki zuelako. Azken boladan halako goreneko kargu instituzional batean dagoen politikari batek hartu duen jipoi politiko handienetakoa izan da hau.

■ Josu Bergara.

- Roman Sudupe Gipuzkoako diputatu nagusiak PSE-EEekin saiatuko da aurrekontuak adosten, baina Patxi Lopez PSE-EEko idazkari Nagusiak ahazteko esan dio: "Sudupek Gipuzkoako aurrekontuak PSEekin adosteko esperantza guztia galdu beharko luke".
- Javier Rojo PSE-EEko kidea: "Euskal Herria behin ere ez da Estatu independentea izan, behin ere ez da indarraren eraginez lotutako subjektua izan. Horrexegatik, erantzukizun larrikoa da ustezko eskubide historiko faltsuetan oinarritzea, aldebakarreko banaketa bultzatzeko"

Historia bizitzarako irakasle

Aspaldiko errana dugu, lehenak orainari argi egiten diola. Gertatutakoa, alegia, ikusitakoa, bizitutakoa ikasbide zaigula, orain egin behar dugunerako. Nork ukatzen ahal du, gaur den egunean jendeak duen jakitate eta ahalmena, neurri haundi batean aitzinekoei zor diela? Gaur egun jasotzen diren ehun solairuko eraikuntzak edo nahitaezko tresna bihurtu den ordenagailuak anitz urtetako ibilbidearen ondorengatik gauzatu dira. Ondotik eta ondorioz. Eta gauza bera erraten ahal dugu gizartearen antolamenduaz edo gizaseme eta emakumeen arteko harremanez, gai hauetan bertzelako eragilek jokatu arren. Hala ere, ezin erran lehenak erakutsi digun guztia gureganatu dugunik. Gertatutakoaz eta bizitutakoaz zenbaitetan baliatu gara, anitzetan ere bai, behar bada; bertze zenbaitetan, ordea, anitzetan ere bai, ikasgaiak ikasgai gelditu dira. Ikasi gabe.

Pentsatzen hasiz gero ez genuke gehiegi harritu beharko. Ez dugu erran zaharra bertze hau ere, jendearena dela toki berean bi bider behaztopa egitea? Bi bider bakarrik balitz! Eman dezagun urrunegi joan gabeko begirada, oraindik bizi den aunitz jende bere buruan daukana: 1936ko altxamendu militarra eta honek eragindako hondamendia. Legezko agintarien aurka armatarrez jo, herritarren arteko borroka hilgarria bizitu, milioi bat jende galdu, gerrateaz aparteko hainbat eta hainbat hilketa eta asasinatze. “Garbitasun” negargarria burututakoa, estatu espainoleko komunismoa eta separatismoa sustraitik ezabatuko omen zuena.

ARGUDIO hau behin eta berriz erabili baitzuten altxamendu nazionalekoek, gaiztakeriak menperatutako gizarte batetik ongiaren erreinura joanen ginela, etsai horiek errotoz ezabatuz gero. Baina, zer eta aro argitsu berri baten izenean, eskubide arruntenak ere ukatzen zituen diktadura bortitz eta luzea inposatu ziguten. Bada, urte haiek joan eta bertze hainbat urteren ondorengatik, gero eta ordukoaren antzekoago bilakatzen ari zaigu egungo egoera sozio-politiko. Armada berme duen konstituzioa oinarritzat hartuta, demokratikoa deitzen zaiona, giza eskubideen zanpatze eta neurrigabeko errepresioa haunditzen ari

da, egunetik egunera. Ikasi dugu gerrate eta gerrate ondorengatik?

1937an eliza katolikoko apezpikuek izkribu deitoragarria aditzera eman zuten, altxamendu militarra babestu eta honen eraginean erantzunkide bihurtu zituena. Azkenaldi honetan idazki hori frankotan gogoratua izan da, hain zuzen. Zerk eragin duen gogoratze hori, 65 urteren ondoren? Batik bat berriki apezpikuek terrorismoaz argitara eman duten dokumentuak, non agintari eta boteretsuen jarrera defenditzen baitute. Apezpikuek ere ez dute aitzinekotik ikasi? Badira, bai, ikasi eta arabera jokatu dutenak ere. Eta eskerrak. Nahiz eta ez izan gehiegi hamabortz horiek.

Gure Euskal Herriaren historia hurbileko une berezi batez ere egiten ahal dugu gogoeta, Lizarra-Garazi deitutako akordioaren denboraldiaz. Argi berria ekarri zuelako ustea aski zabaldu zen, eta argi horrekin esperantza.

Jende gehienak bozkatzeko zituen alderdi politikoei bide berria ireki zutela iduritu zitzaizgun, abertzaleak beren sesioak utzita elkarrekin lan egiteko gauza izaten ahal zirela, ekintza armaturik gabe ere Madrili kezka sortzen ziola abertzalegoak, eta, behar bada, sakonagoa, gainera. Inork ez du ukatuko orduko hauteskundeak, desberdinak izateaz gain, Espainiako agintarien nahigabea sortu zutela.

AMETS huts izan ote zen? Eguberrietako egunetan karrikak eta erakustokiak koloreztatzen dituen argiak bezala? Orain kantutak eta argiak itzali eta urtarileko eguraldi ilun eta hotza da

nagusi. Lizarra-Garaziko argiak eta esperantzak ere joan bide dira, eta egoera ilun eta gogorrean sartuta gaude. Lizarra-Garazitik zerbait gelditu da? Zerbait ikasi dugu? Zeren eta zer ikasi bazela eta badela erranen nuke nik.

Zer ikasiaz ari naizenean, aitzinera eta hobera egiteko ikasteaz ari naiz, noski. Gertatu bailiteke zenbaitek uste izatea Lizarra-Garazikoren zer ikasiaz jabetu dela, baina ez aitzinera jotzeko, bere lehengora itzultzeko baizik, bere lehengo jokaera eta lehengo egoerara. Eta berdin gertatzen ahal da, gertatzen ari da, diktadurako egunetara itzuli, edota Vatikanoko Kontzilioa ahortzi nahi dutenekin ●

Pello Apeztexea
Apaiza

“Lizarra-Garaziko argiak eta esperantzak ere joan bide dira, eta egoera ilun eta gogorrean sartuta gaude. Lizarra-Garazitik zerbait gelditu da? Zerbait ikasi dugu? Zeren eta zer ikasi bazela eta badela erranen nuke nik”

ALBERTO ELOSEGI

M A R G A R I T A U R I A

Margarita Uria diputatua da Espainiako Kongresuan. Estatuko PPren gobernuak espetxe politika erreformatzeko bideratu duen legeaz aritu gara EAJko kide honekin. Jose Maria Aznarren politika udal hauteskundeei begira diseinatua dela adierazi digu.

“PP-K EAJ BAZTERTU ETA MENDIRA JO DEZAGUN NAHIAGO LUKE”

Legealdi honen hasieran PPk eta PSOEek EAJ Espainiako Botere Judizialaren Kontseilu Nagusitik (CGPJ) kanpo utzi zuteneko gertakaria gogoratuz hasi dugu solasaldia Margarita Uria diputatuarekin: “VI. legealdi honetara arte, beti izan zen EAJko kide bat edo bere oniritzikiko bat CGPJ delakoan, Adrian Celaya kasu. Madrilen, poliki-poliki, kudeaketa organoetatik kanpo utzi gaituzte, ikus-entzunezko organoetatik kanpo, kasu. CGPJren kasuan, PSOErekin akordio batera iritsiko ginela ematen zuen baina ez zen gauzatu”.

■ **“Espetxeko politika-
ren erreformatan
Espainiako Gobernua
burutzen ari den ekimen
hauek guztiek propagan-
da politiko baten asmoa
daramate berekin”**

■ **PP eta PSOErengandik begi bistakoa da aldendu zaretela, baina CiUrekin ere ez ote dira harremanak hoztu-edo?**

Ez dut uste. CiUrekin harremanak ez ditugu galdu behintzat. Ez dezagun ahaztu alderdi politikoak oso praktikoak garela, denok ezagutzen ditugu unean uneko gure eta besteen zirkunstantziak, eta une hau zaila da estatuko politikan. Gu saiatzen gara CiUrena den guztia bozkatzen, eta haiek, gutxienez, gure proposamenetan abstenitu egiten dira. Egia da, oraingo aliantza politikoek ez diote CiUri uzten, zenbait kasuetan guri gustatuko litzaizkigukeen jarrerak izatea, batzutan haserretzen gara. Guk PP terrorismoaren aurka garatzen ari den politika zeharo okerretik

CiU aldenduagoa ikusi nahi genuke. Ulergarria ere bada bere jarrera. CiU terrorismoaren aurkako politikan PPrengandik aldenduko balitz, ETari babesa ematea bezala ikusiko bailuke CiUren hautesleriak. Gure ustez, ez luke horrela behar, baina bakoitzak bere kalkulak egin behar izaten ditu. Denok ezagutzen dugu CiUk Katalunian PPekin duen egoera konplikatu. CiUk PPren botoak behar ditu Katalunian bere politika aurrera ateratzeko.

■ **CGPJkoaren afarren ondoren, Xabier Arzalluzek EAJk Espainiako Kongresutik eta Senatutik alde egiteko aukera aipatu zuen. Ibarretxe lehen-dakariak jeltzaleek “Madrilen politika egiten jarraituko” zutela erantzun zion. Orain, Aznarrek bere politika areago gogortu duenean, ba al da Madril uzteko tentaldirik?**

Ez. EAJren presentzia Madrilen ezinbestekoa da. PPk gu baztertzea eta mendira jo dezagun nahiago luke. Baina ez, gu Madrilgo instituzioetan gaude eta izango gara. Topiko bat da esango dudana, baina erreali-

■ **“Topiko bat da esango dudana, baina errealitatea da: Madrilgo bi ganberen politika PPren eta PSOEren esku dago, egia da, eta gure botoak eraginik ez du, baina gure ahotsa Madrilen entzuten da”.**

■ Emakumea politikan

“Karguak erakargarritasun moduko bat baduela ukatzea inozoa litzateke”

Boterearen erotikaz mintzatzen da batzutan. EAKo Begoña Errazti lehendakariak, adibidez, botereak erotika duenik ukatu izan du behinola. Zuretzat botereak ba al du erotikotasunik edo erakargarritasunik?

Nik ez dut boterearen pertzepzioirik nire zeregin politikoan botereirik ez dudalako. Boterea benetan organo eragileetan daudenek daukate: alkateek edota Idoia Zenarruzabeitia lehendakariordeak, kasu. Horiek boterea dute, dudarik gabe. Talde parlamentario batean, berriz, eledunak ildo politikoa markatzean, badu botere moduko bat, baina guk, funtsean, ez dugu agintzen. Boterearen erotika nork bere burua agertzea bada, agerian egotea bada, egiten duzuna ondo egin duzula agertzea, politikan ez daudenek baino ageriago agertu nahi hori, politikaren saltsa hori, bada, bai, boterearen erotikoa badago. Karguak erakargarritasun moduko bat baduela ukatzea inozoa litzateke.

■ **Feminista zaren aldetik gizonen eta emakumeen arteko karguen banaketan kuotak jartzearen aldekoa zara. Zer moduz EAJren baitan zentzu honetan?**

Kuotak jartzearen aldekoa naiz, nire alderdiaren barruan ibilbide horretan hasi besterik ez badugu egin ere. Azken Batzar Nazionalan ponentzia politikoan parekotasunari buruzko txosten bat sartzea lortu genuen. Ez gara gaizki ari, ez gaude beste

alderdietan baina atzeratuagoak. Nire alderdiak ez du inoiz kuota sistema defenditu, baina egiari zor, kuotak defenditu dutenei esker aurreratzen ari gara eremu honetan. Gaur egun, edozein hauteskuntetan ez baduzu hautesleen zerrenda emakumeen % 30az osatzen lotsagarri geratzen zara, eta hori borrokatu dutenei esker lortu da.

■ **EAJ alderdi kontserbadorea dela esaten da. Gustura sentitzen al zara bertan?**

EAJri egozten zaion kontserbadorismoa edota berari buruz predikatzen den izaera hori ez datoz bat alderdi honen eguneko zereginekin, aitzitik, bere ideiak eta ekintzak aurrerakoak dira. Adibidez, EAJ EAEko Gobernuan egonda, Madrilgo Gobernuak gizarte gaitan egiten duena eta hemengoak egiten duena ez dago alderatzerik, gu aurrerago ari gara. Heziketa dela, etxebizitza dela... IU-EBko Javier Madrazo kontseilariak daraman politikaren zati handiena EAJren planteamenduetan aurreikusia zegoen. Elizaren babes sozial hura eta entziklika zahar haien politika sozialak gaindituta daude. Sinesgabea naiz, familia sinestun bateko alaba, baina familia aurrerazalea izan dut. Ondo sentitu naiz haien artean eta alderdian ere bai, ez dut egozten zaion kontserbadorismo hori bizitzen. Gainera, ez naiz salbuespena, nire ingurukoak ere aurrerazaleak dira ●

tatea da: Madrilgo bi ganberen politika PPren eta PSOEren esku dago, egia da, eta gure botoak eraginik ez du, baina gure ahotsa Madrilentzuten da. Badakigu legeak gauzatzean gure jarrerak gaintituak geratzen direla, baina beti geratzen da zure planteamendua, hitza eta arrazoitzea gertatzen zaizkigu, eta ez da gutxi. Madrilentzuten egotea eta marko instituzionalaren baitatik zentzuz eta arrazoiz jardutea beharrezkoa da, funtsezkoa da gure balore politikoak agertzea.

■ **Espetxe Legea eginbidetan jarri da. Nola baloratzen duzu espetxe-ko politikaren erreforma?**

Nire pertzepzioetik, Zigor Kodearen eta espetxe politikaren erreformetan Espainiako Gobernuak burutzen ari den ekimen hauek guztiek propaganda politiko baten asmoa daramate berekin. Ekimen hauek PPK eszenategi politikoaren goian egon nahi izatea dute helburu behinena, Aznarrek udal hauteskundeetara bitartean markatu duen politikaren ondorio dira, propaganda politika bat dira finean: PPren bilerak, ministroen kontseiluak, Diputatuen Kongresuko bilerek hedabideetako informazioaren saio

□ “Presoek sartu zireneko Zigor Kodearen arabera segituko dute kartzelan, ezin zaizkie aplikatu orain harturiko neurri berriak”

FEMINISTA ETA SINESGABEA

Bilbon jaioa da 1953an, ama Bilbokoa da eta aita Urduñakoa. Deustuko Unibertsitatean zuzenbidean lizentziatua da. Feminista eta sinesgabea. Ezkongabea, bikote finko batekin bizi da. 1983tik EAJren kidea da. Ez dela aparatuko politikari esan digu, ordea. Eusko Jaurlaritzako zerbitzu juridikotik hasi zen lanean, zuzendaria izatera iritsiz. Iñaki Anasagastik zeregin hartan ezagutu eta Madrilera bideratu zuen. EAJko talde parlamentarioaren kidea da Diputatuen Kongresuan.

politikoak betetzea helburua dute.

Onartzen ari diren testuak onartzea ankerkeria besterik ez da. Biktimak ETAren izugarrikeriarengatik hobekiago babes-tuko direla eta seguritate handiago izango dela agertu nahi dute. Guk ez dugu horrela ikusten, baina politika honek onarpen handia dauka estatuan. Halaber, PPren guber-nua delinkuentziak sorrarazten duen segur-tasunik ezaz baliatzen ari da. Delinkuentzia dirudienez handitu da, eskual esparruan ez ordea.

■ **Bidean oztoporik ez du PPK.**

Baina Konstituzioaren beraren konfigurazioa ikusita, honek zigorraren prozesuan ematen dituen babesak ikusita, galdera da: zertarako arauen berritze hau? Zer bilatzen ari dira? Hasteko, epe ertainean aske izateko zorian dauden 500 presoek barruan segi dezaten nahi badute, bada, berritze honen bidez ez dute galaraziko. Presoek sartu zireneko Zigor Kodearen arabera segituko dute kartzelan, ezin zaizkie aplikatu harturiko neurri berriak. Neurri hauek Espainiako herritarrei saldu nahi dieten seguritate berri baten itxurakeria besterik ez da.

■ **Aznarren gobernuak iragartzen**

ari dena gauzatuko al da praktikan?

Ez, praktikan ez da posible. Izan ere, honetan guztian badago gezur galanta: 1995ean onartu zen Zigor Kodearen araberrako penarik bete duen preso bat bera ere ez dago kalean. Orduz geroztik kondemnatuak izan diren presoek sei urte bete dituzte, eta hori ez da pena luze bat. Orainokoa ez dago inor bere pena osoa bete gabe atera denik. Pena luzeak dituztenak oraindik ez dira atera, praktikan osatu gabe dagoen kodea bertan behera utzi dute, ona edo txarra den egiaztatu gabe. 1995an Zigor Kodean izan zen aldaketa oso gogorra bezala ikusi zen, baina oraindik ere ez dakigu gogorra den edo ez.

Bestalde, preso berrerrortze kasuak daude, hiru izan omen dira, eta Ruth Alonso epaileak zioenez, hiruek beren zigor osoak bete zituzten. Hiru horien artean ez da bergizarteratze programari inor atxikirik izan. Aitzitik, epaile honek 300 bat preso kasuak segitu ditu eta preso bakar bat ere ez dela lehengo bideetara itzuli baieztatzen du.

■ Erreforma hauek PSOE urrunduko

□ “PSOEk zuzenketa batzuk aurkeztuko ditu gauzak ez daitezen horren ikaragarri agertu, baina besterik ez”

ahal dute PPren gendak, zure ustez?

Oso zaila ikusten dut. PSOE bi fronteetan harrapatua dago. Batetik, 1995ko Zigor Kodeak berak harrapatuta, Juan Alberto Belloch justizia ministroak eta PSOEko Gobernuak egina. Juan Alberto Bellochek berak egindako kodea ukitu izana kritikatu du. Bestetik, PSOEk ezin izango du jasan PPk udal hauteskundeetan esatea PSOE haiengandik alendu dela terrorismoaren aurkako politikan, edo bakarrik utzi duela, hau da, ez diola laguntzen ETaren aurka. Beraz, PSOEk zuzenketa batzuk aurkeztuko ditu gauzak ez daitezen horren ikaragarri agertu, baina besterik ez. Esaterako, beren zigorrak betetzen dituzten ETako kideen kasuetan, edota legeak esaten duen guztia betetzen dutenen kasuetan, PSOE bergizarteratze politikari eustea nahiko du, nahiz zigorra 40 urtera luzatuko den, berau bete aurretik presoak kanpora atera daitezkeen. Oro har, oso zaila ikusten dut PSOE lege proiektu hau ez sinatzea, ezinezkoa

ikusten dut, PPk ETari aurre egiten dion bakar bera dela esango baitu.

■ Testuinguru horretan, nola bizitzen ari zarete EAJko parlamentariak Batasunaren lege kanporatzea?

Izugarria da gertatzen ari dena. Pasadizo bat nahikoa da bizitzen ari garena agertzeko: Justizia Ministeriora bisita egun genuen egunean Espetxe Legearen arauaren aldaketari buruzko testu bat eman ziguten, gauza ohikoa lege aldaketarako prozedura kasuetan. Bada, hura bitxikeria! Gobernuak Zigor Kodearen aldaketa bat egiten ari dela dio, baina bateon batek, testu horretan Batasunaren lege kanporatze prozesua zeregin honekin lotu zuen, Zigor Kodearen prozesuaren hurrengo pausua Batasunaren lege kanporatzea etorriko zela idatzi zuen. Lapsus bat? Bada ez, errealitatearen gordin.

Horregatik azpimarratu nahi dut, guk euskal diputatuok Madrilén segitzearen beharra, Madrilgo instituzioetan garatzen den politika eskasa agerian ustezko. Dauden instituzioetatik beste politika batera joan nahi dugu, gaur egun Ibarretxe lehendakariaren planaren bidean doana, instituzioen bidean, PPren gehiengo osoa betiereko ez den itxaropenarekin.

■ Azkenik, zer iritzi duzu Ibarretxeren proposamenaz, planaren epearen denbora laurdana bete delarik?

Esaten da ez duela sostengu asko jaso, eta nik alderantziz ikusten dut. Madrilén proposamena modu desitxuratu agertu dute. Estatu independentearen ideia ez da proposamenaren agertzen, baina horrela agertu dute. Herrero de Miñón berak hedabideek zabaldu duten planaren ideia okerra dela esan zuen, desitxuratu. Nolanahi ere, ez dut uste herriarrek hedabideek eta aurka dauden

■ “Ibarretxe eta bere gobernuak planteamendurik ez zutela esaten zuen hainbat sektorek, orain badauka, egina eta aurkeztuta dago. Indarrean dagoen marko instituzionaletik eta sostengua ematen zaion heinean bidea egiteko plana da”.

sektoreek saldu nahi izan duten bezala ikusten dutenik.

Ibarretxe eta bere gobernuak planteamendurik ez zutela esaten zuten hainbat sektorek, orain badauka, egina eta aurkeztuta dago. Indarrean dagoen marko instituzionaletik eta sostengua ematen zaion heinean bidea egiteko plana da. Ibarretxeren proposamena zehatza da, orain artikulatu beharra dago. Jakina, gauza bat da nahi duguna eta beste bat ahal duguna. Nire ustez, ezer ez da mugiezina, denborak aldaketak ekarriko ditu, kontua atzera ez egitea da, eta herri hau aurrera doa.

◆ MIKEL ASURMENDI

ESTATU BATUAK

Estatu Batuetan, dirudun oso aberatsen eta gainerako herritar arrunten arteko tartea izugarri handitu da azken hogeita hamar urteotan, eta familia gutxi batzuek gero eta diru gehiago berenganatzeko duten estrategiaren konplizea da Bush lehendakaria. Horra editorialgile polemikoena bihurtu den Paul Krugman ekonomilariaren tesien muina.

"GATSBY HANDIAK" BIZIRIK DAUDE AMERIKAKO PARADISUAN

■ Amets amerikarreko zenbait irudi: Bill Gates munduko gizonik aberatsena, ondasun kontzentrazioari babes politikoa ematen dion Bush lehendakaria, jauregiak, luxua... eta Enron-eko fakturak ordaindu dituzten langileak.

Garai bakoitzak izan du modako bere editorialista Estatu Batuetan, eta Bushen aro honetan Paul Krugman ekonomilariak hartu du leku hori. "New York Times" egunkari erreferentzian asteen bi aldiz plazaratzen ditu bere editorialak Princeton-go unibertsitatean ekonomia irakasten duen profesore honek, eta denbora laburrean Bushen gobernuak orkestratzen dituen interes ekonomiko eta politikoen salatzaile famatuena bihurtu da.

"The Washington Monthly" hilabe-

tekarian beste kazetari batek idatzi duenez, *"Krugman maisua da zifra eta estatistikak ingeles garden batean esplikatze arte horretan"*. Princeton-go unibertsitateetik eta bere auzotik ez omen da askorik irteten, politikarien afarietatik eta aginteko jendeengandik urrun bizi da, eta hala ere *"demokrata guztiek nahi eta ez irakurri behar duten eta errepublikano guztiek gorrotatu behar duten"* iritziemaile bihurtu da.

Zergen jaitsiera, erretreta publikoen proiektua, Enron eskandalua, Bushen interesak zituen Harken petrolio enpresaren

aferak, aberastasun desberdintasunen handitzea... gainerako komunikabideek ere landu dituzte AEBko aktualitate gai polemiko horiek. *"Baina idatzi dituen egia batzuk botatzeko gai izan den bakarria Krugman da"* dio aipatu hilabetekariko Nicholas Confessore kazetariak.

ABERATSAK SEKULA BAINO ABERATSAGO. Paul Krugmanen izkribuetan behin eta berriro tesi hau irakurri ahal izango duzu: urte batzuetan klase ertainak nagusi izan ondoren, Estatu Batuetan berriro ere dirudun oso-aberatsen

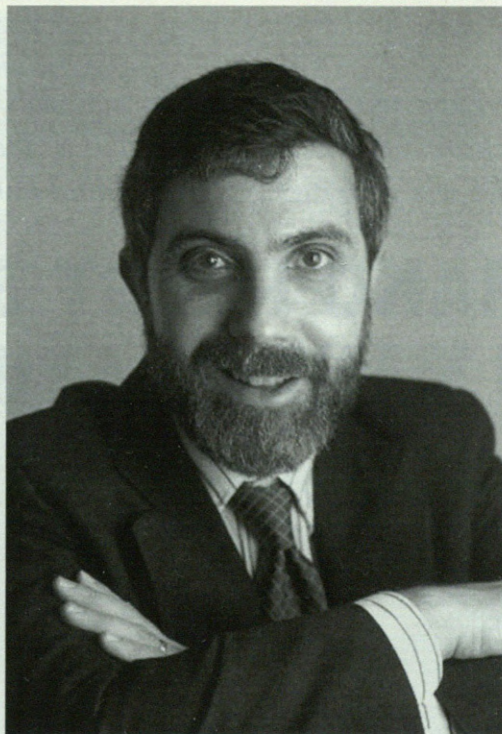
urrezko aroan bizi direla azken hiru hamarkadotan. Asko maite du aipatzea Scott Fitzgerald-ek 1925ean idatzi eta duela urte batzuk Robert Redford eta Mia Farrow-k interpretatu zuten Gatsby Handia eta bertan utzitako esaldi hau: *"Zu eta ni bezalako jendeengandik diferenteak izan dira beti aberatsak"*.

Pasarte autobiografikoen bidez ilustratzen ditu bere tesiak Krugmanek. Adibidez, gaztetxo zenean Long Island-en ikusten zituen jauregi izugarri haietaz oroitzen da: 1865 eta 1930 bitartean Europako edozein gazteluren inbidiarik gabe eraikitako etxetzar haiek gehienak zahar etxe edo eskola pribatu bihurtuta ezagutu zituen. *"Nire gazte aroko Amerika - 50 eta 60ko hamarkadetakoa- klase ertainen gizarte bat zen, ekintzetan eta itxuretan. Baina klase ertainen Amerika hura beste herrialde bat zen. Gaur egun berriro beste urrezko aro bat bizi dugu, aurreko hura bezain bitxi eta estrabagantea. Jaurregiak itzultzen ari dira berriro"*.

Hori soziologo ugari konfirmatu duten kontua da, eta aditu askok diote azken urteotan eraikitzen ari diren 2.000tik 6.000 metro karratu arteko eraikuntzei erreparatu besterik ez dagoela. Gaztelu horiek berekin daramatzaten morroi eta neskame ugariekin, yacht ikusgarriekin eta abar.

Oso aberatsen eta gainerako herritar guztien artean gero eta zabalagoa den leizearen argigarri baino ez da hori Krugmanentzako. Zer gertatu da bada azken hogeitahamar urteotan AEBetan? Konpainia handien ugazaben irabaziak izugarri hazi direla. Aberatsak beti aberats izateak ez du harritzen editorialista, baina oraingoan aberastasun metaketa edonorentzako da begibistakoa: fiskaltatearen datu publikoak aztertuta dio Krugmanek AEBetako familien %20ak ondasun guztien gero eta zati handiagoa dutela bere, eta horien artean are eta zati handiagoa dela %5ak daukana.

Fenomeno hori piramidearen erpinera zenbat eta gehiago hurbildu are eta nabarmenagoa da: familien %20ak bere aberastasuna gainerako guztiek baino askoz gehiago handitu dute, baina horien barruan, aberatsena den %5ak askoz emaitza hobeak lortu ditu urteotan ondoren datozkion 14ek baino, eta goi-goian den %1ak metatu duen abe-

■ Paul Krugman ekonomilari editorialgilea.

rastasun piloak ez du konparaziorik ondoko guztiekin. Eta horrela, "Forbes" aldizkariaren datuetan munduko gizonik aberatsena omen den Bill Gatesengaino iritsi arte...

KLASE ERTAINEN AMERIKA HURA ASPALDIKO KONTUA DA.

Iaz AEBetako editorialistarik onena izendatu dutenaren tesiak egiaren gainean oinarrituta daudela baieztatzen

□ Georges Bush eta AEBetako aberats handien arteko konplizitatearen salatzaile famatuena da Paul Krugman ekonomilaria

etorri da bi ikerlari frantsesek plazaratu berria duten obra garrantzizkoa: "Diru sarreraren desberdintasuna AEBetan, 1913-1998" plazaratu berria dute Thomas Piketty eta Emmanuel Saez-ek, eta XX. mendearen zati nagusia hartzen duten urte guzti horietako errenta aitorenak oinarritzat hartuta frogatu dute klase ertainen Amerika hori salbuespen bat izan zela. 1929ko "krak" famatuaren

aurretik, aberats handien inperioa zirudien USAk eta 1930an Roosevelt-ek martxan jarritako New Deal politikak aldarazitako egoera berriro 1970tik aurrera hasi da itzultzen lehenera.

Zifrak batzuetan nahasgarri diren bezala beste askotan eztabaida ezinezko egien argudioak markatzen dituzte. Alde horretatik, merezi du Piketty eta Saez-en ikerketan aurkeztu diren guztien artean pare bat zifra nabarmentzea. 1970an, familia guztien artean %0,01ek AEBetako ondasun guztien %0,7 zeuzkaten, eta herrialde osoko familien irabazien media bider 70 irabazi zuten. 1998an, familien %0,01 hori ondasun guztien %3aren jabe zen eta media bider 300 irabazi zuten. Urte honetan, 13.000 familiak 20 milioi familia pobreenen irabaziak bilduta lortzen den kopuru bera zeukaten.

Esan beharrik ez dago bai Piketty eta Saezen obrak eta bai Krugmanen idatziek modu askotako polemikak piztu dituztela eta asko direla ikerketa horien baliagarritasuna zalantzan jarri dutenak. Hala ere, bada ezpada abisoa ematen du editorialistak behin eta berriro: *"Begien bistako egia den hau ukatzea, hainbeste aberatsen direnek oso ondo pagatutako lana bihurtu da azken urteotan"*. Eta hortik larrutuko ditu bere zifrak hankaz gora ipintzen saiatu direnak, horien artean Alan Greenspan bera.

Ez da Krugman horrelako gauzetaz idazten duen bakarra. Baina badirudi lortu duela bere inguruan biltzea haserre bizian dauden demokrata askoren kolera, horra Confessore kazetariaren konklusioa. Hura izan baita bakarra askok entzuteko moduko autoritatez honela deskalkifikatzeko Bushen zergak jaisteko proposamena: *"Enron eta beste kasuetan bezala, aurrena zifra faltsifikatuak erabiltzen ditu irabazien eskalan goren daudenei opari ederrak justifikatzeko. Eta gero egoera konplikatzen bada, konfiantza eman dioten langileei uzten zaie faktura ordaintzeko lana"*.

Agian horrela norbait hasiko da AEBetan ere ulertzen laster Irakeko gerrarekin gertatuko dena ●

◆ PELLO ZUBIRIA

<http://www.argia.com/nethurbil> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Martxoan Bizkaiko Badia Elektrizitatea jarriko da martxan, Bizkaian aurreikusitako proiektu energetikoetarik bat. Udazkenerako Bizkaiko Badia Gasa izango da bukatu samartuta. Bien artean 800 MW-eko potentzia eta 600 milioi euroko inbertsioa hartuko dute.

MARTXORAKO PREST BIZKAIKO PROIEKTU HANDIETATIK LEHENA

ARGAZKI PRESS

■ Azaroan hasi ziren Bizkaiko Badia Elektrizitatea instalazioa probatzen, geroztik, progresiboki ari dira lan horretan.

Oraingoaz, aurrera doaz Eusko Jaurlaritzak sustatutako proiektu energetikoak. Lau egitamuetakoa bat, Bilboko portuan kokatu zuten "Badiak" deritzona, hain zuzen, bizkor ari da gorpuzten. Eraikuntzako lanak ia bukatuak dituztenez gero, datorren martxoan jarriko dute funtzionamenduan Bizkaiko Badia

Elektrizitatea, eta, ezeren okerririk ez dela, horrela amaituko dute lehen fasea. Bigarren fasea ere, hots, Bizkaiko Badia Gasa izenekoak, datorren udazkenean ixtekotan dabilta, aurreikuspenak ongi ari baitira betetzen. Abian dira, berebat, gainerako proiektuak, hau da, Petronor IGCC (Muskiz), Bizkaia Energia (Boroa) eta Iberdrola (Santurtzi), eta,

egutegiak atzerapenik izan ez duenez gero, badirudi funtzionamenduan izango direla, hurrenez hurren, 2007an, 2005ean eta 2004an.

Kalkuluen arabera, 2.190 milioi euroko inbertsioa eskatuko dute lau proiektu energetikoek. Ekoizpenari dagokionez, berriz, 2.800 MW generatzea aurreikusi dute. Proiektuak banan-

MIKEL MARTINEZ

■ Hau da Bizkaiko Badia proiektuak 2000 urtean zuen itxura.

banan hartuta, ondoko hauek dira egitamu bakoitzaren gaineko inbertsioak eta

□ Aldi bateko 1.500 enplegu sortu dituzte aipatu bi instalazioek. Bukatutakoan 100 lagunetik beherako plantilla finkoa izango dute

produkzio aurreikuspenak: lehen proiektuan, Bizkaiko Badia izeneko biak hartzen dituenean alegia, 600 milioi euroko inbertsioa eta 800 MW-eko potentzia instalatua; Petronor IGCC egitamuan, 1.100 milioi euroko inbertsioa eta 800 MW-eko potentzia instalatua; Boroan, 390 milioi euroko inbertsioa eta 800 MW-eko potentzia instalatuta; Iberdrolan, 180 milioi euroko inbertsioa eta 400 MW-eko potentzia instalatua.

Plan energetiko horrek herriaren kontrako erantzun handia izan du, baina, guztiarekin ere, ingurumenaren arloko zuzenketa batzuk erantsi eta gero, proiektuek beren bidea egin dute. Herriak Zornotzako Boroako proiektuari erantzun dio gogorren: mobilizazio ugari egin dute udalerrri horretan, eta erreferendum bat egitera ere iritsi dira. Jakina denez, biztanle gehienak proiektua gauzatzearen kontra azaldu dira.

BIZKAIKO BADIA ELEKTRIZITATEA" MARTXOAN.

Eraikuntzako aldia bukatu ostean, joan den azaroan hasi ziren instalazioa probatzen, eta, geroztik, progresiboki aritu dira lan horretan. Lehenbizi, bi gas turbinetako bat arrankatu zuten, gero bigarrena eta hurrena hirugarrena (hirugarrenak uraren lurrana baliatzen du energia gisa). Hain zuzen, 264 milioiko inbertsioa hartu duen sail horixe jarriko dute funtzionamenduan datorren martxoan. Hurrena, Bizkaiko Badia Gas sailaren txanda izango da. Azpiegitura horren obrak udazkenean amaitzekotan dira, eta 2003. urte hau bukatu baino lehen jarri nahi dute abian. Badia biek 23 hek-

tareako lurra hartzen dute, Bilboko portuan ari dira eraikitzen (Zierbenako arrantzako portutik hurbil) eta honako erakunde hauek dira proiektu horren sustatzaileak: BP, Iberdrola, Energiaren Euskal Erakundea (EVE) eta Repsol.

Badia Gas instalazioa gas natural likidotuaren biltegia izango da. Metano garraioko barkuek ekarriko dute materia, eta bi eratako produkzioa atera nahi dute lehengai horretatik. Batetik, etxean, merkataritzan eta industrian kontsumitzeko energia generatu nahi dute; bestetik, Badia Elektrizitatearen kontsumorakoa, han energia elektrikoa sor dezaten. Badia Gasaren instalazioetan, bi zilindro ikusgarri ipini dituzte, gas likidotua hartzeko (-163 gradutan edukiko dute materia hori). 60tik gora metrokoak dira garaieraz, eta 175.000 metro kubiko gas kabitzen dutenak. 6 metro lodiko horma egin diete deposituari, ahalik eta seguruena izan daitezkeen, eta, babesgarri gisa, hormigoizko

□ Herriaren aldetik erantzun handia izan du, baina, zuzenketa batzuk erantsi ondoren proiektuek beren bidea egin dute

etxea eta geruzak, txapak eta isolagarriak ipini dizkiete. Bestalde, goitik egingo dituzte kargako eta deskargako lan guztiak. Biltegiaren kontrolari

MIKEL MARTINEZ

■ Bizkaiko Badia enpresak Zierbenan kokatuko dituzte.

■ Boroa: Herriaren oposizioaren eta EAJren ezarpenaren artean

Oraindik ez dira hasi Zornotzako Boroako zentral termikoa eraikitzen. Izan ere, nahiz eta Udaleko Gobernu Batzordeak, zein EAJk kontrolatzen baitu, zentrala egiteko obren lizentzia eman zuen, gaur egun ere tramite administratibo batzuk bete gabe daude. Hala eta guztiz, Bizkaia Energia enpresako arduradunek 2004an funtzionamenduan izatea espero dute (enpresa hori Irlandako kapitalez osatua da). Boroako instalazio horretan, 500 milioi euroko inbertsioa aurreikusi dute.

Dena dela, Zornotzako Udala hormaren kontra jarri dute. Jakina denez, biztanle gehienek ezezkoa eman diote ziklo konbinatuko zentrala eraikitzeari, dela mobilizazioen bidez, dela erreferendumen bidez. Bestalde, hor dago EAJren jarrera: alderdi hori beti ari da biztanleen borondatea errespetatzea eskatzen, baina kasu honetan ez adituarena egin du. Azkenean, EAJren Bizkaiko zuzendaritzak ezarri du legea: Zornotzarako ez ezik, EAERako ere proiektu energetiko estrategikoa dela dio organo horrek, eta esana aditzera behartu ditu Udaleko zinegotziak.

Herriak hasieratik beretik egin dio kontra Boroako proiektuari; gogor, gainera. 1999an, ura kanalizatzeko tutuekin hasi zirela konstata zuten: Partzuergotik Boroako Termikaraino edateko ura eramateko 600 milimetroko hiru kondukzio ikusi zituzten. Horrela, urte horretan hasi ziren eratzen Zornotza Bizirik plataforma. Ofizialki, 2000ko martxoan sortu zen, 500 bat lagunek batzar herriko garrantzizko batean. Orduan, 1.000 alegazio aurkeztu zituen erakunde horrek, eta auzoek beste 800 bideratu zituzten.

Irlandako ESB enpresak, zeinek gestionatzen baitu Boroako proiektua, baieztatu zuen ez zuela zornotzarren borondatearen kontra jokatu. Udalerriko alkateak, berriz, zentrala ez zela instalatuko baieztatu zuen. Gerora, ordea, erakunde bata nahiz

besteak ez ikusiarena egin dute herritarren mobilizazioen aurrean, baita biztanleen %45ak parte hartu zueneko erreferendumen emaitza aurrean ere. Botazioan, zentrala ez egitearen aldekoek irabazi zuten, baina alferrik. Eta, kontuak zer diren. Udalak Ekos enpresari agindu zion zentralaren gaineko txosten ofiziala. Dokumentuan jaso zutenaren arabera, proiektatu zentrala arras kutsagarria da, gaixotasun larriak sor ditzake eta, gainera, nola Lehen Hezkuntzako Larrea ikastetxetik eta hirigunetik hurbil proiektatu baitute, arriskua are handiagoa da. Bistan denez, erantzuleek jaramon gutxi egin diote txostenari. Ildo berean, oso alde batera utzi dituzte, beste hainbat eta hainbat sanitateko txosten eta azterlan fisiko kimiko guztiak zentrala ez eraikitzea aholkatzen dutenak. Beste interes batzuk gailurtu dira, eta EAJk Zornotzako auzoen nahien kontrako erabakia ezarri du.

Nolanahi ere, Zornotza Bizirik plataformako lagunek ez dute etsi, eta etengabe segitu du (eta segitzen du), hiru fronteetan lan egiten, hots, eremu administratiboan, judizialean eta herrikoan. Udalean, esaterako, obretako lizentziaren kontrako errekurtoa jarri dute, eta, horrez gainera, beste zenbait salaketa judizial aurkezteko asmotan ziren, zeren uste baitute badela eraikitzeko ebazpena atzera botatzeko adina irregulartasun urbanistikoko larri. Aldi berean, herritarrek mobilizatzeko egutegi bat prestatu dute.

Obrak hasten badira, "Boroako zentrala gelditu" izango da kanpainako leloa. Plataformako eledunek diotenez, EAJk multinazionalen negozioan parte hartzeko saldu du

Zornotzako herria, eta gogorarazten dute herriaren mobilizazioek geldiarazi zutela Lemoizko zentral nuklearra.

Zentrala Boroako poligonoan eraikitzekoa da, eta azkenean aste hauetan noizik eta behin sabotageatu dituzte altxatzen hasi aurretik egiten ari diren lanak. Komunikatzaile anoni-moek publikoki adierazi dutenez, sabotageatzen segituko dute, harik eta herritar gehienek erabakiaren kontrako proiektua bertan behera gelditu arte ●

MONIKA DEL VALLE

□ **“Ekos enpresak egindako txostenak, zentrala oso kutsagarria dela esaten du eta hala ere hirigunetik gertu proiektatu dute”**

dagokionez, aldamenean egin dute horretarako eraikina, eta handik eman go dituzte depositutza horien funtzionamenduko aginduak.

Arduradunek egin dituzten aurreikuspenen arabera, gaur egun, orduko 400.000 metro kubiko gas emititzeko gai dira instalazioak, eta, gerora, 800.000

metro kubiko emititzeko moduan ere jar omen daitezke. Gasaren erabilerari dagokionez, oraingoz 1.000 milioi metro kubiko izendatu dituzte etxeko, merkata-

ritzako eta industriako kontsumorako eta 1.700 milioi elektrizitatea generatzeko.

Bizkaiko Badia Gasa plantatik metro gutxira dago Bizkaiko Badia Elektrizitatea instalazioa. Ziklo konbinatuko leku horretan, energia elektrikoa generatuko dute, Bizkaiko Badia Gasak hornitutako gasa baliatuta. Beste 336 milioi euro ari dira inbertitzen Bizkaiko Badia Elektrizitatea lantegian, eta sail berria datorren udazkenean jarri nahi dute abian. Besteak beste, izugarritzko tximinia egin diote: 120 metro ditu altueran, eta bi badien artetik gora erretzen da. Arduradunek diotenez, 50 metro garaierako tximiniak dira ohikoak, baina, ingurumenaren eskakizunak tarteko, askoz altuagoa egin dute. Horrela, lantegiko emisio atmosferikoen kontzentrazioa gutxitu nahi dute. Instalazioetan, General Electric enpresak ipinitako hiru turbina ere badira: bik gasa elektrizitatean transformatzen

MONIKA DEL VALLE

■ Zornotzako herritarrek hasieratik egin zioten kontra Boroako proiektuari.

dute; hirugarrenak, aldiz, konbustioko soberak aprobetxatzen ditu, eta, uraren lurrunaren bidez, energia generatzen du.

Aldi bateko 1.500 enplegu sortu dituz-

te aipatu bi instalazioek. Guztiz bukatuta-koan eta funtzionamenduan jarritakoan, 100 lagunetik beherako plantilla finkoa izango dute. Egin dituzten kalkuluen arabera, zeharkako 100 bat lanpostu beharko dituzte: kanpoko langileek segurtasuneko, mantenduko, garraioko, lorezaintzako... lanak egingo dituzte.

■ Abian dira Muskizko IGCC eta Santurtziko Termika ere.

IGCC ETA SANTURTZIKO TERMIKA. Aurrekoiez gainera, abian dira, halaber, Muskizko IGCC proiektua eta Santurtziko Termika. Petronor enpresak eraikiko du ziklo konbinatuko IGCC lantegia: 1.081 milioi eurotik gorako inbertsioa aurreikusi du, eta 2007ko uztaila aldera jarri nahi du funtzionamenduan. Iberdrolaren Santurtziko zentral termiko zaharrari ere heldu zaio eraldatzeko garaia: ziklo konbinatuko instalazioa izango da, eta gasetik elektrizitatea ateratzeko baliatuko dute.

◆ DANIEL UDALAITZ

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure @rtean

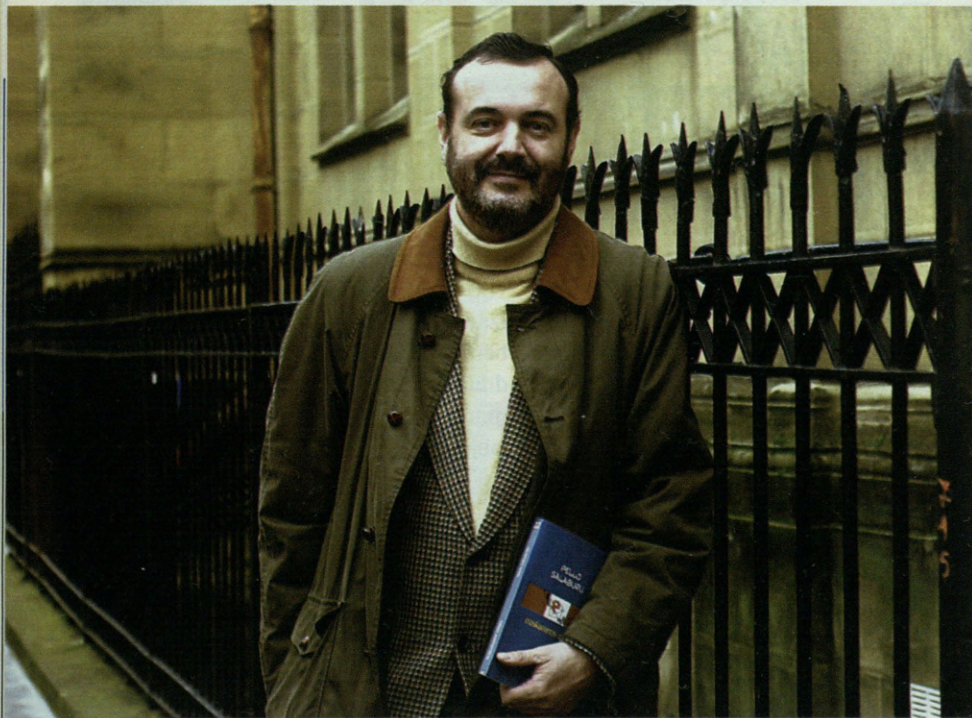
euskaraz!

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

D eredua, unibertsitateko euskara, Durangoko Azoka eta beste hainbat gai ditu hizpide Pello Salaburuk plazaratu berri duen "Euskararen Etxea" liburuan. Azken 30 urteak izan ditu abiapuntu galdera ugari egiteko, konponbideak aurkitzeko lagungarri izan daitezkeelakoan.

POLEMIKA "EUSKARAREN ETXEA" N

■ "Uste baldin badugu galderak egitea bakarrik, konponbideak zein diren esan gabe, ez dela gauza ona, eta hori egurra ematea besterik ez dela, sentitzen dut ez bat etortzea", adierazi digu Pello Salaburuk.

Kezkak eraman du Pello Salaburu "Euskararen etxea" idaztera. Barnean duen halako mintsura batek, duela hogeita hamar bat urte euskaltzaleek euskararekiko zituzten ametsak uste bezain ongi atera ez izanak sortutako kezkak, belaualdi berrietan jarritako itxaropenak desitxuratu samar gertatu direlako zenbaitetan. Eta kezka horrexek bultzatuta jarri ditu kolokan D eredua, ikastoletan zein unibertsitatean hainbatek erabili ohi duen euskara batua, Durangoko Azoka, Ikastolen Egunak, ETB, "Euskaldunon Egunkaria", UEU eta beste zenbait "lorpen", egungo gazte euskaldun kezkatuari zuzendu dion mezu guztiz polemikoan.

GALDERAK EGITEKO ORDUA.

Oso kezkati ageri da Pello Salaburu bere lanik berrienean, eta hori, orain, duela 30 urte baino euskaldun gehiago izanik gure artean, aldaketa handiak gertatu direlako eta ez dagoelako batere seguru hemendik hogeita hamar urteren buruan orain baino euskaldun gehiago izango den gure artean. Eta izanik ere, gehiago edo gutxiago, bere ustean, "haien euskara oraingo euskaldunena baino ahulagoa izango delako, nola gure euskara den orain, orain dela hogeita hamar urte euskaraz mintzo zirenena baino ahulagoa".

Eta horregatik egiten ditu hainbat galdera. Hala nola: egia da, nahiz eta aurrera egin, euskararen agertu direla gaitz kezkak

garri batzuk? Egia da euskararen erabileraren ideologiaz zeharkatua dela? Egia, hizkuntzaren erabilerak kostu kezkarri batzuk erakutsi dituela?

Galdera horien arrazoia, hauex da, euskaltzainaren hitzetan: "Galderak egiten badira konponbideak aurki daitezke; aldiz, dena ongi dagoela pentsatzen badugu, edo uste baldin badugu galderak egitea bakarrik, konponbideak zein diren esan gabe, ez dela gauza ona, eta hori egurra ematea besterik ez dela, sentitzen dut ez bat etortzea".

Izan ere, Pello Salaburuk dioenez, arazoaren konponbidearen abiapuntua, arazorik badela onartzen badugu segurik, jakina, galderetan dago, ez begiak itxi eta gertatzen den guztia udako ekaitza bezain naturala dela onartzean. Eta berak nahi lukeena da euskara guztiona, ez bakar batzuenak bakarrik, izan dadin, orain eta beti. Eta nahi luke hau guztia orain gertatzea, "gure mintzo zaharra azkenekoz arras zerraldatu gabe, hil eta ondoan zopa ahora eramateak ez baitu deusetako balio".

Hamazazpi ataletan banatu du balizko euskal gazte bati zuzentzen dion mezua. Haien izenburuak guztiz esanguratsuak dira: "Euskarak inoiz ere izan duen presentzia du gizartean", dio lehenak, adibidez. Presentzia hori lortu bide du, egun bizi dugun gizarte modernoak ez duelako, oraingoz behintzat, euskara hil, bereziki Euskal Autonomia Erkidegoan, non, Salabururentzat, "hainbatean dago gure hizkuntza". Zoritxarrez, ordea, ezin du euskaltzain honek gauza bera esan Nafarroan edo Iparraldean dugun egoeraz. Nolanahi ere, puntu horretan behintzat nahiko baikor agertzen da. Eta are gehiago ere badio, zalantzari leku askorik utzi gabe, ondorengo hiru ataletan: 1) Euskara aurrean da gizartearen maila guztietan. 2) Euskal literatura inoiz baino hobea egiten da gaur egun. 3) Euskarak aurrera egin du.

ARGAZKI PRESS

HORREN GUZTIAREN KOS- TUA.

Baina hori guztia ezagutu eta gero, honokoak ere ziurtatzen ditu Pello Salaburuk "Euskararen etxea" liburuko beste ataletan: "Euskara maila guztietara hedatzeak kostua izan du"-ela, kasu. Euskararen erabileraren garapenak kostua izan omen du umeen artean, batez ere ume euskaldunen artean. Kostua, baita gazteen artean ere. Eta Administrazioari lanegileen artean, eguneroko hizkuntza idatzian, lan merkatuan, eta gure eguneroko harremanetan (galde diezaiotela, bestela, berari 1997an gertatua, unibertsitateko errektore zela, Euskaltzaindiaren izenean lekukoa eramanez Korrikan parte hartu eta hainbat gazte oihuka hasi zitzaionean!). Horrez gain, Pello Salabururenztzat, Euskaltzaindiak iparrari begiratu behar dio, hizkuntza kontuetan sinbolismoak indar gehiegi du, euskara arriskuan dago, eta euskara beharrezkoa dugu (baina ez bakarrik euskara).

"Atxagak, bere bakardadean -dio Salaburuk-, salatu du nonbait, eta gure gainean egin, gezur hutsetan gabiltzala euskara dela-eta, kontuak egiten ditugunean. Hemen ez omen da 700.000 euskaldunik ez eta ametsetan ere. Egin dituen kalkuluen arabera, 400.000 ingurutik hurbilago gaude, eta horietatik realeuskaldunak, hau da, euskaraz 5 minutuz behintzat etengabe mintzatzeko gai direnak, 100.000".

Horri dagokionean, Pello Salaburu, batzuk besteok baino isilagoak garela kontuan izanda, realeuskaldun horiek 100.001 izan gaitezkeelakoan dago. Baina txantxak alde batera utzita, horrek esanahi garbi bat dauka, alegia ez garela asko. Zer egin gehiago izateko? Bada, beharbada, zenbait galdera plazaratzen uzten ez digun ohorezko itun isila hautsi eta argi eta garbi mintzatzeko hastea dugu, "Euskararen etxea"n agertzen den bezala.

"Esate baterako, eta galdera bere gordinen botatzeko -dio Pello Salaburuk batean-, euskaldunentzat, etxetik euskaraz egiten dutenentzat, adibidez, ona al da umeak D eredura bidaltzea? Ohartuak gara inoiz galdera horri?"

Eta horrelako galdera asko egiten ditu Salaburuk bere azkeneko lanean, bera bezain kezkatuak dauden euskaldunak elkarretara bildu eta denen artean erantzun egokiak aurkitzen saia daitezen ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

Arturoren kaiera

KATALUNIAKO ERREALITATEAZ

Abian dira Koldo Mitxelena kulturuneak, Gipuzkoako Foru Aldundiak eta l'Associació Lluís Companys batzordeak antolatutako Topaketak-Trobades. Kataluniako politika, kultura eta gizartea Euskal Herrian ezagutarazteko helburuz, hitzaldi, musika emanaldi eta ekimen andana izango da. Besteak beste, otsailaren 13an "Katalunia: hedabideak, hizkuntza eta merkaturak" eta otsailaren 24an "Katalunia: hizkuntzaren egoera" hitzaldiak eskainiko dituzte Koldo Mitxelena kulturuneak areto nagusian.

KALE ERABILERA NEURTZEKO GOGOETAK

Ekainean jakinarazi zituen SEI elkarteak Euskararen Erabileraren IV. Kale Neurketaren emaitzak. Oraingoan Kale Neurketaren inguruko gogoetak bildu dituzte SEIek argitaratzen duen "Bat" aldizkariaren 43. zenbakian. Besteak beste, Battista Coyosek, Joxe Jabier Iñigok eta Juan Mari Mendizabalek idatzi dituzte euren iritziak.

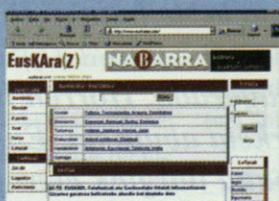
HERRI ALDIZKARIAK, GERO ETA MAIZAGO

Uribeiko Kostako herri aldizkariak hilabetekari izatetik hamabostekari izateko pausoa emango du datorren otsailaren 16an. Ez da lehena, ezta azkena ere. Azken hamarkadan izugarri ugaltu dira herri aldizkariak. Dezente dira informazioa maizago, astero nahiz hamabostero, eskaintzeko urratsa eman dutenak. Egunkariak ere sortu dira, Tolosaldeko "Egunero" nahiz "Hernaniko Kronika" dira horren adibide. Euskal irakurleek herri informazioaren beharra duten seinale.

AGUSTIN KARDABERAZEN OMENEZ

Euskaltzaindiak Agustin Kardaberaz idazle eta euskaltzalea omenduko du, Hernanin, otsailaren 27an, haren jaiotzaren hirugarren mendeurrenean. Halaber, otsailaren 28a eta martxoaren 1a bitarte erakundearen XIII. barne Jardunaldiak egingo dituzte Gipuzkoako herri horretan. Azaroan Kardaberazi buruzko jardunaldiak izango dira Donostian.

Urrea

■ Euskara hutsezko ataria sortu berri du Kaixo atariko arduradun Aitor Lopez de Abasturik: www.euskaraz.com. Zerbitzu anitz eskaintzen ditu: euskarazko web loturen aurkibide bilatzaileak, Europa Presseko euskarazko teletipoak, txata, foroa eta doako posta elektronikoa lortzeko modua.

I k a t z a

■ Alboko argazkian ageri da Gasteizko autobus geltokia. Bertan 6 pertsona ari dira lanean eta bat bera ere ez da euskalduna. Autobus geltokiko seinaleak eta informazioa oro har gaztelania hutsean dago. Hiritarrentzako zerbitzua izaki, ele bietan beharko luke bertako informazioak. Oraingoan ere "ahaztu" egin gaituzte.

ARGAZKI PRESS

SAGARDOAREN TENTALDIA

"Sagarren herria" omen da Euskal Herria edo behinik behin Lapurdi. Hala zioen behintzat 1553an Bordelen jaiotako Pierre de Lancre inkisidoreak. Lapurdiko emakumeek sagarrak besterik ez omen zituzten jaten eta sagarrekin egindako zukua edan. Jainkoaren agindua gaitzetsiz Adanen semeak seduzitzen zituzten Evak omen ziren. Horrelakoak entzunda sagarrak eta sagardoak gauza onik ez dakartela pentsatzen has gaitezke. Baina, 9 milioi litro sagardo ekoizten diren eta ia beste hainbeste edaten diren tokian fruitua eta edaria izan al daitezke bekatu?

Bekatu ez dakigu, baina negozio bada sagardoa. Horren haritik sagardoak kalitatezko izendapenik behar duen ala ez, hausnarketa abian da. Euskal Herriko sagardoak zein zapore duen aztertu dugu orriotan eta baita ilargiak ekoizpen prozesuan nola eragiten duen ere.

Sagardo ekoizleak zein diren, non saltzen duten eta nork erosten duen aurkituko duzue baita ere. Eta azkenik, ia desagertuta dagoen lanbidez hitz egin dugu, upelgintzaz.

Testuak: Nerea Pikabea

Edariek zein janariak kalitatearen agiria daramaten garai honetan, sagardoak ez dauka kalitatezko izendapenik. Segidako erreportajearen horrelako izendapen bat lortzeko segitu beharreko baldintzak azaltzen dira. Bestalde, ilargia eta sagardoaren arteko harremanaz eta edari honen zaporeaz ere aritu gara.

SAGARDOAK LABELA IZANGO AL DU?

Sagardoarentzat kalitatezko izendapen bat lortzea onuragarria izan daitekeen edo ez aztertzen hasita daude sagardogileak. Gipuzkoako Sagardo Naturalaren Elkartean jada pauso batzuk eman dituzte. Euskal Herriko sagardoan kalitatezko izendapen bat lortzea bideragarria den jakiteko ikerketa bat eginarazi diote Bilboko Track aholkularitza enpresari. Sagardogileek diagnostikoaren emaitzak hartu eta aztertu egin behar dituzte orain, eta horrelako prozesu batean sartzeko prest dauden erabaki beharko dute.

Merkatura irteten diren elikadura produktu guztiek gutxieneko arau batzuk bete behar dituzte, bai kalitateari dagozkionak, bai osasunari lotutakoak, eta abar. Eskakizun hauek guztiak betetz gero, produktuak kalitate jakinekoa izatea lortzen du.

Hala ere, bereiztutako kalitatea duten produktuak badaude. Bereizgarritasun hau argudiatu egin behar da, noski, eta arau batzuen bidez islatu behar da. Gainera, arau hauek babestu

■ Merkatura irteten den elikadura produktu orok gutxieneko arau batzuk bete behar ditu, bai kalitateari dagozkionak, bai osasunari lotutakoak.

behar den produktu honetan inplikaturik dauden enpresari guztiek prestatu eta onartu behar dituzte borondatez.

IZENDAPENA LORTZEKO BETE-BEHAR ZORROTZAK. Sagardogileak horrelako prozesu batean sartzen bada,

■ Kalitate izendapenak

Jatorrizko Deitura Babestua. Gaztelaraz DOP deitua da (Denominación de Origen Protegida). Hauek dira bere ezaugarriak:

- ✓ Jatorriz izena ematen dion toki geografiko horretakoa izatea.
- ✓ Produktuaren kalitatea eta ezaugarriak bere ingurune geografikoari dagozkio, bere faktore natural eta gizatiarrek. Hau da, tokia-produktua harremana frogagarria da.
- ✓ Produktuaren produkzioa, eraldaketa eta elaborazioa toki geografiko mugatuan egiten da.

Adierazpen Geografiko Babestua. Gaztelaraz IGP deitua (Indicación Geográfica Protegida). Hauek dira bere ezaugarriak:

- ✓ Jatorriz izena ematen dion toki geografiko horretakoa izatea.
- ✓ Ingurune geografikoari egokitze modukoa den kalitate determinatu bat izan dezala, bere faktore natural

eta gizatiarrek. Hau da, tokia-produktua harremana frogagarria da.

- ✓ Produktuaren produkzioa edota eraldaketa edota lantzea toki geografiko mugatuan egiten da. Gehienetan, lehen-gaia edo produkzioa babes eremutik kanpokoa den produktuei aplikatzen zaie.

Eusko Label (EL). Hauek dira bere ezaugarriak:

- ✓ "K" marka da, Euskal Herrian ekoitzi, eraldatu eta lantzen diren produktuak identifikatu eta bereizten dituen marka.
- ✓ Bere kalitateak, bereiztasunak eta bitxitasunak batez besteko orokorra gainditi behar dute.
- ✓ Trazabilitatea ziurtatzen du: jatorria-helmuga, kalitatea eta benetaketasuna bermatuz.

Berme Adierazpena. Gaztelaraz MG (Marca de Garantía). Produktu baten kalitatea, jatorria edo ezaugarriak ziurtatzen dituen ezaugarri edo medioa da ●

■ Kalitatezko izendapenen helburuak

Bere antzekoak diren produktuengandik bereiztea da kalitatezko izendapen baten helburua.

- ✓ Kalitatezko produktuak defendatu imitazio eta iruzurretatik.
- ✓ Ekoizlearen eskubideak onartu.
- ✓ Produktuaren ezaugarrien informazio argia, koherentea, eta bermea eman kontsumitzaileari.
- ✓ Balore gehigarri bat lortu.
- ✓ Izen geografiko zehatz batzuen alferrikako erabilera saihesti.

Arrazoi hauetaz gain, beste motibo hauek ere bultzatzen dute kalitate hobegoko produktu bat egitea: produktu mota baterako kontsumitzaileak dituen aukera anitzek, esate baterako ●

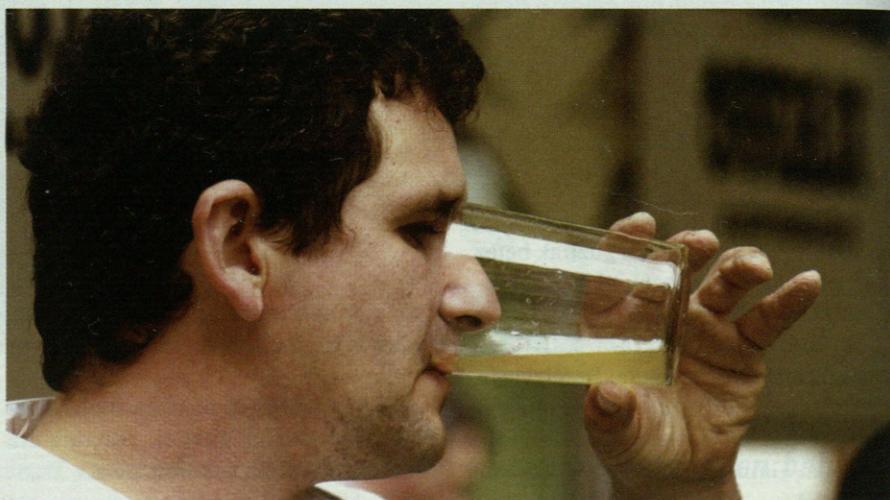
betebehar batzuk izango ditu. Sagarra landatzen denetik sagardoa lortzen den arteko prozesua kontrolatu egingo da inspekzio bidez. Gainera, kalitatezko izendapena lortzerako urte batzuetako bide luzea egin behar da.

Produktuaren elaborazio prozesuaren kontrol zorrotza eraman beharko du sagardogileak. Sagardoa elaboratzeko

■ Kalitatezko izendapenaren onurak

Eskaintza zein eskaera selektiboak izatea ekartzen du kalitate diferentziatua izateak:

- ✓ Ekoizle eta elaboratzaileentzat onuragarria da, produktuak balore gehigarri bat duelako, sektorearen profesionaltasunari esker.
- ✓ Banatzaileentzat onuragarria, gardentasun handiagoz elkartrukatzen den produktuak euren salerosketak errazten dituelako.
- ✓ Kontsumitzaileentzat onura da, hobeto informatuak daudelako eta aukeratzeko gaitasun hobea dutelako, berme espezifiko eta normalizatu bat duen produktuak eman dien konfiantzagatik.
- ✓ Gizartearentzat onura da, aurrekoagatik eta izendapena duena kultur ondare babestua bihurtzen delako.
- ✓ Administrazioarentzat onura da, babestutako produktua erregulatzeko sistema zaintzen duelako eta horri balioa ematen diolako, eta bere lurraldeko lehia-kortasun gaitasuna handitzen duelako ●

DANI BLANCO

■ Ilargiak eraginik ba ote?

Gure bizitzako beste edozein egoeratan bezalaxe, ilargiak sagardoa duen eragina misterio bat da. Azalpenik ez du. Sagardogileek belaunaldiz belaunaldi jaso dute sinesmen hau. Baina sagardogileak eta sagardogintzan aditu direnak ez dira ados jartzen. Edozein urrats eman aurretik, ordea, ilargia zein fasetan dagoen kontuan izaten du baserritarrak, eta baita sagardogileak ere.

Ilbehera da faserik egokiena sagardotegian edozein mugimendu egiteko. Ondorioz, badakite upelak ilbeheran itxi behar direla, zeren pauso hau ilgoran eginez gero, tapoiak lehertu egiten dira ilargi berriarekin. Gainera, muztioaren mugimendua upel barruan nabarmenagoa da irakinaldian. Egurrezko upeletan, ilgoran, itoginak sor daitezke.

Hondarribiako Artzu baserrian aspalditik egiten da sagardoa. Bertako nagusiak, Gregorio Berrotaranez ilargiari bere garrantzia ematen dio: "Ilargiaren aldaketak kontuan hartzen dira irakinaldiaren garaian. Muztioa irakiten ari denean barrika irekita

edukitzen dugu, eta ahal bada, ilbeheran itxi behar da barrika. Sagardoa botilaratzea ere ilbeheran egitea komeni da, bestela kortxo bota egiten baitu".

Sagardoa botilaratzerakoan, batez ere, kontu handiarekin ibiltzen da sagardogilea. Jakoba Errekondok "Euskal Herriko sagardoa" liburuan aipatzen du hotz eta presio barometrikoko handiko ilbeherako egun bat aukeratzen dela sagardoa botilara pasatzeko; hotzak eta presio barometrikoko handiak sagardoa barearazten dute eta horrela hondakin eta zakarrak nahastu gabe eta txinparta sortzen duen gasa galdu gabe eusten zaio ontzitik botilaratzerakoan.

Joxe Uria Irastorzak Euskal Herriko sagardogintzaren inguruan ikerketa sakona egin dauka eta zenbait liburu argitaratu emanda ere bai. Esperimentu bat egin zuen 1976an upelaren barneko soinuak entzuteko tresna bat erabiliz. Ilargi berriaren hiru egun aurretik eta hiru egun ondoren egin ziren neurketa horiek. Emaitzak oso deigarriak izan ziren. Ilbeherako lehen egunean bi

■ Euskal Herriko sagardoaren ezaugarriak

✓ **Lehortasuna:** Lehor puntua igarri behar zaio; edaten bukatutakoan min-gainari heldu dakiola, alegia.

✓ **Bizitasuna:** Ahosabaiaren bizigarri eta freskagarri behar du izan.

✓ **Gozotasuna:** Betegarri izan edo okitzen duen gozoa nabari gabe, edaterakoan suabea behar du.

✓ **Garbitasuna:** Bai botilan baita

edalontzian ere, ia gardena izan dadila.

✓ **Usaina:** Sagar gozoaren usaina eta, gehienez ere, ia ohartezina den garratz puntu bat izango du; upel edo kortxo-usain arrastorik eta min edo kiratsik gabea, alegia.

✓ **Txinparta:** Sagardoa edalontzira botatakoan txinparta bizia sortuz erraz

hautsi behar da, sortutako aparra bertan desegin eta desagertuz.

✓ **Kolorea:** Kolore hori-berde garbia izan behar du eta ontzitik atera eta berehala belztuko ez dena.

✓ **Gorputza:** Ez oso lodia, ezta oso mehea ere; edalontzia hustean, ipurdian laino antzeko baten seinalea utzi behar luke ●

azpiegitura egokitu beharko du prozesuak hala eskatzen badu.

SAGARDOAK ZER ZAPORE

DU? Euskal sagardoaren zaporea asko aldatu da azken urteetan. Garai batean hotzari aurre egiteko eta garaiko janari gogorre laguntzeko sagardo bizia, fuetea edaten zen oso. Gaur egun, bizitzeko filosofia aldatu egin da. Gero eta garrantzia gehiago ematen zaio norbere gorputza eta osasuna zaintzeari. Elikadurak, beraz, garrantzi handia du. Gaur egun asko begiratzen eta zaintzen dugu zer, nola eta zein kantitatetan jaten dugun. Honen ondorioz kontsumitzen ditugun janariak eta edariak askoz suabeagoak, arinagoak dira. Filosofia aldaketa honek sagardoarengan ere eragina izan du. Gero eta gehiago sagardo suabeagoa egiteko joera du sagardogileak.

ALBERTO ELOSEGI

Euskal nortasuna duen sagardoari buruz hitz egitea ez da batere erraza, sagardo hori egiteko erabiltzen den sagar gehiena bertakoa, Euskal Herrikoa ez delako. Dena den, deskribapen bat egitera hurbil gaitezke:

✓ **Gorputz handiko sagardoa** da, tanino asko duten sagarrekin egiten delako. Taninoak sagardoaren egitura, zapore eta aromaren osagai garrantzitsuak diren konposatu organikoak dira.

✓ **Kolore pixka bat duena** da. Zenbat eta tanino kopuru handiagoa izan sagarrak, orduan eta ilunagoa da sagardoa.

✓ **Tanino asko dutenak** normalean sagardo suabeak izaten dira. Tanino horrek kontserbatzaile bezala funtzionatzen du gure sagardoan.

✓ **Azidotasun baxuagoa** izatea da gure sagardoaren ezaugarrietako bat.

Gaur egun, orain dela 3 edo 4 urte baino sagardo suabeagoa egiten da Eus-

kal Herrian. Lehen sagardoa azidoagoa egiten zen. Orain, sagardogileak azidotasun hori jaisten ari dira arrazoi batzuk medio. Hiru arrazoi aipatzen dira: sagardo gehiago edaten delako, errazago edaten delako; ez delako kaltegarria eta lege aldetik horrela egin behar delako.

Ezaugarri hauetatik hitz egiten dute Jakoba Errekondok eta Iñigo García de Eulatek sagardoari buruzko "Euskal Herriko sagardoa" liburuan. Goiko koadroan duzu berauen sailkapena ●

ALBERTO ELOSEGI

dezibelio erregistratu zituen eta sei egunen buruan, ilgoran, berriz, sei dezibelio. Zarataren igoera nabarmen hori ez zeto-rran bat irakinaldi prozesuarekin.

Migel Zapiain sagardogilearen hitzetan, "bakterioek ilbeheran aktibitate gutxiago dute, baina ilberrian gehixeago mugitzen dira. Ilargiaren aldaketa denean itoginak izaten dira gaue-rik goize-ra. Gogoan dut gure aitonak nola sagardoa beti ilbeheran botilaratzen zuen. Gaur egungo sagardogileok gehienetan ezin gara horri begira egon. Eskaera bat dagoenean sagardoa botilatan sartzea beste erremediorik ez zaigu gelditzen. Dena den, horri aurre egiteko neurri batzuk baditugu. Intsuldaketa (sagardoa ontzi batetik bestera aldatu) egitea, adibidez" ●

Sagardoa modu askotara egiten da Euskal Herrian. Batzuek etxean egiten dute eta bertan edan, baina litro asko eta asko ekoiztu eta salmenta sarea osatuta dutenak ere badira. Sagardogile mota hauei buruz ari gara artikulu honetan eta baita gero eta bariedade handiagoa duen bezero sareari buruz ere.

SALTZAILE ETA EROSLEAK

Ekoizten duten sagardo litro kopuruaren arabera sagardogile handiak, ertainak eta txikiak bereiz ditzakegu. Kontuan izan behar da Euskal Herrian ekoizten den litro kopuruaren %95 Gipuzkoan egiten dela.

Sagardogile handien taldean bakoitzak urteko 300.000 litro sagardo baino gehiago egiten du. Euskal Herrian egiten den sagardo kopuruaren %60 egiten dute talde honetakoek. Sagardogile gutxieneko taldea da; zortzi sagardogile dira, gutxi gora-behera, talde honetan sartzen direnak.

Sagardogile ertainen artean, ekoizle bakoitzak, urteko 140.000 eta 300.000 litro sagardoren artean ekoizten du. Euskal Herrian egiten den sagardo kopuruaren %20 egiten dute talde honetakoek. 15 bat sagardogile dira gutxi gora-behera.

Sagardogile txiki bakoitzak urteko 140.000 litro sagardo bitartean egiten du. Euskal Herrian egiten den sagardo kopuruaren %20 egiten dute talde honetako sagardogileek. Sagardogile gehienak kopuru honen barnean sartzen dira. 50 sagardogile inguru dira.

EDARIA MERKATUAN. Sagardoak ez du prezio edo salneurri zehatzik.

■ Gero eta salmenta gune gehiagotara heltzen da sagardo botila. Sagardo egunek ere edariaren promozioan laguntzen dute.

Sagardogilearen arabera edota saltokiaren arabera, gutxiago edo gehiago balio du. Ohikoena botila 1,05 euro eta 1,65 euro artean ordaintzea da. Prezioan, beraz, desorekak daude.

Bederatzi milioi litro sagardo egiten

dira Euskal Herrian. Hiru modutara iristen da sagardo hau merkatura.

Batetik, egiten den sagardoaren %82 botilan saltzen da. Bi botila dira gehien erabiliak. Gehiena 75 zl-ko botilan saltzen da. 33 zl-ko botila txikiari dagokionez, 50.000 bat botila saltzen dira soilik urtean. Beste modu bat presioko upelarena da. Garagardoa saltzeko erabiltzen den antzeko modua da. Tabernetan erabiltzen da batez ere.

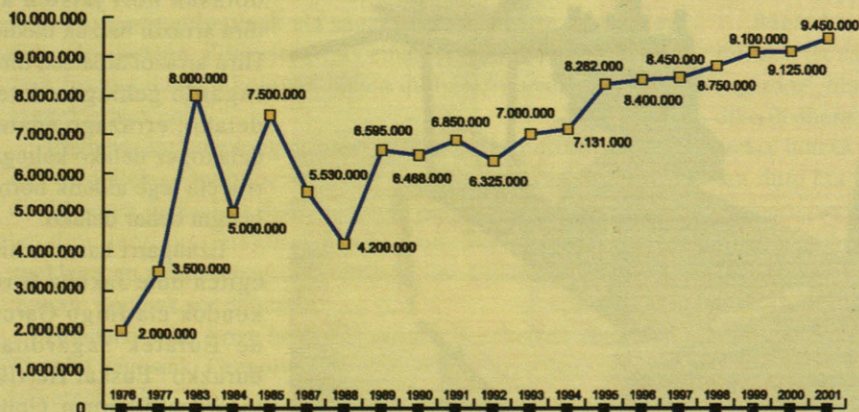
Bestetik, sagardoaren %8 txotx garaian saltzen da eta hirugarrenik, %10 ozpinetarako erabiltzen da.

Sagardoaren banaketari dagokionez, garai batean bezeroak sagardotegira bertara hurbildu behar izaten zuten sagardoa erostera. Urte osorako sagardoa erosten zuten eta gainera urtean data zehatz batzuetan; horrek esan nahi du etxean leku handia behar zuela sagardo botila guztiak gordetzeko.

Gaur egun, sagardoa erosteko aukerak handiagoak dira; erosleak edozein unetan (sagardogilea urte osoan sagardoa botilaratzen aritzen da) eta toki askotan

GIPUZKOAKO SAGARDOAREN EKOIZPENA URTEZ URTE

Litroak

Iturria: "La Sidra. Tomo I". Jose URÍA IRASTORZA (1976tik 1985era bitarteko datuak); Gipuzkoako Sagardo Naturalaren Elkarte (1987tik 2001era bitarteko datuak).

■ Egiten den sagardoaren % 82 botilan saltzen da, % 8 txotx garaian eta % 10 ozpinetarako erabiltzen da.

eros dezake sagardoa.

Sagardoa banatzeko bide ezberdinak ditu sagardogileak:

✓ Erosle partikularrak. Sagardotegia eta bertako sagardoa aspalditik ezagutzen duten bezeroak izan ohi dira. Sagardogilearekin tratu berezia, gertukoa izaten dute gehienetan. Horregatik, hauek sagardotegira hurbiltzen dira eta zuzenean erosten dute.

✓ Elkarte gastronomikoak. Sagardo berria dastatzeko hainbat bisita egiten dute sagardotegietara. Zenbat sagardo litro erosiko duten erabaki aurretik sagardoa dastatzen dute. 70eko hamarkadan hasitako txotx sasoiak elkarte gastronomikoetako kide hauek sagardotegietara

egiten zituzten bisitetan du oinarria.

✓ Ostalaritza. Tabernak, jatetxeak. Bi modutara egiten dute. Kasu batzuetan sagardogileak kontratatutako banatzaile bidez helarazten dute sagardoa toki horietara edota sagardogileak berak zuzenean bertara joaten dira.

Ostalaritzan badira sagardoa edari nagusitzat duten jatetxe eta tabernak. Establezimendu hauek dolarerik izaten ez duten arren, sarritan "sagardotegi" hitza erabiltzen dute.

✓ Elikadura kate handiak eta janari dendak. Elikadura kate handietan gero eta gehiago sartzen ari da sagardoa. Kate hauetako arduradunekin urte osoko agiria sinatzen du sagardogileak; bertan

zehaztuta azaltzen dira salmenta datu batzuk: zein preziotan saldu, zein deskontu mota egingo diren, rappelak, produktua promozionatzerik nahi duten edo ez...

✓ Merkatal-guneak. Gero eta gehiago dira merkatal-guneak Euskal Herrian. Era guztietako produktuak saltzen dituzten eta era guztietako zerbitzuak eskaintzen dituzten guneak dira. Gune horietan ere sagardoa bere lekua hartzen ari da; ondorioz, sagardoa saltzen den saltokiak eta jatetxeak ugari dira toki horietan.

✓ Banatzaileak. Hauen funtzioa oso garrantzitsua da. Beste hainbat edarirekin batera sagardoa eskaintzen dute. Sagardogile guztiek ez dute zerbitzu hau kontratatzen, haien negozioak txikiak direlako. Banatzaileak kontratatzen dituztenek, berriz, banatzaile ezberdinekin lan egiten dute. Normalean hauek zonalde zehatz batean lan egiten dute. Sagardogileak erabaki behar izaten du zein zonaldetan saldu nahi duen sagardoa. Banatzaileak ostalaritzan eta elikadura dendetan saltzen du sagardoa.

SAGARDOA NON SALTZEN DA? Ohikoa norbere herrialdean saltzea eta kontsumitzea da. Gipuzkoakoa da, beharbada, probintziatik eta Euskal Herritik gehien irteten den sagardoa. Egiten den sagardoaren %35 Bizkaian, Araban, Nafarroan eta Iparraldeko probintzietan saltzen da. Egiten den sagardoaren %5-10, berriz, Espainian (Madrilen, Zaragozan) eta Katalunian (Bartzelonan) saltzen da. Ipar Euskal Herriko sagardogileek Frantziako toki batzuetan, Bordelen eta Parisen esate baterako, saltzen dute haien sagardoa ●

www.kaixo.com

Sagardoa gordetzeko erabiltzen den egurrezko ontzi biribilak, upelak, egiteko konplikazio handirik ez duela dirudi. Baina, egur oholez osatutako ontzia sagardo tantarik ez isurtzeko moduan egitea ez da hain erraza. Egurrezko upelak gero eta gutxiago egiten dira hemen eta kanpotik erosten dira.

EDARIA EGURREZKO BIRIBILEAN

Gaur egun ia desagertuta dagoen lanbidea da upelgilearena. Upelak egitea gehienetan aroztetikiko lanekin batera eraman behar izan da. Ez dira upelgile asko gelditzen, baina oraindik bakan batzuk badira. Gaur egun kanpotik ekartzen dituzte upelak.

Ikasketarik gabeko matematikari handiak izan dira upelgileak. Intuizioa, sena da upelgilearen tresna baliotsuena. Upela osatzen duten egur ohol eta pieza guztiak bat etortzea, egokitzea, eta

dio Javier Atorrasagastik.

Lan tresna modernoak sortu eta garratu badira ere, upelak egiteko era ez da funtsean gehiegi aldatu. Artisanu lana da. Esku-lanak garrantzi handia du. Indar handiko pertsonak behar dira upelgintzan aritzeko. Hiru pertsonen artean 8-10 bat egunetan egin daiteke upela.

NOLA EGITEN DIRA UPELAK?

Prozesua luze samarra da eta urrats bakoitza ematerakoan tentu handiz ibili behar da.

behar du. Forma hori ematea oholak alakatzea da. Horretarako kakoa izeneko tresna erabiltzen da. Alakaturakoan traba guztiak kendu behar zaizkio garloparekin (eskuilaren antzekoa da), egurra fin-fin utzi behar da. Kantua ontzea deitzen zaio honi. Ondoren, egur oholak luzeran neurri berdinean moztzen dira.

✓ Kabila zuloa markatu eta egin. Oholak kabilaz (egurrezko ziria) elkarri lotzeko egiten da zulo hau. Gaur egun zulagailua erabiltzen bada ere, garai batean biribirkina izeneko tresnarekin

■ Murtxante (Nafarroa) herriko Martiartu enpresako langileak egurrezko upelak egiten.

ontzi hermetiko bat lortzea ez da lan erraza. Zehatza eta perfektua izan behar du upelak. Soberan ezer ez, faltan ere ez. Belaunaldiz belaunaldi jasotako ikasketa da upelgilearen lanbidea. Belaunaldi luzeen jakintza hori jaso duenetako bat Javier Atorrasagasti da, Donostiako Martutene auzokoa. Bere aita, osabak eta aitona arotzak ziren. Inguruko sagardogileentzat upelak egiten zituzten. "Gogoratzen naiz nire osabak nola Pasaiara eta Usurbilera joanez ibili ziren arotzeria, eta batez ere, upelgintza ikasteko asmoz. Nik haiengandik ikasi dut upelak egiteko ofizioa"

✓ Egur egokia hautatu behar da, gaitaina edo haritza ahal bada. Egurraren hariak norabide zuzenekoak izan behar dute (gero sagardoak ihes egin ez dezan) eta egurrak hezetasun gutxikoa, ihartutakoa izan behar du. 40 bat ohol erabiltzen dira, gutxi gorabehera upel bat egiteko.

✓ Egur oholei forma obalatua eman. Prentsa berezi baten bidez eta sargentaren laguntzaz upelgileak berak nahi duen neurri obalatuko du egurra.

✓ Egur oholak alakatu. Upela borobila da eta ohol guztiek elkarrekin bat egin behar dute, puzzle bat izango balitz bezalaxe. Upelak erabat hermetikoa izan

egiten zuten zuloa.

✓ Galdategitik ekarritako burdina moztzen da otsoa izeneko tresnarekin, eta bina zulo egiten zaizkio bi muturretan. Burdina uztaiak egiteko erabiliko da. Gero, burdinari forma obalatua eman behar zaio. Ingudeak forma obalatua du eta honen gainean jartzen da burdina; gero, borrarekin jotzen da burdina, upelgileak nahi duen okerdura lortu arte. Ondoren, uztaiaren bi muturrak lotu egin behar dira, lau zuloetan errematxeak erabiliz. Errematxea ipintzeko egozkailua erabiltzen zuten.

✓ Elkarri lotuta joango diren ohola-

□ Zehatza eta perfektua izan behar du upelak. Soberan ezer ez, faltan ere ez. Belaunaldiz belaunaldi jasotako ikasketa da upelgilearen lanbidea

ren barnealdeak seboarekin igurtzi behar dira.

✓ Upela muntatu. Upela tente muntatu behar da beti. Lurrean egur puska bat jarri behar da, eta bertan jarriko dira egur oholak. Pixkanaka-pixkanaka ohol guztiak elkarrekin lotuko dira kabilen bitartez eta soka batez eutsiko zaie oraindik mugitzen diren oholei.

✓ Uztaiak egin. Neurriak hartzen dira

eusteko. Une hau aprobetxatzen da gero sagardoz betetzeko erabiliko den zuloa egiteko. Upela kable bati lotu eta polea baten laguntzaz etzanda jarriko da, bi zeharragen gainean lehenbizi. Egoera horretan kardia egingo zaio. Kardia upel burua eta hondoa upelera lotuko dituen barneko zirrikitua da.

✓ Upel burua eta hondoa egin behar dira. Konpas handia eta txikia erabiliko dira buruaren eta hondoaren borobiltasuna neurtzeko.

✓ Upel burua eta hondoa kardian sartu behar dira. Lehenbizi burua ipintzen da eta gero hondoa. Upelaren barne-tik jarri behar da hondoa. Beraz, sagardogilea upel barruan itxita gelditzen da. Hondoa jarri aurretik, ordea, etzanda utzi den upela tente jarri behar da.

✓ Lehia egin. Bi oholez egiten da leihoa.

MIKEL SAIZ

lehenengo. Metro erditik metro erdira, gutxi gorabehera, uztai bat jartzen da. Uztaiak upelaren formakoak izan behar dute gainera, hau da, batzuk handiagoak eta beste batzuk txikiagoak. Salbuespena upel burua eta hondoa dira; hor bina uztai jartzen dira, hortxe baitoa sagardoaren indar, presio guztia. Uztaiak sartzea ez da lan batere erraza. Borrarekin eta asentadorearekin presioan sartzen dira.

✓ Upelari buelta eman behar zaio. Urrats zailenetako eta arriskutsuenetako bat upelari buelta ematea da, upel guztia aska baitaiteke. Upel erdia egina dago eta orain beste erdia egin behar dugu. Horretarako, hiru oholzarrez osatutako aspa bat ipiniko da upel barruan egur oholak

✓ Barneko hiru oholtzarrak kendu eta barnean gelditu den sagardogilea kanpora irteten da. Upela barnetik garbitzen da. Dagoeneko upela egina dago.

✓ Sebo tokiak egin. Upelaren zirrikitu guztiak seboz igurtzen dira, geroago sor daitezkeen jarioak saihesteko. Horrez gain, upela erabiltzen hasi aurretik sebo tokiak egin behar zaizkio. Egur ohol batek barnealdetik zuloak, adar begiak izan ditzake, nahiz eta itxuraz zulorik egon ez; hau jarioentzako leku aproposa izan daiteke. Beraz, zulo horiek antze-man eta seboz bete behar dira.

UPELEN GARBIKETA. Sagardoa egongo den ontziak garbia egin behar

du. Horregatik, urtero, sagardoa egiten hasi aurretik upelak garbitu egiten dira barrutik aurreko urteko sagardo kondarrak kentzeko. Upel barrura sartu baino lehenago, upel barruan gasik gelditzen den edo ez ziurtatzea komeni da. Horretarako, su pizgailu bat upel barruan pizten da. Sua itzaltzen bada, oraindik gas pixka bat dagoen seinale. Behin gas guztia ateratakoan sagardogilea upel barrura sartzen da oinutsik leihotik. Esku argi bat izango du buruan upel barrua argizatzen. Tutu malgu batekin edota eskuilaren laguntzaz, ur eta xaboiarekin garbitzen da upela. Altzairu herdoilgaitzezko upelak garbitzea errazagoa da ●

Mendeetan atzera eginda, Euskal Herria bisitatzera etorritakoek garai bateko euskaldunengatik esandakoak jaso ditugu. Aymeric Picaud-ek, Galiako klerikoak, Pierre de Lancre inkisidoreak eta Loius Froidour Pariseko intendenteak sagarrak eta sagardoa euskaldunaren bizitzan egunerokoak zirela nabaritu zuten.

SAGARREN HERRIA

Euskal Herria puntu estrategikoa izan da maila askotan, geografikoki duen kokapenagatik. Santiagora joateko Donejakue bide asko Euskal Herritik pasatzen ziren. Gaur egun oraindik mantentzen dira erromesek garai hartan eginiko elizak eta otoitzerako erabilitako tokiak. Haien zenbait idatziren bidez, Euskal Herriari buruzko informazio asko jaso dugu, zenbaitetan era harrigarrian bada ere.

Erromesaldia egitera joan zen horie-

PIERRE DE LANCRE ETA ZUGARRAMURDIKO SORGINAK.

1609. urtea ez zen urte samurra izan Lapurdiko euskaldunentzat, 700 lapurtar sutan erre baitzituzten sorginak zirelakoan. Bordeleko Parlamentuko Kontseilaria, Pierre de Lancre, izan zen erabaki hori hartu zuena.

1553an jaio zen Pierre de Lancre Bordelen. 1582an Bordeleko Parlamenturako aukeratua izan zen. 1609an Enrike IV.a Frantziako erregeak Lapurdia bidali zuen sorginkeria buruzko inkesta bat egitera.

nen semeak borondatez seduzitzen dituzten Evak dira, eta biluzik direla, askatasun eta inozentzia osoz mendi artean bizi dira, Evak lurreko paradisuaren egiten zuen bezalaxe; haiek (emakumeek) gizonetakoak eta deabruak entzuten dituzte, eta haiek seduzitu nahi dituzten sugeei entzumena prestatzen diete".

LOIUS FROIDOURREN BISITA.

XVIII. mendearen azkenetan, Frantziako Iraultzaren ondoren, Loius Froidour Pariseko intendentea Ipar Euskal Herrira bidali

■ Pierre de Lancre: "Sagarren herri bat da. Emakumeek sagarrak bakarrik jaten dituzte, sagarrekin egindako zukua bakarrik edaten dute..."

tako bat Aymeric Picaud, Galiako kleriko bat izan zen. 1134an koka daiteke hark idatzitako "Liber peregrinationis" liburua. Euskal Herriari egiten dio erreferentzia. Bertatik pasatzean ikusi eta sentitu zuena kontatzen du bere liburuan. Berak esandakotik ateratako zati bat da ondorengoa: "Garazi inguruan Euskal Herria dago; honen Hiribildu Handia, Baiona, itsasoaren ertzean kokatuta dago iparraldera. Herri hau, hizkuntza barbaroa duen herri hau, baso eta mendiz beteta dago; eskas dituzte ogia, ardoa eta elikadura mota guztiak, baina hau sagarrekin, sagardoarekin eta esnearekin orekatzen dute"

De Lancre inkisidorea Lapurdin egon zen denboraldi batez, eta han ikusitako jendearen bizimodua eta izaerak liburu batean idatzita utzi zituen: "Tableau de l'inconstance des mauvais anges et démons" (Bordele, 1610). Han, beste zenbait deskribapenen artean, Lapurdiko emakumeak deskribatzen ditu. Deskribapenetan ez da sagarren aipamenik falta: "... Sagarren herri bat da. Emakumeek sagarrak bakarrik jaten dituzte, sagarrekin egindako zukua bakarrik edaten dute, eta edozein okasiotan urratze-sagar horri kosk egiteko prest daude, Jainkoaren aginduaren ginetik pasaz eta gure Lehenengo Aitaren debekua gaindituz. Ada-

zuten lur hau asko pobretu zela eta, bertako lurrekin zer egin zitekeen ikustera. Berak egindako adierazpen batzuk jasotzen ditu Philippe Verynek "Les basques" liburuan. 1763 inguruan haxe esaten zuen gizon honek euskaldunei buruz: "Bertako biztanleak oso jangartsuak dira; jateko zer-bait -dena delakoa- edukitzearekin kontentut daude. Ez dira askoz ere delikatuagoak edariari dagokionean; ardoa eta sagardoa edo falta zaienean ura erraz edaten dute, eta munduko ardorik onena edan izan balute bezala oso kontentu egoten dira. Baina, edozein ospakizunetan gazta, fruituak eta ardo edo sagardo onaren botilak dauzkate beti..." ●

Paul Nicholson

P E R F I L A

Esne ekoizlea ofizioz, EHNE sindikatuko nazioarteko harremanen arduraduna lanbidez. Etxeko arazoei adarretatik heldu zale eta gizarte mugimenduen akuilu da Paul.

Gaztetan Israelgo kibbutz komunitateen esperientzia bizi izan zuen, eta ez da denbora asko Yasser Arafaten giza-
ezkutua izan zela.

Globalizazioa baserriko sukalderraino sartu zela ikusita, Paulek munduko nekazari txikien mugimendua sortzen hartu zuen parte, Via Campesina izenekoa. Baserritarrak baitaki ondoen mundua ez dela merkatua, lurra baizik.

Testuak:

Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre

Argazkiak:

Alberto Elozegi

“Nekazaritza politika ez da baserritarren arazoa bakarrik. Elikadura eta ingurumena denon ardura da”

Londresen jaioa zara. Bost urte-ekin etorri zinen Euskal Herrira, eta gaztetan Eskoziara joan zinen. Zure familiak zer lotura zuen Euskal Herriarekin eta nekazaritzarekin?

Ama euskalduna zen, hemen bertan jaioa. Eta aitaren ama ere bai. Aitak eta amak gerra zibilararen ostean ezagutu zuten elkar, erbestean. Ni Londresen jaioa naiz. Etxean amarekin euskaraz hitz egiten nuen, eta aitarekin ingelesez.

Aita Britainia Handiko ohorezko kontsulordea zen. Etxe nahiko liberala zen, ikuspegiz zabala, baina politikoki ez zegoen definitua.

Nekazal girorik ez zen gure etxean, bizimodu hori esperientziaren bidez jaso dut. Eskozian hasi nintzen lanean nekazaritzan, eta han egin nituen neure nekazari-tzako ikasketak, 27 urterekin. Horren ostean, urte batzuk egin nituen Eskozian lanean, eta gero Euskal Herrira etorri nintzen, 1977an.

■ 70eko hamarkadan kibbutz israeldar batean egon zinen urte betez. Zer dira kibbutzak?

Izatez, judutarren lehen asentamen-

duak dira Israelen. Gizarte antolaketa kolektiboa zuten, lana eta bizitza kolektiboki egiten zen, baita umeak hazi ere. Historikoki oso esperientzia interesgarria da, baina jada aldatuta daude.

■ Zergatik ez dute lortu kibbutzek irautea?

Egia da porrot egin duela. Ni joan nin-

“Ezagutu nituenean kibbutz komunitate kolektiboak maldan behera zihoazen. Egungo teknologia eta kontsumoa oso indibidualak baitira”

tzenean ere gainbehera zioan. Bi arrazoi-gatik egin du porrot, nire ustez: batetik, mundu mailako ekonomia kapitalista batean irla sozialista txikiak mantentzea oso zaila delako. Kibbutz gizartearen barruan kontraesanak sortzen ditu horrek. Neure sasoian, esaterako, irratia eta telebistak kolektibo edo indibiduala izan behar

zuten zen eztabaida. Elkarrekin jaten genuen, umeak elkarrekin joaten ziren eskolara, dena elkarrekin egiten zen. Gaur egungo teknologia eta kontsumoaren kontzeptua, aldiz, oso indibidualak dira. Eta istilu handia sortu zuen.

Bigarren arrazoi politikoa da. Gaur egun kibbutz komunitateak bihurtu dira egitura sionista gogorrenak, palestinarren kontrako gogorrenak. Eta egia esateko, neu Israelen aldeko joan nintzen, eta Palestinaren aldeko itzuli. Hain ziren gogorrak palestinarren kontra, hain injustuak! Beti bazterten zituzten palestinarren kultura eta eskubideak.

■ Noiz hasi zinen gizarte mugimendutan konprometitzen?

Konpromiso sendoei jada nahiko nagusia nintzela heldu nien, orain 20 urte inguru, EHNE sindikatuaren barruan. Globalizazioak baserritarrei eragin die zuzen zuzenean. Ez Gasteiztik, ez Madrilatik eta ezta Bruselasetik ere, egiten diren ekonomia politikak ez dira autoktonoak. Horretaz jabetuta, EHNE talde bat sortu zen nazioarteko eremua lantzeko. Jakina, horrek oso bide zabala irekitzen du, eta mundu mailako prozesuan ibili naiz: Seat-

tlen, Erroman, Genoan...

■ **Nolakoa izango da etorkizuneko nekazaritza?**

Ez dakigu, baina oraingo joera kontzentratzea da. Hau da, baserriarrak gutxitu eta baserri handiak egitea, granjen neurrikoak. Eredu industrial produktibista bat daukagu aurrean. Baina Euskal Herria ez da lehiakorra nazioarteko merkatuan. Gure lurraldea oso menditsua da, eta baserri txikitantolatua. Euskal Herrian gizartearentzat eta ekologiarentzat sostengarria izango den eredu bat lortu behar da.

■ **Zer da sostengarria izatea? Gaur egun politikari eta enpresa denek erabiltzen dute hitz hori, eta beraz, balioa galdu du...**

Bai, hala da. Guretzat eredu sostengarria baserri mundua bizirik mantentzea da. Hobe dira hiru baserri txiki, eta ez baserri handi bat. Baserri mundua bizirik mantentzeko baserriar asko behar baitira, elkarrekin harremanetan. Gainera, granja handiak arazo asko ditu. Esaterako satsekin edo pixekin zer egin. Granja handiak enplegua ere apurtzen du.

Baserriarren lana oso garrantzitsua da, elikadura produkziarako, ingurumena mantentzeko, eta kultura oso bat (gastro nomikoa barne) galdu ez dadin.

Janaria ez da globala, lokala da. Kanpoko merke erosten ohitzen ari gara, baina oso garrantzitsua da herri batentzat elikadura subiranotasuna edukitzea. Alegia, geuk jateko behar duguna hemen egi-

tea. Hori galtzen bada, gurea beti izango da herri makal bat eta herri hauskor bat, bere etorkizuna kanpokoaren baitan zalantzan duena.

■ **Zein da nekazaritza sostengarriko baldintza?**

Produkzio kostuen araberako prezioak behar dira. Orain 20 urteko prezioak ditu-

“Nekazaritza eredu industrial daukagu aurrean. Euskal Herria ezin da lehiakorra izan eredu horretan. Eredu sostengarria behar dugu”

gu gaur. Egungo prezioak dira baserriarrak desagertzeko arrazoi nagusia. Eta ez bakarrik Euskal Herrian, baita mundu osoan ere. Nekazal eta ekonomia politika berdina dugu, eta ondorioak ere berdinak dira mundu guztian.

■ **Zein dira eman beharreko lehen pausoak?**

Guk nekazaritza politika publiko bat defendatzen dugu (baina ez egun egiten dena). Nekazal politika ez da baserriarren politika, gizartearen politika da. Izan ere, elikadura eta ingurumena gizartearen ardurak dira.

Geure helburua da, lehenengo, gizarteari erakustea baserriarrok zer krisi daukagun, krisi horrek gizartearen zer eragin duen, eta gizarteak zergatik bultzat behar duen nekazaritza politika bat.

Gure baserriarren adina ikusita, hemendik 10 urtera paisaje osoa aldatu egingo da. Baserriar berri batek edo gazte batek baserrian lanean hasi nahi badu, oso zaila dauka, ia ezinezkoa. Lurra garestia delako, produkzioan hasteko eskubideak lortu behar dituelako... Arazo oso larria da hori.

"Beno, behirik ez badago, pinuak aldatu eta kito" esaten zen lehen. Hori, batetik, ez da argudio ona, baina gainera gezurra ere bada: globalizazioak baserrian eragin duena, orain basoan ere ikusten ari gara. Kanpoko inportazioak geure pinuaren prezioak beheraino jaisten ari dira. Logika berdin berdina da.

Beraz, hemen behar dena Euskal Herriko beharrei erantzuneko dien nekazaritza politika bat da. Elikadura subiranotasuna da guretzat ardatz nagusi bat, ez bakarrik baserriarrentzat, gure gizartearentzat ere bai. Egun, Eusko Jaurlaritzaren politikak Bruselaseko logika produktibista bera dauka.

■ **Nekazarien mugimendua ere mundu mailan antolatu beharrekoa da?**

Bai, Via Campesina mugimenduan pentsatzen dugu arazoa globala dela, eta erantzunak ere globala izan behar duela. Eraginak lokalak dira, eta tokian tokiko politika egin behar da, baina ikuspegi globala galdu gabe. Aliantzak oso garrantzitsuak dira hemen, guk bakarrik ezin dugu-

- **Jaio:** Londresen, 1947. urtean.
- **Bizi:** Lekeition.
- **EHNE** nekazaritza sindikatuaren nazioarteko harremanen arduraduna: sindikatu bereko lehendakari izan zen 1984tik 1987ra.
- **Via Campesina** nekazarien mundu mailako mugimenduaren ordezkaria European: mugimendu horren sortzaileetako bat izan zen, 1986an.
- Kontinente guztietako hainbat lekutan aktibista sindikal gisa aritua da (Indian, Tailandian, Brasilen, Senegalen, Kolonbian, Mexikon...)
- **Ikasketak:** "Arte Liberalak" eta Nekazaritzako diplomatura atera zuen Eskozian.
- **Abeltzain:** 60ko hamarkadaren amaieran Eskoziako ganadu granja batean lan egin zuen. 80ko hamarkadaren hasieran, Eako (Bizkaia) "Astei" baserrian esnetarako behiak jarri zituen beste bi sozioarekin.
- **Nekazari:** 1988 eta 1989 bitartean Izpazterren baso eta fruitu txikien ekoizle gisa kokatu zen. Laneko kooperatibaren sortzaileetako bat izan zen, fruitu eta lekariak transformatu eta komertzializatzeke.

lako ezer lortu.

Baserritarrak munduko biztanleen erdia baino gehiago izango gara, baina baserritarrekin bakarrik ez dugu lortuko ekonomia politikak aldatzea. Horregatik sortu behar dira gizartearekiko loturak. Mundu mailako mugimendu bat sortu behar da, beste ekonomia eta gizarte politika bat sortzeko.

■ Zer da Via Campesina?

Mugimendu bat da, ez erakunde bat. Alegia, mugimendu horizontala da, eta hor gaude baserritarren erakunde antineoliberalak. Lau kontinentetan mugitzen gara, eta 100 erakunde baino gehiago gaude. Legitimitate handia duten erakundeak dira, partehartze handia dutenak. Via Campesinak 100 milioi afiliatu baino gehiago ditu.

■ Zein da Via Campesinaren zeregina?

Eredu neoliberalen aurka borrokatzen dugu, proposamen berriei. Globalizazioaren aurkako hiru sare internazional daude. Bata baserritarrena (Via Campesina), bestea arrantzaleena, eta hirugarrena emakumeena.

Proposamen orokor asko ditugu. Elikadura subiranotasuna da gure proposamen nagusia, baina proposamenak ere baditugu biodibertsitateaz, haziei buruz, lurrei

buruz, lan baldintzei buruz, inmigrazioaz...

■ Gaur egun "garapena" hazkundeari edo diru gehiago irabazteari deitzen zaio. Zuretzat zer da garapena?

Garapenaren definizioa zalantzan dago. Eta ez dute mugimendu sozialekin bakarrik zalantzan jarri, zientzialari askok, ekonomilari askok eta politikok askok ere jarri du zalantzan. Batetik, hazkunde

"Munduko Merkataritza Erakundeak ez dio gizarteari zer jan nahi duen erabakitzen uzten"

horrek bere amaiera duelako, eta bestetik munduan bazterketa handiak sortzen dituelako, pobrezia eta gosea hazten dituelako. Azkenean, kontua ez da diru gehiago sortzea, beste era batera banatzea baizik.

Guk ez dugu "garapen" hitza erabiltzen. Gure logika, lokaletik globalera antolatzekoa da, eta ez globaletik lokalera. Guk

bertako ekonomia, gizartea eta kultura defendatzen dugu. Iparreko herrientzat garatzea merkatuak zabaltzea da, eta gure jarduera ekonomiko denak merkaturatzea. Orain dena pribatizatu nahi da, osasuna, hezkuntza, administrazio publikoa... Eta horren aurka egitea izango da gizarte mugimenduen hurrengo borroka garrantzitsua.

■ Gizarteak parte hartze handiagoa izan behar al du ekonomia politikan?

Biztanleek eskubidea dute definitzeko zer jaten den, nola produzitzen den eta nork produzitzen duen. Orain, globalizazioarekin, Munduko Merkataritza Erakundeak definitzen du zer jan dezakegun. Europak esaten du ez duela hormonaz hazitako okelarik jan nahi. Eta Estatu Batuak eta Munduko Merkataritza Erakundeak esan dute Europak ez duela esku-biderik hormonaz hazitako okela galarazteko. Transgenikoekin gauza bera gertatu da. Ez digute zer jan nahi dugun aukeratzeko uzten.

Janariari lotuta dago kultura, osasuna eta lurraren erabilpena, eta Munduko Merkataritza Erakundeak ez da inor esateko zer egin behar den. Hori biztanleen erabakia da. Gizarteak parte hartu behar du. Elik-

dura eta nekazaritza erabakiak ez ditu gizarteak hartzen, banatzaileek eta saltoki handiek hartzen dituzte, baita zer kontsumitu behar dugun erabaki ere.

■ **Garapenaren ereduak, Hirugarren Mundua gure trenera igo arazi nahi du. Zer soluzio planteatu behar litzateke Hirugarren Munduan?**

Orain "merkatua irekitzea" esaten denean, esaten dena da Iparreko produktak Hegoan sartu behar direla. Gu ez gaude ados merkatuak zabaltzearekin. Guk merkataritza justu bat eskatzen dugu. Hau da, herri bakoitzak eskubidea behar du zer

"Johanesburgoko bilera ofizial batera joan nintzen, delegatu. Musean bezala negoziatzen da han. Eskutik 31 duenak 31 du, eta kito"

nekazaritza politika egin defendatzeko. Euren merkatuak antolatzeke eta babesteko eskubidea izan behar dute.

■ **Globalizazio eta antiglobalizazioaren arteko pultsua nola dago?**

Nire ustez oso positiboa da. Dela 4 urte baino gutxiago lortu genuen lehen manifestazio indartsua egitea Seattlen. Orain 3 hilabete, milioi bat pertsona bildu ginen Florentziako manifestazioan. Bide oso luzea egin dugu denbora oso laburrean. Mugimendu alternatibo bat eratzen ari gara, eta ez da manifestazioak antolatzeko bakarrik dakiena, proposamenak aurkezteko ere badakiena baizik. Eta oso legitimitate handia du. Orain iritzi publikoan argudio asko irabazten ari gara, eta multinazionalak euren jokabideak defendatu beharrean sentitzen dira. Oso argumentu indartsuak ditugu, eta apurka apurka sarea osatzen ari gara; moda hutsa izango ez den sare bat, luze iraungo duena.

■ **Johanesburgoko Munduko Gailurrean egona zara. Nolakoak dira bilera horiek?**

Ni bilera ofizial bakarrean egon naiz. Mugimendu sozialok kontra-bilerak antolatzen ditugu kanpoan.

Bilera nagusi horretara delegatu moduan joan nintzen, eta aurrez aurre nola negoziatzen duten ikusi nuen. Oso kurio-

BIZITZAREN PASARTEA

*Palestinako prozesuak asko markatu nau. Euskal Herri-
ra beltzerakoan, Loiuko aireportuan gure zain zeuden
lagun denak, mugimendu denak, sindikatu denak...
Orduantxe konturatu nintzen Palestinako ekintza
garrantzitsua izan zela. Eragin zabala izan zuen, ez zen
sektarioa izan.*

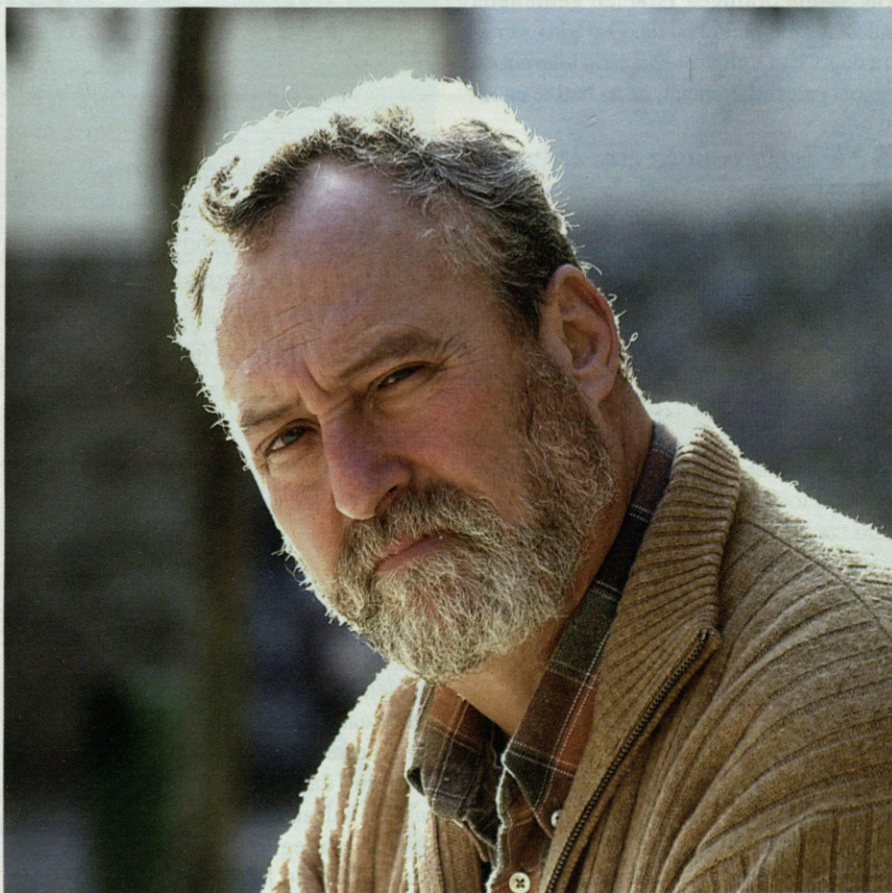
soa zen. Azokan tratua egitea bezalakoa da, musean aritzearen modukoa. Eta eskutik 31 duenak 31 du eta kito. Indar militarra duena da beti esku. AEBk mundua kontrolatzeko duen bide nagusia gerra militarra da. Europaren helburua ere, sakonean berdina da, nahiz eta estrategia ezberdina erabili. Bere esparrua kontrolatu nahi du, baina ekonomiaren bidez. Ekonomia eta merkatua zabaltzea da nahi duena.

■ **Delegatu moduan hartu zenuen parte, baina ez omen zaizu "euskal delegazioa"ren kontu hori gustatzen...**

Ez, ze nork ordezka dezake Euskal Herria? Nork du legitimitatea? Ni euskal-

dun moduan aurkezteko naiz eta euskaldun moduan egiten dut berba, baina Euskal Herria oso anitza da. Talderen bateko norbait Euskal Herriaren izenean hizketan ikusten dudanean, pentsatzen dut: "Nork eman dizu ahotsa neure izenean egiteko berba?". Gainera, gu beste logika batez jokatzeko ari gara. Aliantzak gure gizarte mugimenduaren izenean egin behar ditugu, baina ez gure herriaren izenean. Geure nortasuna mantendu behar dugu, baina legitimitate hori beste modu batera irabazten da.

■ **Yasser Arafat babesten aritu zenetako bat izan zinen. Nola bizi izan zeni-**

tuen egun haiek?

Esperientzia oso bizia izan zen, eta asko ikasi nuen. Bizitzari asko eskertzen diot aukera hori eduki izana, berriro inoiz biziko ez dudana esperientzia bat baita. Hor eguna luzea zen, gauza asko gertatu ziren, eta norberaren gaitasun denak atera ziren.

■ **Zer ikasi zenuen esperientzia horretatik?**

Palestinarrak

erresistenteak direla. Ez dute estrategia politikorik, eustea da kontua. Eta luzera lortuko dute euren subiranotasuna. Israelgo militarren okupazioarekin ez dago bakerik Palestinan, eta arduratzen hasi dira Israelgo herritarrek. Hori oso interesgarria izango da, ea sortzen den beste bake mugimendu bat, edo kolonialismoaren aurkako esparru bat, beste proposamen politikoeekin. Baina oraingoz Israelen gehiengoak palestinarren aurkakoa da. Oso giro zantarra dago, oso militarra. Bai israeldarrentzat eta bai palestinarentzat, ez da batere egoera ona.

■ **Zer lortu zenuten giza-ekzutuak izanda?**

Arafat salbatu genuen, dudarik gabe. Arafat kritikatu dezakegu, baina Arafat da palestinarren askatasunaren sinboloa, eta sinbolo moduan salbatu egin behar da.

Gu han egoteak komunikabideetan tarte handia eman zion, eta munduko gobernuek horrelako genozidio eta sarraskien aurrean ez dutela ezer egiten salatzea lortu genuen. Gizartea sentsibilizatu eta kontzientziaztea lortu genuen.

Oso garrantzitsua da horrelako egoeretan gizarte mugimenduak agertzea, palestinaren herria babesten duten bakarrak baitira. Europak, Amerikak eta Nazio Batuek, egoera usteltzen uzten dute.

■ **Nolakoa da Arafat?**

Gizon nagusi bat da, dituen urteak baino zahartuagoa. Parkinsona du, osasunez ere oso izorratuta dago. Ez dauka botere askorik (hor kartzela batean bezaladago). Baina pertsona sinpatikoa da.

Sinbolo bat da, erresistente bat. Oso erlijiosoa da gainera. Bere emaztea kristaua da, eta harreman asko ditu kristauekin, eta israeldar bake mugimenduekin ere bai. Prentsan esaten dute Hamas, Yihad eta hauek kontrolatzen dituela, baina ez da egia, ez ditu kontrolatzen. Oso mugatuta dago eta ez du osasunik.

BERTSOA

Doinua: Antton eta Maria

**Izatez kanpotarra
baina bertakoa,
baserritarren lana
probatutakoa.
Horregatik jo duzu
erronka bapoa,
eredu sostengarri
baten aldekoa,
ez al da gertatuko
kibbutzetakoa?**

Aitor Mendiluze

Palestinan hurrengo liderra nor izango den ez dakigu. Militarrek eta zerbitzu sekretuak zuzendari politikoak hiltzen ari dira, hurrengo hautagaririk ez edukitzeko. Eta hori da arazo nagusietako bat. Ze jakina, kalean daudenek ez dute legimitaterik, eta legimitatea dutenak kartzelara sartu edo hil egiten dituzte. Gerra

totala da, gizartearen kontrakoa. Gizon, emakume eta umeen kontra. Hor ez da errespetatzen ezer. Sarraski bat da.

■ **Nazioartean hainbeste ibili zarenez, Euskal Herriko nazio arazoa nola ikusten da kanpotik?**

Guk oso izen ona dugu geure historiagatik. Oso jende solidarioa eduki duen herri bat gara. Amerikan eta Asian ere izen ona utzi dugu, eta gizarte mugimen-

duen borrokan, orokorrean, izen oso ona eduki dugu.

Nire ustez, Euskal Herriko gaurko egoera kanpoan ez da ulertzen, eta guk bidaltzen ditugun irudiak ere ez. Ez da ulertzen Euskal Herrian zer ari garen eskatzen. Globalizazio egoera honetan nazioarteko gizarte mugimenduak ez gara estatu berriak aldarrikatzen ari. Beste kontzeptu bat erabiltzen da, identitate eta herriena.

ETAren ekintzak zabal entzuten dira, eta eragin negatiboa du. Zehazki, atentatu batzuk oso zailak izan dira kanpotik ulertzeko.

■ **Estatu independente bat aldarrikatzea ez omen da egungo joera. Zer beste eredu aldarrikatzen dira?**

Gero eta gehiago hitz egiten da identitateari buruz. Globalizazio egoera honetan prozesu politiko berri batean gaude. Erantzunak ez daude liburu batean idatzita, prozesu bat da. Euskal Herriko aldarrikapenak lortzeko nazioarteko esparrua garrantzitsua izan daiteke. Nazioartean babesa lor genezake.

Horretarako beste estrategia batzuk landu behar dira. Neu nahiko kritikoa naiz orain arte nazioartean erabili ditugun estrategiekiko. Ez daukagu espazio askorik, eta ez da erreza. Baina geure estrategiak bateratzailea izan behar du. Geure helburuak ez du izan behar beste mugimenduekiko ezberdintzea, elkartzen gaituzten elementuak topatzea baizik. Ezberdintzea biktimismo estrategiak hartzea ere bada, eta gure helburuak alianztak lortzea izan behar du. ●

Urtarrileko

Larrun

- **Z**er etorkizun opa diogu euskarari?
- **H**izkuntzak eta identitateak: abertzaletasuna eta euskara
- **N**ola erakarri erdaldunak?
- **E**uskararen aurkako diskurtsoak
- **I**nstituzioak eta euskalgintza

Zergatik eta zertarako euskara Euskal Herrian?

Jarrerak, motibazioak eta diskurtsoak

Mahai-ingurua

Bernardo Atxaga

Joxe Manuel Odriozola

Jon Sarasua

LARRUN hilero banatzen da
doan ARGIArekin.

E Z P A

PRINTZA

NOR DA EUSKAL IRAKURLEA?

Jon Aranok, Gontzal Agotek eta Daniel Martiartuk honako artikulua idatzi zuten euskarazko argitarapeneko egun dauden hainbat jarrerak kritikatu. Testua "Gara"n argitaratu zen lehen-go astean:

"(...) Zer edo zer, irakurtzen ote du gure jendeak euskaraz? Euskaldunen artean, testu oso kaletarrak eta pizgarriak interesatuko zaizkien milaka batzuk ez ote dira? Kalera jaisteko maldan gora egin beharra al dugu? 30 urteren ostean, eta ehunka milaka ikastolakume hezi eta gero, porrota izan al da ikastola/eskola/ uniarena? Irakasle, funtzionario edo kazetari izan ezean, inork ez du euskaraz irakurtzen, ala? Inguruan bertan ez al dugu ikusten euskaraz ikasitako helduak ere nahasturik daudela etengabeko arau aldaketekin? Euskaraz datorrena zerbait zaila eta aspergarria da, ez da kultura...?"

(...) Gaur eguneko irakurlearentzat ari gara errebista-GKEok, ala biharko fraide-artxibo, Euskal Museo Bizidun edo Presente Abandonatuarendako eginkizunak hartu al ditugu? 700.000 boto (ustez) abertzale, Egunkariak 15.000 erosle eta kristo guztia prensa nacional del movimiento español irakurtzen? Liburu-tiradak 1.000 aletakoa eta gure jendea erdaraz irakurtzen euskal idazleak? Erakundeen diru laguntzak beharko al dira oraindik hemendik X urtetara? (...) "

FORMULA BERRIEN JAIALDIA

AZKEN aldiz hartuko du uztailean Arrosak Euskal Herria Zuzenean jaialdia. Orain arte jaialdia hartzen zuen lur sailen jabeak hauek berreskuratzeko asmoa agertu du. Dena den, antolatzaile diren Piztu eta Irulegiko Irratiak jaialdiaren oinarria bera aldatzeko asmoa dute. Hori dela eta urtarilaren 8an Donapaleun bilkura bat egin zuten, non hamasei elkarte bildu ziren. Hil honen 23an berriz, Donibane Garaziko Herriko Etxean egingo dute beste bilera bat. Izan ere, jaialdiaren asmoa musikaz gain, beste hainbat arlo jorratzea da. Beraz, Nafarroa Behereko herri baten barnean kokatu nahiko lukete. Honela, antzerkia, herri kirolak, mahai-inguruak... egiteko aukera izango lukete 2004ko Euskal Herria Zuzenean-en.

AMAIERARIK GABEKO IKA-MIKA

AZKENEAN atzera bota du Agoizko epaitegiak 2002ko otsailean Jorge Oteiza Fundazioaren kide Jaione Apalategik, Xabier Morrased, Jose Angel Irigaraik eta Juan Antonio Urbeltzek, Carlos Catalanekin batera, aurkeztu zuten demanda. Beraz, epaileak balioagabetzat jo du Oteizak notario baten aurrean 2001eko uztailean egin zuen Catalanen izendapena patronatuko kide gisa. Maria Aleman epailearen ebazpenak dioenez, Oteizak "ez du Fundazioaren izenean jarduteko zilegitasunik, ordezkaritza hori Fundazioaren lehendakariarentzat baitago aurreikusia". Izan ere, "Fundazioa osatzen den momentutik funda-

tzailearen tresna edo ondare izateari uzten dio, eta izaera independente eta autonomoa hartzen du". Erabakiarekin, epaileak arrazoia eman dio Nafarroako Gobernuaren aldekoen tesiei, eta ontzat jo ditu hauek hartutako erabakiak, Alberto Rosalesek Jorge Oteiza Museoaren zuzendari izateko jasotako izendapena barne. Oteizaren ingurukoek Nafarroako Justizia Auzitegi Nagusiaren aurrean errekurtsioa jarriko dute.

BERTSOAREN EGUNA

URTARRILAREN 25ean egingo da aurtien Donostiako Kursaleko areto nagusian Bertso Egunaren ekitaldi nagusia. Euskal Herriko Bertsozale Elkartek antolatutako bertara hurbilduko dira, besteak beste, Xabier Amuriza, Andoni Egaña, Maialen Lujanbio, Igor Elortza, Fredi Paya eta Xabier Silbeira. Saio horren ondoren, hurbiltzen direnek afaria egingo dute. Eta honen ostean ere, bertso saioak izango dira. Sarrerak Bertsozale Elkartean, www.bertsozale.com orrian

ARCASZI PRESS

H I T Z B I T A N

- Lucia Lakarraren hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n jasoak: "Hamaika lehiaketa sortu dituzte. Dantzei ez zaie punturik eman behar, sentitu egin behar dira".
- Koldo Izagirrek "Hika"n: "Bertsolariak ditugun bitartean poeta ez da izango nazio errepresentantea, bertsolaria izango da. Galizian, eta Portugalen ere bai, poetek askotan pregoiak egiten dituzte. Gurean eremu hori bertsolariek hartua dute. Poetaren presentzia soziala beti izango da elitekoa edo antzekoa".

L A K

eta Bilintx Megadendan eskuratu daitezke.

IPUINEN BILTZAILEAK

IPUIN biltzaileen lanera hurbildu nahi ditu haurrak Galtzagorri elkarteak, eta horretarako "Ipuinez ipuin" erakusketa ibiltaria paratu du. Egun Hernanin dago erakusketa. Ondoren, eta uda bitartean, Ordizia, Zarautz, Oñati, Deba eta Azkoitia izango da. Hamazazpi paneletan hamasei ipuin biltzailearen datuak daude erakusgai, horien artean dira, Maddi Aristi, Joxe Arratibel, Resurrección María de Azkue eta Joxe Migel Barandiaran euskaldunak.

FILMAKETARAKO TRABAK

PATXI Barcok zuzendutako eta Igeldo Komunikazioak ekoiztutako "El final de la noche" filmaren errodejera amaitu berri da Donostian. Igeldo Komunikazioak berak, maiatzean Federico Lupppik zuzenduko duen filma errodatuko du Donostian. Dena den, azken film honen

MUGITZEN ARI DA

Berri gutxi iritsi ohi zaigu dantzaren inguruan. Joan den astean sorkuntza, formazioa eta ekitaldien aldetik, zenbait albiste jaso dugu. Lehenengo soan, pozgarriak dirudite. Zerbait mugitzen ari den seinale. Euskal Dantzarien Biltzarra Frantziako Kultura Ministerioarekin ari da eztabaidatzen Euskal Dantzaren Diploma sortzeko. Donostian Dantzarako Sentsibilizazio Mugaz Gaindiko Zentroak dantzari eskainitako aste bat antolatu du maiatzetarako. Ez da Maiatza Dantzan berri bat. Baina bai beste egitarau bat. Eta Jaurilaritzak, dantzarako diru laguntzen kopurua jakinarazi du. Guztira, 93.000 eurotako diru laguntza banatuko du. Zerbait bada.

errodejera beste nonbaitera aldatzekotan egon da Angel Amigo ekoizlea. Izan ere, lehenengo astean bertan, Barcoren filma errodatzean zailtasun handiak izan zituzten Donostian. Amigok adierazi duenez, Donostiako Udalak oso tasa garestiak jartzen ditu filmaketerako. Ez da ahaztu behar Donostia Zineko Hirien Sareko kide dela. Eta Sare horren helburua, hain zuzen, filmeen errodejera hiri hauetara erakartzea da.

■ Alex Ubago.

IZENAK

Alex Ubago donostiarrak Espainiako Elkarte Fonografiko eta Bideografikoak (AFYVE) ematen dituen hiru sari jaso ditu. Espainiako bakarlari onena izateagatik, diskorik onena kaleratzeagatik eta artista berri hoberena izateagatik eskuratu ditu.

Alproja Zarauzko taldeari buruzko liburua plazaratu du Imanol Epeldek. "Alproja. 25 urte dantza eta antzerki festa" izenburupean.

Söhutako herria da aurtengo maskaradaren egilea. Lehenengo astean egin zuten lehen emanaldia eta lau hilabetez Zuberoako hamabost herri bisitatuko ditu emanaldiak.

Juan Mari Arzakek eta Andres Nagelek "Cuatro medios platos y dos medios postes" izeneko liburua plazaratu berri dute Turner argitaletxearen eskutik. Bertan Arzaken plateri grabatuen bidez irudia jarri die Nagelek. Dora Salazarrek azken urteotan eginiko lanekin "Bakarriketak" erakusketa paratu du Iruñeko Ziadadelako Mistoen Pabilioian.

JOSEBA OLALDE

■ Dora Salazar.

• Iñaki Martiarena "Mattin" marrazkilariak honakoa zioen "Aizu!"n: "Pobreen zinema da komikigintza".

• Anarik honakoa adierazi zuen "HABE" aldizkarian eginiko elkarrizketan: "Ez zait gehiegi gustatzen letrak gaztelaniaz esplikatzeko. (...) Bizi guztia daramat frantsesez eta ingelesez kantuak entzuten, eta gustatzen zaizkit nahiz eta ez ulertu zer dioten hitzez hitz. Ez ote da hori hizkuntza minorizatuen konplexu bat? Ze ingelesek eta frantsesek ez dituzte itzulpenak jartzen beren diskoetan".

Ipuinak sortu eta kontatzearen poderioz bihurtu dira ezagun. Kontakizunaren artistak dira. Iturri ezberdinetatik edaten dute, teknika bereziak jorratzen dituzte eta entzule konkretu bati zuzentzen zaizkie. Koldo Amestoy, Itziar Zubizarreta, Pello Añorga eta Jose Mari Carrererengana hurbildu gara, ipuin kontakizunen atzean dauden sekretuak deskubritzera.

KONTALARIEK KONTATUA

■ Itziar Zubizarreta: "Herri poesia tradizionala ez dugu ezagutzen. Eta altxor kultural hori berreskuratu behar dugu".

Koldo Amestoy izan zen Euskal Herrian bere burua ipuin kontalari bezala aurkeztu zuen lehendabizikoa. Hogeita hiru urte pasa dira ordutik. Gaur egun, ez da hain harritzekoa edozein herritako kultur etxe, liburutegi edo aretotan ipuin-kontalari baten emanaldia iragarri dutela ikustea. Garai hartan apenas zegoen kultur

etxerik edo ipuinak kontatzeko egokia zen aretorik liburutegietan.

Kasualitateak eraman zuen lanbide honetara. Antzerki munduan zebilen, txotxongiloentzat ipuinak lantzen zituen eta Radio Adur-Navarren ipuinak kontatzeko proposamena egin zioten. Berak, AEK-ko arduradun bezala, onartu. Gaur arte. Irratitik aurrez-aurre kontatzerako

bidean erabat autodidakta izan da. Ez bakarra, ordea. Garai hura, 1980. urtea, Frantziako Estatuan kontalari askoren hasiera urtea izan zela kontatu digu berak. Han-hemenka kontalariak sortzen hasi zirela entzuleak hurbiltasunaren beharra somatzen zuelako, kontuak begietara begiratzuz, belarrietara zuzenean kontatuko zizkion jendearen beharra.

■ Pello Añorgak irakaskuntza utzi eta bera ondo sentitzeko, ipuinak kontatuz bizi behar zuela erabaki zuen. Gaur arte.

ALBERTO ELOSEGI

■ Koldo Amestoy izan zen Euskal Herrian bere burua ipuin kontalari bezala aurkeztu zuen lehendabizikoa.

Urtean hirurogeita hamarren bat emanaldi egiten ditu gaur egun. Euskal Herrian eta Frantzia zehar ere bai. Otsailean bertan, Quebec eta Montrealen ibiliko da kontu-kontari. Euskaraz eta frantsesez.

Eta berak egindako bideak jarraitzaileak izan ditzan Ustaritzen, bigarren urtez tailer batean ari da irakasle. Hilean behin elkartzen dira. Bizpahiru orduz ariketak egiten dituzte, ipuinak ikertu, barrendik nolakoak diren aztertu, eta elkarriketa librean ipuinaren inguruan, ipuinaz eta ipuinekin aritzeko.

Irakaskuntzaren bidetik heldu zen ipuin kontalaritzara Pello Añorga. Oiarzungo ikastolan irakasle zen eta zuzenean haurren bihotzeraino heltzeko biderik egokiena, bere lagunik handiena, ipuina zela jabetu zen. Lehendabizi urtebeteko eszedentzia eskatu zuen bere lanean, liburutegietan ipuin-orduak anto-

latzeko eta Eskoriatzako Haur liburu mintegian hasi zen ikertzen eta ikasten, beti ere, ipuinarekin elkarbizitza bati ekitako asmoak bultzatuta. Pellok ere beharra sentitu zuen. Bera. Bera ondo sentitzeko, ipuinak kontatuz bizi behar zuela

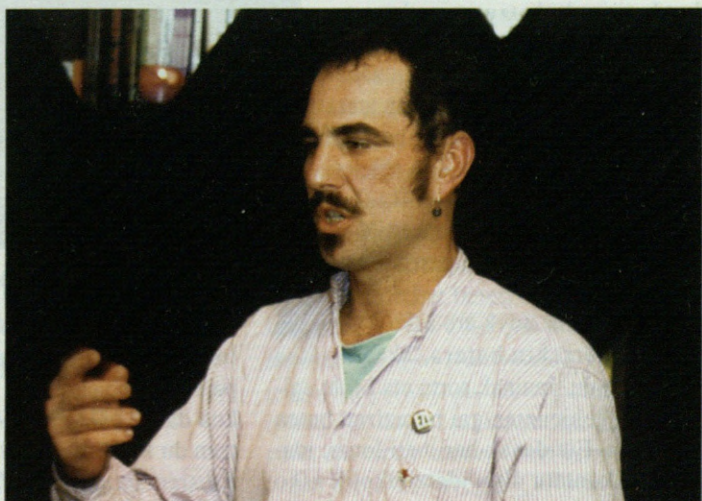
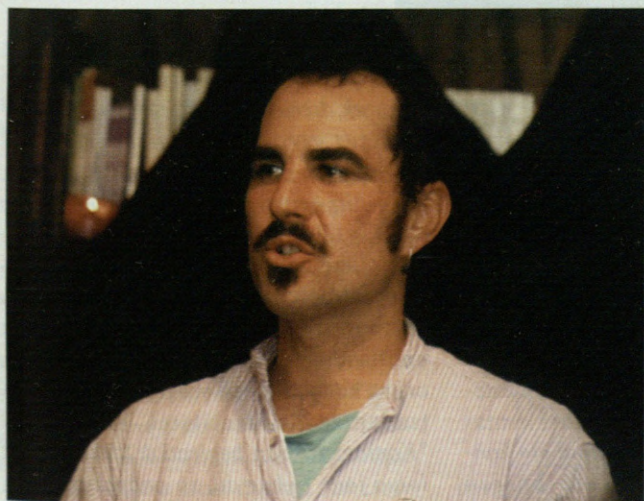
□ “Beharrezkoa da kontatu behar duzun ipuinak zure barruan kilika egitea” KOLDO AMESTOY

erabaki zuen arte. Hamasei urte pasa dira orduz geroztik. Eta aitortu digu asko ikasi duela hamasei urteotan: malgutasunean eta kontaketa, eta batez ere umiltasunean: umiltasuna entzuteko orduan,

umiltasuna kontaketa bakoitzera aurrititirik gabe joaterakoan, umiltasuna emanaldi bakoitzean erne egoterakoan...

Ehundik gora emanaldi egiten ditu urtean. Eta zer kontatua badaukanez, irakasteko ikastaroak ere eskaintzen ditu kontalari berri, guraso edota irakasleentzat.

Itziar Zubizarreta ere irakaskuntzatik iritsi zen ipuin kontalaritzara. Hamar urte egin zituen haur txikiekin irakasle eta etengabe kontatzen zizkien ipuinak, beti izan delako literatura zalea. Haur literatura lantzen zuen testu liburueterako, majisteritza eskolan eskolak ematen zituen hizkuntza didaktikaz eta halako batean, ipuin-kontatzetik eta ipuinak ikertzetik bizitzeko erabakia hartu zuen. Lehendabiziko esperientzia harrigarria izan zela kontatu digu: “*Oso inpresio fuertea da hasieran laurogei urte zuri begira, zu noiz hasiko zain ikustea. Gero-ra, ohitu egiten zara*”.

LAU HAIZETARA

■ Jose Mari Carrerek ipuin kontalaritza artea dela aldarrikatzen du eta ez “haurrak zaintzeko zerbitzua”.

Jose Mari Carreren hasierak ere antzerkiaren inguruan kokatu behar dira. Berak Koldo Amestoy ezagutzen zuen ordurako, ikusia zeukan ipuinak kontatzeko. Eta bera ere animatu egin zen. Antzerki mundua ezagutzen zuenez, ez zela zerotik hasi iruditzen zaio. Ipuin kontaketa dibertsio modura bizi du berak, inolako edukatzeko helbururik gabe: "Ni dibertitzeko, eta besteak dibertitzeko".

ZER KONTATUA IZATE-KO...

Iturri askotatik edaten dute kontalariek. Etengabe aritzen dira beraien ipuin zorroak betetzen. Denek aipatu digute tradizioa, kontu zaharrek duten garrantzia. Baina ez hori bakarrik. Pello Añorgak, esate baterako, oso gogoko ditu Zen tradizioa edota Ipar Ameriketako indioengandik datorrena. Horrekin batera Eskoriatzako mintegian jarraitzen du haur txikientzat sortzen diren liburu berri guztiak gertu-

takoak molde tradizionalakoein edota beste batzuen ipuinekin konbinatzen ditu. Poesia tradizionalako pieza asko jolas gisara erabiltzen ditu, antzerkitxoak osatuz. Giltza duten ipuinak ere gogoko ditu.

Jose Mari Carrerek, berriz, oso anarkikoa dela kontatu digu. Idatzi ere apenas egiten dituen, eskema batzuk salbu. Eta emanaldietan inprobisatu egiten du gehienez.

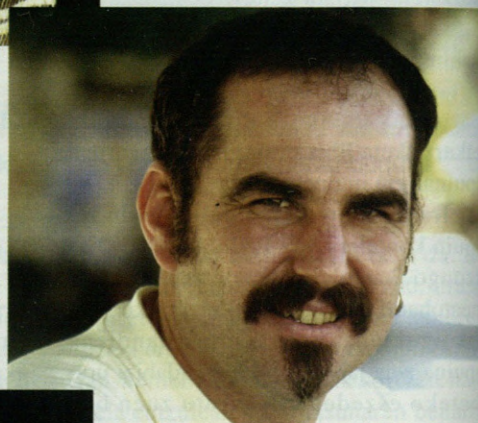

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

■ Goian, Pello Añorga. Ezkerrean, Itziar Zubizarreta. Eskuinean, Jose Mari Carrere. Eta behean, Koldo Amestoy. Guztiak, ipuin kontalariek.

ALBERTO ELOSEGI

tik aztertzen, eta bere helburuetako bat beti ipuin batzuen eta besteen artean kontrastea sortzea izaten da. Ipuin horietako batzuk lagun zaharrek ditu, emanaldi bakoitzean atera nahi izaten dutenak; beste batzuk, berriz, lokartuta egoten dira ustekabeen egunen batean agertzeko. Batzuek gatza jartzen diote emanaldiari, beste batzuek, piperra, edota ura.

Koldo Amestoyk ere asko irakurtzen du, eta horrekin batera, aktualitatea jarraitzen du. Ipuinak sortu eta bildu egiten ditu gehienetan gai bereziren baten inguruan. Eta denak hari bati lotuz, idatzi. Eta kontatu digu idatzitakotik asko kendu egin beharra izaten duela.

Itziar Zubizarretak ere berak asmatu-

ALBERTO ELOSEGI

Gainontzekoen emanaldietan ere inprobisazioak paper handia jokatzen du. Intuizioak agintzen die aldian aldiko eta parean dutena kontuan hartzea ezinbestekoa da. "Xumea izan behar da", kontatzen du Koldok, "jendea, ipuina eta kontalariaren arteko hirukote horren harremana martxan jarri behar da emanaldi bakoitzean, eta ez da normalean

lehendabiziko mementoan lortzen. Pixkanaka ikusten duzu entzulea hurbiltzen, irriren bat edo beste entzuten duzu, eta orduan konturatzen zara lehendabiziko mementoa gainditu duzula". Derrigorrezkoa, bestalde, kontatu behar duen ipuinak bere "barruan kilika egitea" ei da. Antzeko zerbait sentitzen du Pellok ere: "Ipuinen batek hunkitzen baldin banau, honekin hastea erabakitzen dut. Proba egiten dut, eta agian sartuko da erreperitorioan.

Orduan baduzu lagun berri bat. Zein kontatu erabakitzeke orduan zeure gorputza entzun! Berak esango dizu zer egin. Halere, beti ez da asmatzen, noski...".

Norberaren inpresioaz gain, orde, badira beste baldintza batzuk ipuin kontaketa-erengaren eragin zuzena dutenak. Itziarrek garrantzia handia ematen dio hizkuntza ondo tajutzeari, ahotsa menperatzeari, hartzailearengana iristen ez den ipuina baztertu eta

beste batera salto egiten ikasteari, baina, garrantzitsuenak, bere ustez, ipuina bera da: "Ipuinak du indarra, bere kadentziak, bere erritmoak, bere doinuak, eta ondo kontatuz gero, haurrekin komunikatu egiten zara eta haur bakoitzarekin hitz egitea lortzen duzu".

Pellok ere ezaugarri zerrenda luze bat egin digu ipuin kontalarientzat beharrezko: entzuten jakitea, barrendik isilik egoten ahalegintzea, umiltasuna, umorea, maitasuna, duzun onena konpartitzeko ausardia izatea, ahotsa lantzea, sintzeritate, begirada... "Kontatzerakoan begiradak afektuarekin lotua joan behar du, so onarekin lotua. Haur guztiei zabaldu behar zaie begirada; ondo begiratzen badiezu, haurrak

■ Ipuina nahi?

Ospitaleko gela batean haur bat ohean. Gaixorik. Urduri. Tuboz inguratua. Ama ondoan du ipuin kontalaria sartu denean. "Nahi duzu ipuina entzun?". Baietz erantzun du. Hasi da kontatzen kontalaria. Baina haurra ez da ipuinean sartzen. Urruti dago. Beste nonbait. Haur kontalariak une batez ipuina utzi eta aurpegia ukituko dio umeari, kantatu egingo dio, xuxurlatu. Eta erabat lasaitu da. Beste haur bat dirudi orain. Ipuina entzuteko prest dagoen haurra.

Ipuin kontalariak ipuinak kontatzen adina jakin behar baitu parean daukanaren gogoia entzuten.

Beste gela batean, ospitalean hau ere, neskato bat bakarik gelan. Triste. Hankak agerian ditu. Ipuina nahi al duen galdetu dio ipuin-kontalariak eta neskatoak, baietz. Hasieran ez da mugitzen. Entzun besterik ez du egiten.

Geroxeago, ordea, hankak mugitzen hasiko da. Zutitze-raino. Eta aitortpena egingo dio ipuin kontalariari: "Lehen hanketan mamuak ikusten nituen; orain, arraina ikusten dut".

Bi pasadizo hauek Pello Añorga ipuin kontalariarenak dira. Ez da kasualitatea biak ospitalean kokatzea, toki horixe delako gaur egungo haurrak isiltasunarekin, bakardadearekin lotura zuzena duen toki gutxietariko bat, kontalari oiartzuarraren hitzetan. Kasualitatea ez den bezala, ipuin kontalari bezala izan dituen pasadizoetakoren bat kontatzeko eskatu eta ospitalekoak aukeratu izana. Honek, bere ibilbide profesionalarekin du zerikusia: gero eta kontaketa intimoagoetarako aukera egiten ari da Añorga. Gero eta garbiago daukan bezala haurrentzako kontatu nahi duela.

Ez da bide bakarra. Aukeretako bat da.

Beste batzuk, Koldo Amestoyk, adibidez, gazte eta helduentzako kontaketa lantzen du batik bat aspaldian. Haurrak galdu egin dituela aitortzen du eta ipuina nahi dutenek ez dutela zertan ume izanik. Berezikiz gazteei zuzendutako emankizunak iruditzen zaizkio une honetan urjentziazkoe-nak, "hitzaeren mundua ere badela adierazteko gazteei, ez dela dena musika".

Itziar Zubizarreta umeentzako eta umeekin aritzen da. Urtean pare bat aldiz egiten du emanaldiren bat helduentzat, baina berak garbi dauka bere dohaiak eta bere bideak umeengana hurbiltzen dutela. Ez ahaztu, ordea, kontatzen ari dena, entzuten ere aritzen dela, eta horretan interes berezia jartzen du Itziarrek, bere ikerketak egin ahal izateko.

Jose Mari Carrerek esaten du ipuin kontalari ona izateko entzule ona izan behar dela entzuten duenean, irribarre egiten duela, berak hitz egiten besterik ez dakielako. Gazte eta helduentzako prestatzen ditu bere emankizunak, umeekin aritzea zailagoa iruditzen zaiolako. Bera heldua den aldetik errazago ulertzen duelako helduen mundua. Eta aldarrikatzen du Carrerek kontalaritza artea dela, antzerkia edo musikaren pareko zerbait, eta ez "haurrak zaintzeko zerbitzua". Horregatik nahiago izango ditu berak zerbitzu-susmorik pizten ez duten emanaldiak, tarberna eta gaztetxeetan egin ohi dituenak, esate baterako.

Ipuin kontalariak dira denak. Lau hauek eta edozein kultur-etxe, liburutegi, eskola edo gelatan topatuko dituzun gainontzeko guztiak ere bai. Gero eta gehiago. Genero eta estilo desberdinetakoak. Baina kontalariak, denak. Zuk ipuina nahi duzula esaten badiezu, ipuinak kontatzeko prest azalduko zaizkizunak ●

sartuko dira. Baita arazoak dituzten haurrak ere, hain juxtu, so gaizto asko jasotako horiek".

KONTAKETAREN MAGIA. Ipuin kontalaritzak badu magiarekin loturaren bat. Magiarekin edo enkantamentuarekin. Era desberdinetan, baina kontatu diguten kontalari guztiek aipatu digute antzeko zerbait. Koldok, adibidez, bere emanaldietako mementorik politenetako bat bezala definitu digu ipuin kontaketa bukatu eta ondorengo segundoen: "Bizpahiru segundoz denak isilik geratzen gara; beste mundu hartatik honuntza etortzeko behar dugu denbora hori. 'Han nintzen zurekin, han' esaten dizu isiltasun horrek". "Ipuinak bere xarma erakusten duenean", kontatzen du Pellok, "urrezko soinekoa ehundu egiten da, eta ehun horren babesean jartzen gara denak. Hain gustura gaude, ez dugula hortik atera nahi".

Gero eta gehiago dira. Badakite elkarren berri, elkartzten ez badira ere. "Gurutatu" egiten direla esan digu Koldo Amestoyk. Denek ikusten dute logikoa gero eta gehiago izatearena. Pelloren esanetan hitza

□ **"Ipuina kontatzerakoan, begiradak afektoarekin lotua joan behar du. Haur guztiei zabaldu behar zaie begirada; ondo begiratzen badiezu, haurrak sartuko dira"**
PELLO AÑORGA

berreskuratu beharra ikusten da mundu osoan. Ez da hemengo fenomeno. Adibide modura, Koldok Frantziako Estatuko

datuak eman dizkigu: "Gaur egun 400-500en bat kontalari profesional ari da 4.000-5.000 ipuin kontatzen".

Gizakiak beti kontatu izan ditu istorioak mundua interpretatzeko. "Triste gaudenean, gaizki sentitzen garenean, beti kontatu izan dugu, eta errealtatea zeinen mikaztua dagoen ikusita, normala da gero eta kontaketa gehiago izatea; batzuk era profesionalagoan ari dira, baina andereñoek egunero kontatzen dituzte ipuinak", gogorarazi digu Pellok.

Itziarren iritzian gizarteak bete beharreko funtzio bat betetzen ari dira ipuin kontalariak: "Gure herrian hirurogei urte hauetan ahozko transmisioaren galera izugarria gertatu da. Herri poesia tradizionala ez dugu ezagutzen. Analfabetoak gara, eta altxor kultural hori berreskuratu behar dugu". Horregatik aritzen da bera etengabe ikertzen. Eta kontatzen ●

◆ **ARANTXA ITURBE**

Velazquezen mihise ezaguna oinarri hartuta hainbat artistak egindako lanak biltzen dituen erakusketa da "Bestelako Meninak". Martxoaren 2a bitartean Donostiako Kursaleko Kuboan dago ikusgai margolan, eskultura, zeramika, argazki eta bideo bilduma hau.

MENINA GARAIKIDEAK

Madrilgo Alcazar-eko egoitzaren erdian Margarita infanta dago. Alde banatan Isabel Velasco eta Agustina Sarmiento "meninak" daude, Margarita haurraren laguntzaileak (XVII. mendean jatorri portugeseko hitz hau erabiltzen zen laguntzaile hauek izendatzeko). Sarmientoren ondoan Maria Barbola eta Nicolas Pertusato nanoak jolasean dabil-tza eta, hauen oinetan, mastina lo dago. Hauen atzean, itzaletan, Marcela de Ulloa eta oraindik identifikatu ez duten beste pertsonaia bat daude. Ezkerrean Velazquez bera mihise handi batean lanean ari da. Irekitako atean Jose Nieto

de Velazquez dago eta hormako ispiluan Felipe IV eta Austriako Marianaren isla ikus daiteke.

1656an Velazquezek "Meninak" margotu zituenetik, denetik esan da maisu lan honen inguruan. Palominoren esanetan, koadroa "egia da, ez pintura". Luca Giordanok aldiz, "pinturaren teologia"tzat jo zuen. Eta Teofilo Gautier-ek galdera hau bota zuen koadroaren parean jarrita: "Non dago koadroa?". Elementu artistiko, konpositibo eta estilistiko guztiak behin eta berriro izan dira aztertuak. Interpretazioak esparru guztietatik etorri izan dira: ikuspuntu matematikotik (Alpatoff), politikotik (Emmens,

Salas, Brown) eta baita astrologikotik ere (Campo eta Francés).

MENINA BERRIAK. Oraingoan artearen historia unibertsalaren ikono garrantzitsuenetakoa bilakatu den koadro honen interpretazioa ia 50 artistek egin dute, hobekien ezagutzen duten hizkuntzan: euren artelaren bidez. Eta horrela sortu da "Bestelako Meninak" erakusketa, hilabete hauetan Donostiako Kubo aretoan ikusgai ipini dutena. Hirugarren munduko komunitateen garapenerako lanean ari den Woman Together erakundeak luzatu zuen "Meninak"en bertsio gaurkotu eta propioak egiteko deia, eta

■ Ezkerrean Pepe Yagüesen titulurik gabeko eskultura (2001). Erdian, goian, *El abrazo de Margarita* (2001) Miguel Sansonen aulkia. Honen azpian, Diego de los Ríosen *Infanta en Rosa*. Eta lerro hauen gainean Jose Luis Santallaren *Menina* (2002) argazkia.

■ **“Meninak bezalako ikono unibertsalak hausnarketarako bide ematen die artea eratzen duten atal nagusiei: giroa, espazioa, argia eta kolorea”**
IGNACIO BURGOS

mundu guztia zeharkatu nahi duen erakusketa ibiltariaren etekinak Catamarca, Jujui eta Chiapaseko emakume artisauei bideratuko zaizkie.

Eta, dirudienez, artistentzat inspirazio iturri egokia izan da Velazquezen lana. Erakusketan bere lan bat paratu duen Ignacio Burgosen hitzetan, “*Meninak bezalako ikono unibertsalak hausnarketarako bide ematen die artea eratzen duten atal nagusiei: giroa, espazioa, argia eta kolorea*”.

Horrela, artistek euren ikuspuntu partikularra eta gaurkotua erantsi diote klasiko honi. Manolo Valdesek Pop Art ukitua eman dio; Alberto Schommerrek Margarita infanta lebitatzen ipini du, gai-

nerakoa bere horretan utzita; Cristobal Toralek XVII. mendeko eszena XX. mendeko ekipaiaz bete du; Paloma Navaresek aldez, beste pertsonaia guztiak jarri ditu mugimenduan, Margarita geldirik mantenduz; Eduardo Txillidak Donostiako badia erantsi dio; Llamazaresek soka eta linua eta elementu mekanikoak erabili ditu; Dora Salazarrek azken urteetan bere lanean ohiko bilakatu den kobrezko haria; Ouka Lelek pertsonaia ezagunak erabili ditu bere konposiziorako, eta gero, ohi duen bezala, argazkia koloreatu egin du; Pepe Yagüesen lanean meninaren gona kaiola bihurtu da...

Nanda Botellak zera dio bere menina urdinaren inguruan: “*Egunerokotasuna eman nahi izan nien meninei, irudi nagusia mugimenduz hornitu, arnasa bete-betea har zezan. Neure hizkeraren bidez artelan ordezko ezin hartaz pentsatzen dudana adierazi nahi nuen, eta bai gozatu ere hala egiten*”. Diego de los Riosek, berriz, horrela azaldu du bere “Infanta en Rosa” kolorez bete izana: “*Arindu egin da garai hartako zurruntasuna*”.

Eguneratu egin dituzte “Meninak”. Eta egunerokotasun horren lekuko garbia

■ **“Neure hizkeraren bidez artelan ordezko ezin hartaz pentsatzen dudana adierazi nahi nuen, eta bai gozatu ere hala egiten”**
NANDA BOTELLA

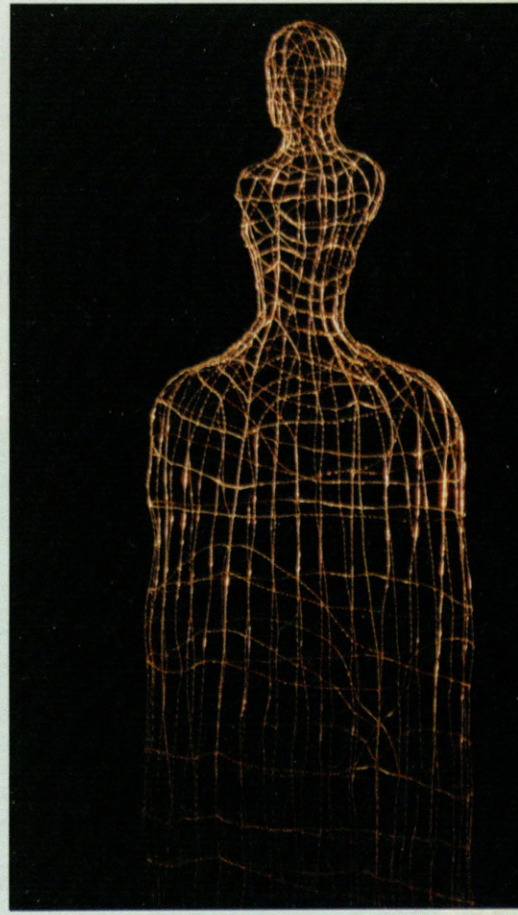
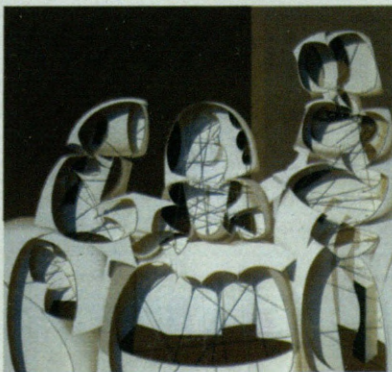
da Javier de Villotaren “Menina Prestige” eta honen gonaren azpian ikus daitekeen gorotz beltza, fuelaren kolorekoa.

DENOK GARA VELAZQUEZ.

Artistek gozatu dutela aitortzen dute eta bisitariak ere gozatzeko aukera du, eta ez soilik ikusle gisan. Ikustaldi gidatuez gain, tailerrak antolatu dituzte ikasleentzat zein familientzat. Haur eta nagusiek postal formatuan esperimentatu eta Velazquezen lanaren interpretazioa egin dezakete, modu horretan “Beste Menina batzuk” sortuz (izena emateko edo informazio gehiago eskuratzeko deitu 943 012400 telefonora) ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

■ Azpian, Pepe Vilaplanaren *S.A.R. doña Margarita Teresa* (2001). Alboko irudian, Alberto Schommerren *Levitación de la infanta* (2001). Honen azpian, M. F. Llamazarezen *Versiones de las meninas* (2001) instalazio mugikorra. Eskuinean, Dora Salazarren *Menina* (2001).

Aita Luis Villasantek garai hartan Euskaltzaindiaren inguruan zabaldutako zurrumurruak argitu nahi izan zituen Euskal Herriari zuzendutako agirian.

Euskaltzaindia ateoan esku

Euskaltzaindia sortu zeneko 55. urteurrena ospatzen ari ziren hartan, “Euskeraren Batasunaz” ziharduen berriro ere Aita Luis Villasantek Euskal Herria osoari zuzentzen zion agirian. Izan ere, Euskaltzaindiari eta Euskaltzaindiaren lanei buruz egun haietan gero eta gehiago zabaltzen ari ziren eta egiazko ez ziren jardunak ikusirik, argi eta garbi utzi nahi baitzuen zenbait gauza, hala nola Euskaltzaindiak hartutako bidea ez zela ateoena, zenbait-tek zioen bezala.

ELIZ GIZONA MINDURIK

Aita Luis Villasante Kortabitarte, Euskaltzaindiaren lehendakaria izateaz gain, eliz gizona ere bazen, eta min handia ematen zion erlijioa beste zer edo zeren morroi hartu nahi izate horrek. Beraz, atoen kontu hori gezurtatu eta beste zenbait puntu argitu nahi izan zituen. 1973ko hasiera hartan.

Adibidez, 1918an, sorrera egunean berean, zeregin nagusi gisa Euskaltzaindiari eskatu zitzaiona gogoratu, hau da: “Ekingo du euskalgi oroen odolez azitako euskal-eredu bat gertutzen, itzez, itzyoskeraz, ta idazkeraz albait erabatetsue-na, euskaldun guziak idatz-irakurketan erabiltzekoa” hura. Eta baita ere Euskaltzaindiaren xede eta helburuak, hala nola

■ 1968ko urrian Euskaltzaindiak biltzar bat burutu zuen Arantzazun. Bertan bildutako euskaltzainek agiri bat idatzi eta onartu zuten.

Euskal Herriko eskualde, euskalki eta euskara mota guztien ordezkariak zeudela erakunde honen baitan.

“Euskaltzaindiak kultur-jakintza bakarrik du zer ikusi -adierazten zuen gero- eta deus ez politikaz ezta inongo taldekeriaz ere. Pluralismorik jatorrena egon da beti eta dago orain ere haren barnean. Euskaltzaindiak garbi ikusi du beti euskera herri baten ondasuna dela, eta herri osoarena, gainera, eta hain zuzen horrexegatik, ez du nahi ondasun hori talde baten eskuetan eror dadin. Bide horretan barrena ibili da beti Euskaltzain-

dia eta dabil orain ere”.

Gizakien artean gehienetan gertatzen den bezala, ordea, Euskaltzaindiaren barrenean ere, hizkuntza arazoetan, euskaltzain 'guztiak iritzi bereko ez izatea, gerta zitekeena zen, "eta horrek ez gaitu ere harritu behar", zioen Aita Villasantek, edozein Institutuzioetan egunero gertatzen zen kontua zela azpimarratuz. "Baina horregatik egin behar duena egin gabe ere ez du egon behar. Egotzi zitzaizkion betebeharrak ez lituzke beteko eta".

■ “Basarri”ren omenaldia

Amatiño, 1973-1-28

Jendea erruz, Astoria antzokia erabat gainezka. Amaikaxo kalean sartu ezinik, sarrera galduren bat edo beste noiz zerutik agertuko. Bertsolariak, bestalde, hamabost, “Basarri” maisuaren inguruan. Hona hemen agurra kantatu zuten ordena berean aipatuz: Lasarte, Lizaso, Egileor, Gorrotxategi, Garmendia, Xalbador, Mattin, Mugartegi, Arozamena, Lazkano, Etxeberria, Agirre, Igarzabal

eta Mitxelena. Igarzabal gaztea “Lazkao-Txiki”ren ordezkaria zen. Nabari, bestalde, Lopategi eta Azpilagaren hutsunea, baina, jakina, ez beren erruz. “Uztapide” ere han zen. “Basarri”ren eskuin aldean. Ez zuen kanta ahal izan, baina hala ere ez zuen nahi izan etxean geratu, bertsogintzan bere hainbat urtetako lagun eta adiskideari bere omenaldi egunean uko eginez (...) ●

[illegible]

■ Ijitoak eta ijitokeriak

Editoriala, 1973-1-28

Begitan ditugu, gehienok, ijitoak. Gaiztotzat, alfertzat, gezurtizat eta lapurtzat jotzen ditugu. (...) Eta ijitoa batez ere askatasuna maite duen norbait dugu. Bizitzeko mila lan egiten dituen norbait: otarrak, tratuak, sal-erosketak, albaiterotza, ile-mozteak, konponketak... Ijito-erria orain dela mila urte eta gehiago Indiatik ihes egindako erria da. Haruntz eta honuntz ibilian dabilan erria. Ohitura bereziak, izkera berezia, sineskeria bereziak, izaera berezia dituen erria. Amalaugarren menderako iritxi ziren Greziaraino. Aragoi Erregeadiko agiri batek dioenez, baziren Espainian ijitoak 1425garrenerako. Amairu-hamalauro milloi ijito dabilta mundu zabalean edaturik. Hogeitaz baina lehenago iltzen dira %tik irurogeiren bat. %tik 6

ijitok ez ditu berrogeita hamar urte betetzen. Hauek dira itz bitan esanik ijito jatorraren aztarnak. Baina, egia esan, bada gure artean jatorri hontako ez den beste zenbait ijito. Egiazko ijitoen alde txarrak bakarrik jaso dituen zenbait ijito. Asko ugaltzen ari da gainera gure artean ijito-mota berri hau. Ezin konta ahalak dira berauen ijitokeriak. (...) Kolpe santurik egin ez eta besteei alferra deitzen dion ijitorik edo atzeratua deitzen dionik. Otordu, festa, ibili eta gau-pasa goxo asko egin eta kostata zerbait aurreratu duenari burges deitzen dionik. Gurasoen izerdiaren kontura ikasten edo denbora pasa ibili eta gurasoen burgeskeriaz eta langileen zapalketaz mintzatzen denik. Besteren lanari balioa kentzen dion ijitorik (...) ●

ARANTZAZUN ONARTUTAKO AGIRIA

Gero, Euskaltzaindia sortu zeneko 50. urteurrena ospatzerakoan pentsatu zena zekarren kontura. Alegia euskaldun guztiek idatz-irakurketan erabil zezaketen euskara aztertu eta, ahal bazen, erabaki behar zela pentsatu zutela, Euskal Herriak ezagututako aldagarekin, problema horri soluzioa ematea beharrezkoa ez eze, premiatsu eta luza ezina ere bilakatu

zelako. Gauzak horrela, azaltzen zuen pazientzia santuaz, Euskaltzaindiak biltzar bat burutu zuen Arantzazun 1968ko urrian, berariaz gai horri eskainia, eta biltzar horretan ortografia, izenen deklinazio eta hiztegiari zegozkion zenbait puntu aztertu ondoren, biltzarra bukatzerakoan, euskaltzain osoek elkarrekin bildu eta agiri bat idatzi eta onartu zuten.

“Agiri hura irakurri besterik ez dago, kontseilu edo gomendio gisa emana dela

ikusteko -zioen jarraian Aita Villasantek, bost urte beranduago-. Ez da inor behartzen iritziz aldatzera, beste pentsamolde bat izateko eskubidea ez zaio inori kentzen, euskera idatziaren batasuna lortzeko beste bide egokiago bat bilatzea edo proposatzea ez zaio inori galerazten”.

Haatik, gauza bat ezin zitekeen egin, eta horixe zen, hain zuzen ere, Euskaltzaindiaren lehendakariak mahaigaineratzen zuena: “Euskaltzaindiak ez duela batere argirik eman, esan; edo Agiri horren balioa dudatan ipini”, zenbaitek behin eta berriz egiten zuen bezala.

“Beste gauza erruz eta maila orotan (baita erlijio eta pastoral mailatan ere) zabaltzen dute Euskaltzaindiaren batasuna bideari ateak itxi nahi dizkietenak: bide hori ateona dela edo erlijio gabeena. Asmazio honek ez du ez buru eta ez buztanik, ez itxurarik, ez egirik ez egia antzik ere -kexatzen zen Aita Villasante-. Baina behin da berriz eta azpikeriaz hori sinets arazi nahi dutela ikusirik, egia alde aurpegia ateratzera behartua nago. Neure indar eta ahal guztiaz salatu nahi dut, bada, hori egia ez dela. Arazo honek hizkuntzaz bakar-bakarrik du zer ikusi, eta deus ez erlijioaz, fedear edo politikaz. Bakoitzak eskubide osoa du bere pentsakera edo ikusmolde berezia izateko euskera idatziaren batasun kontuan. Baina Jainkoaren amorioarren! ez daitezela zeruko gauzak eta lurrekoak berriro nahas” ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Idiazabal: Agurra

Axari, 1973-1-28

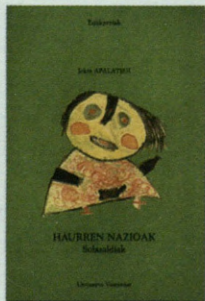
Urtero bezala iritxi zaigu aurtan ere gure Blas donearen festak ospatzeko garaia. Guziok dakigu eztarriko miña dugu-nean batez ere oroitzen gerala Santu honekin; eta esango nuke bolara hontan hamaika badituala berari erreguka, izan ere noiz gaur hainbat eztarriko min, gripe eta abar. Beste alde, festa usaiok ez dira txarrak gasotasunei hankak jaso arazteko, eta gertatu gaitezen zahar eta gazteak herritar eta herbestetik datozen guziekin alaitasunik jatorrenean aurtengo San Blas jaiak igarotzeko. Horrelaxe gerta dedilla ●

■ Uteroko ohitura dute Idiazabalen San Blas jaiak ospatzea. Bertara herriko zein atzerriko gazte eta zaharrak gurturaten dira.

A S T E K O L I B U R U A

EUSKAL HAURREN NAZIO KONTZEPTUAK

HAURREN NAZIOAK
Jokin Apalategi
UTRIUSQUE
VASCONIAE
154 orrialde
16 euro

Hego Euskal Herriko lau lurraldeetako mila bat haurrei galdetu zien Jokin Apalategik zeukaten nazio ideiarengatik. Adin ezberdinekoak zirenez, galderak ere adinari egokituak zeuden, Jean Piagetek, Anne-Marie Weilen laguntzaz, 1951n egindako "Le développement chez l'enfant, de l'idée de la patrie et des relations avec l'étranger" ikerketaren eta beste aditu batzuen beranduagoko lanenildoari jarraituz. Gainera, Euskal Herriak bizi duen nazio gatazkak ikastolen mugimendu sozialaren eraginez hezkuntza sistema hiru eredutan bereiztera

eraman duela kontuan izan zuen Jokin Apalategik, ea bakoitzak nazio interpretazio ezberdina islatzen duen haurrengatik aztertzeke garaian. Eta A, B, eta D eredu haurren erantzunak urteen arabera konparatu zituztean, ondorio kezagarri bati egin behar izan zion aurre: 9-11 urtekoen artean, D eredu haurrak garbi nabarmentzen ziren bere euskaltasunean; baina 12-14 urtekoen artean, D eredu haurrak espainiarra batera izan zitekeen galdetu zirenean, D eredu haurrak artean ere erdibitu egiten zen erantzuna, euskal gizartean orohar dagoen nazio kontzeptuaren erdibitzea agertuz.

▼ Egileari Galdezka

"Emaizta adierazgarriak lortu ditudalakoan nago"

Jokin Apalategi

■ Zein izan da zure ikerketa honen helburua?

Hauxe jakin nahi nuen: Euskal Herrian bizi dugun egoera nazional gatazkatsuan, gure haurrek nazio ideia nola bereganatzen dute? Eta emaitza adierazgarriak lortu ditudalakoan nago.

■ Zergatik "Haurren nazioak. Solasaldiak" titulua?

Gai honetaz egiten dudana bigarren liburua da. Lehendabizikoa, ikerketaren irakurketa estatistikoa agertzen nuen, eta oraingoan, estatistika hura egiteko erabili nuen materiala, uste dudalako inportantea dela haurrak nola espresatzen ziren agertzea, beren hitzekin (hau da, beraiekin egindako elkarrizketak), eta baita ere beraiek egindako marrazkiekin.

■ Zeintzuk dira ikerketan parte hartu duten haurrak?

Hego Euskal Herriko lau herrialdeetako mila haurretik gora izan da erantzuten. Hiru adin motako haurren nazio ideiarengatik bilakaera jasoa dago ikerketan, hezkuntza sistemako hiru ereduak jokatuz: 6-9 urtekoena, 9-11koena eta 12-14koena.

■ Alde handiak egongo dira erantzunetan...

Jakina, urte horietan haurra prozesu handi batean dago. Eta gainera, euskal haurrak aztertzerakoan Vygotski errusiarra hartu dut nik kontuan, eta hark esaten du bi eratako kontzeptuak daudela: haurrak laguntza gabe, azkartzen doan heinean lortu ditzakeenak, eta beste batzuk, gidaritzak pedagogikoki gabe lortzen ez direnak. Nazioa bigarren kategoriakoa dela dio. Pentsa nolako arazoan sartzen garen gu! Hasteko, ofizialki Gobernuak hiru kategoriatan dauka erudututa irakaskuntza, eta A motakoak euskara bera ere ez du ia kontuan hartzen... Elkarrizketetan oso garbi ikusten da An, Bn edo Dn dabilzta-nek nola oso desberdin arnasten duten.

L I B U R U A K

**VAN GOGH,
BIHOTZEAN
EGUZKIA**

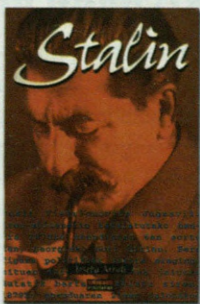
Xabier Gantzarain
TXALAPARTA
62 orrialde
10 euro

BIHOTZAREKIN MARGOTZEN ZUEN ARTISTA

Txalaparta argitaletxeak 10 urtetik aurrerakoei zuzendurik duen "Axuri Beltza" bilduman plazaratu du Xabier Gantzarainek "Van Gogh, bihotzean eguzkia" biografia. Egileak dioenez, Herbehereetako margolari handi hau bere belarria mozteagatik egin da ezaguna bestearen bizitza ahotan erabiltzea asko maite duen gizarte honetan. Edo bere koadroen prezioagatik. Etoa zela esaten dute, baina etoa ala ez, harrigarria da zenbat koadro margotu zituen, batik bat arteari bere bizitzako hamar urte baino ez zizkiola eskaini kontuan izanda. Van Goghek bihotzarekin margotu zuen ikusten zuen guztia, eta errealitatea gure sentimenduen arabera aldatzen dela erakutsi zigun. Margotzeari bere bizitza eskaini zion etoa bat izan zen, baina pertsona bat oroz gain.

JOSIF STALIN

Joseba Arruti
ELKAR
140 orrialde
8,05 euro

JOSIF STALINEN ITZAL-ARGIAK

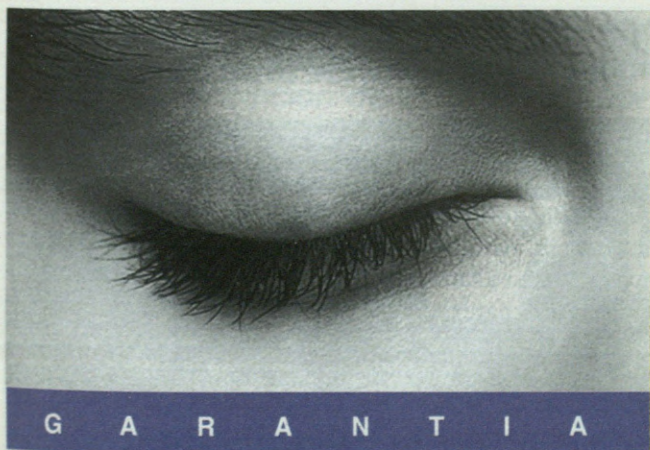
Josif Visarionovitx Stalinen euskarazko lehen biografia honetan, masa-askatzaile izatetik masa-hiltzaile bihurtu zen lider iraultzaile eta agintari ankerrenen bizitzaren itzal-argiak eskaintzen dizkigu Joseba Arrutik. Mundu osoko milioika gizon-emakumeren askatasun eta elkartasun ametsak langileen Estatu indartsu batean gauzatu zituen Stalinekin, jende askoren ikuspegiz; baina baita bere herritarrek ezin esan ahalako sakrifizioetara behartu ere. Eta milioika lagun bidali zituen espetxera, erbestera eta heriotzara, proletarioen aitzindari moduan gurtzen zutenetakoak izan zirelarik biktima hauetatik asko eta asko, alderdi komunistaren barruan egin baitzituen garbiketarik gogorrenetakoak.

**JOSU ETA
KOKOA**

Geertje Gort eta
Ceseli Josephus
Jitla
IBAIZABAL
32 orrialde
12 euro

HAUR BATI JATEN IRAKATSI ZION KOKOA

Bost urtetik aurrerako haurrentzat kaleratu den "Josu eta Kokoa" kontakizunean, batere jatun ona ez den mutikotxo bat ezagutzeko aukera dugu. Izeba bat du mutiko horrek, ordea, eta izeba hori beheko pisuan bizi da. Mota guztietako janak gustatzen zaizkio, eta katilukada pure edo dilistarekin hel-tzen da Josurengana, eta esaten dio: "Jaten ez baduzu, Kokoa etorriko da eta berarekin eramango zaitu". Baina Josuri ez zaizkio ez dilistak eta ez purea gustatzen, sandwichak bakarrik ditu gogoko, urdaiazpikoz egindakoak badira gehiago, eta nahiz ez duen izeba Matilderen Kokoan asko sinesten, badaezpada ere, eskutitz bat idazten dio Koko horri, galdetuz, ea txirindulari ona izateko zer jan behar den. Eta hara non, Kokoak erantzun egiten dio.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1.a
Herron 4 - DONOSTIA

G A R A N T I A

LIBURUAK

NESKA ADOLESZENTEA NAIZ!

Núria Roca/
Meritxell Ribes
HIRIA
47 orrialde
9,50 euro

ADOLESZENTZIAKO ZALANTZA HORIEK

Hamaika aldaketa gertatzen zaizkio neskatila bati adolezentziara iritsi ahala: hilekoa hasten zaio, aurpegia granotoz bete, titiak hazi, besapeetan, hanketan eta pubisean ilea agertu eta gainera, asko loditu dela eta oso itsusi dagoela iruditzen zaio... Horrez gain, zergatik garbi ez dakiela, egun batean oso umore onez dago, eta hurrengoan, berriz, zeharo triste, dena izugarria dela pentsatuz. Bada, aldaketa horietaz guztietaz dihardu, hain zuzen ere, Nerea Mujikak euskaratu duen Núria Rocaren "Neska adolezentea naiz!", Meritxell Ribesen irudien bitartez nerabezaroan dauden gaztetxoiei lagungarri gerta dakiekeen idazlana. Pubertaroa ere oso garai eder eta zoriontsua izan daitekeelako, behin zalantza garrantzitsuenak argituz gero.

MAKURMENDI- REN MAGALEAN

Joseba
Aurkenerena
GERO-MENSAJERO
141 orrialde
11 euro

MAGIAZ BETERIKO IPUIN BILDUMA

Biziaren magia erakutsi zioten lehen maisu-maistrei, alegia bere gurasoei, eskaini die Joseba Aurkenerenak "Makurmendiren magalean" ipuin bilduma. Izan ere, magiaز beterik daude bertan agertzen diren hamazazpi kontakizunak, piratak, baleazaleak, sorginak, artzainak, errotariak, soldadu karlistak, egungo ikasleak eta beste protagonistatzat dituztenak. Liburu hau, "Harribeltzetako ipuinak" izenburua duen baten ondoren dator, eta hartan gertatzen zen bezalaxe, Harribeltzeta ezizenaz gordetzen den herrian daude kokaturik "Askatasunaren lauburua", "Balea gorriak", "Allerruko amonak sua piztu du!", "Itsasoak dakarrena itsasoak darama" eta beste hainbat ipuin, hor nonbait, Nafarroa, Gipuzkoa eta Lapurdi nahasten diren bailara zabalean.

EUSKAL HERRIA

Batzuen artean
SUA
125 orrialde
5 euro

MENDIAK, KULTURA, NATURA ETA BIDAIAK

Hona hemen ibilaldiak proposatzea eta paisaiak agertzea hainbeste maite duen Sua argitaletxearen aldizkari berria. "Euskal Herria" du izena eta gazteleraz dago, baina orain euskarazkoa egin nahi dute, hau da, bihilabetero kaleratuko den aldizkarian Euskal Herriko natura, kultura, mendiak eta bidaiak eskaini -erdarazkoan bezalatsu-, baina euskaraz. Dena den, gaztelerazko "Euskal Herria"ren lehen zenbakian, besteak beste, honako proposamenak aurkituko dituzue, beti ere argazki ederrez horniturik: Nerbioi, Bidasoa eta Arga ibai nagusien iturburuetara eginiko ibilaldia; Baiona, Iruñea, Donostia, Gasteiz eta Bilboko alde zaharretara eginiko historia-bidaiak; Iruñean dagoen Planetariuma, Tillac akitaniarraren margolanak eta gastronomia saila.

DISKOA

BLA BLA BLA BLA BLA. STOP

Txapelpunk
OIHUKA
13 kanta
13,90 euro

TXAPELPUNK-EN BIGARREN DISKOA

Punkaren ezaugarri nagusiak ditu Txapelpunk-en bigarren disko honek. Izan ere, Txapelpunk-ek punka egiten du! Eta Inigito Txapelen ahotsak eta gitarrak, Atrofiren baxuak eta koroak, Unairen gitarrak eta koroak eta Txikiren bateriak osatu dute "Bla bla bla bla bla.stop", Nako zuzeneko teknikariaren laguntzaz. Eta "Bla bla bla bla bla.stop"en egin dutena, hamairu kanten bidez

entzuleen eta beraien arteko komunikazioa bilatzea izan da, eta hori, hitza eta boterea bata bestearen konkistarekin datozelako. Hauexek dira aipatu kantak: "Los findes", ".com", "El reloj del abuelo", "Más solo que la una", "Bi eguzki dauzka Gasteiz", "Kreo en mí", "Odio", "Imagínate", "Kalian part!", "Por la puerta de atrás", "Widow", "Munduari begiratzeko" eta "Última guerra".

MUNGIA urtarrilak 24-26
Herri kirolak

San Antontxu jaiak direla eta, "San Antontxu" idi-proben XII. edizioa egingo da, Kaltegarri kirol taldeak antolatuta.

21:00
 Birleko probalekua

ONDARROA, urtarrilak 22-26
Jardunaldiak

"Nafarroako astea" egiten ari dira Bilboko eta Ondarroako Kafe Antzokietan. Egitarauaren barne fitzaldiak, kontzertuak eta bestelako ikuskizunak izango dira.

BIARRITZ, urtarrilak 21-26

Jaialdia

FIPA Ikus-entzunezko Nazioarteko Jaialdia eskaintza bereziz beterik datorkigu. Orotara 500 emanaldi inguru antolatuta dituzte.

BAIONA, urtarrilak 23

Musika

'Carte blanche á Bob Sellers' ikuskizuna ekarriko du Bob Sellers piano joleak. Orain 25 urte saio ahaztezinak eskaini zituen Euskal Herrian. 21:00 Antzokia

ARRASATE, urtarrilaren 31 arte
Lehiaketa

Gazteen Kontseilurako logotipoa aukeratzeko lehiaketa antolatuta du Gazteentzako Informazio Zerbitzuak. Arrasaten bizi, lan edo ikasten dabilen edonork har dezake parte.

GASTEIZ, apirilaren 9a arte
Lehiaketa

Urruzuno literatura lehiaketan parte hartzeko deia egin zaie, poesia zein prosa atalean, DBHko 3. edo 4. maila, Batxilergoa edo Erdi Mailako Heziketa Zikloak egiten ari diren ikasleei. Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Saila

AGURAIN, urtarrilak 25

Ikuskizuna

Kukai dantza taldeak eta Tanntakak elkarrekin ekoiztutako lana da "Gogoaren bidezidoretik" eta dantza eta antzerkiaren bitartez historian atzeraka eginez Gerra Zibileko garairaino garamatzate. 22:30

Harresi aretoa

DONOSTIA, urtarrilak 25

Bertsolaritza

XXXIV. Bertsu Egunerako bi ekitaldi prestatu dituzte: leheña 18:00etan Kursaleko areto nagusian eta bigarrena, afalostean, 21:00etan, Arreta sagardotegian.

OIARTZUN, urtarrilak 24

Musika

Barricada eta Sen taldeak izango dira entzungai. Sarrera: 12 euro. 22:00

Pagoa aretoa

ERRETERIA, otsailaren 31 arte

Antzerki tailerra

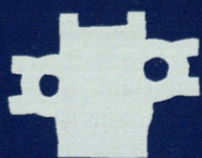
Arte Eszenikoen Tailerrak antzerki ikastaroa eta bi ikastaro monografiko antolatuta ditu: "clown" eta "aktorea eta espazioa". Informazio gehiago 943423376 telefonoz. Kulturgunea

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitalpen honen edizioan lankide:

En la edición de esta publicación colabora:

kutxa

gizarte ekintza
 obra social

Landare bakoitzak klima berezi bat behar du, berea. Hona, kanpoko landareak ekartzeko ohitura dago eta askok ongi sufritzen dituzte sufritu ere, negu partean bertan egiten dituen hotzak.

HAU EZ DELA PORTUGAL...

Mimosa batzuen loraldiak txorata Portugal minaz aritu nintzaizun urtearen hasieran, baina negu-neguko zero oskarbiek goizetako paisaia zuriz nola zarpeatu dutela! Minez diot, hau ez dela Portugal...

Etxe zokoetako beheko suekin batera pizten da kanpoan zer gerta daitekeenaren kezka. Izotz zuriari, baina batez ere beltzari diogu beldurra. Lurralde beroagoetako landareak -zitrikoak, palmondoak...- ekartzeko ohitura ez dugu galdu eta horrelako zurialdietan ezagutzen da geure klimara jartzeko duten benetako gaitasuna.

Fruta arboletan, kasu, zeropeko hamabost gradutara jaisteak erresistentzia ertaina duen muxika tan-kerako bati begiak erreko dizkio, aldiz sagarrondoaren begiak zapuzteko zerope horretan hogei bost gradu behar dira. Hona hotzari aurre egiteko gutxienetik gehienarako gaitasuna duten fruta arbola jendea: almendrontoa, kiwia, ararondo japoniarra, muxikondoa, kakia, abrikotondoa, aranondo europarra, irasagarrondoa, udareondoa, gereziandoa, mahatson-doa eta sagarrondoa ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Haria eta jostorratza zaharkitu egin dira, jada ez dira zauriak ixteko erabiltzen, orain kolaren antzekoa den likido batek bete du beren lekua eta ez emaitza txarrekin gainera.

KOLA APUR BAT ETA KITO

Xabierrek zortea izan zuen joan zen astean. Klean jolasean ari zela erori eta kopetan egindako zauria ikusita, bere gurasoek Pediatriako Larrialdietara eraman zuten. Eta bere gurasoen harridurarako, zauria ixteko puntuak eman beharrean, pediatrik tubo txiki bat atera zuen, "pegamentu moduko" likido batekin, eta zauriaren bi ertzetan pegamentua zabaldu, bi aldeak elkartu eta putz egin zuen, zauriaren bi ertzak lehor zitezen. Hautsitako tresna bat konponduko balu bezalaxe. Eta gurasoak aho zabalik geratu ziren medikuak esan zientean pegamentu hori Loctite ezagunaren oso antzekoa dela.

Kontatu duguna ez da zientzia-fikzioa, ezta gutxiagorik ere. Gurutzetako

ALBERTO ELOSEGI

ospitallean, adibidez, Pediatriako Larrialdietan tratatzen diren 1.500 zaurietatik, urte osoan noski, hirutik batean-edo pegamentu hori erabiltzen da. "Eta oso emaitza onekin gainera", dio Javier Benito zerbitzuburuak. Dena den, metodo berria ez da leku guztietan erabiltzen, betidanik erabiltzera ohituta gauden tra-

tamenduak aldatzea kosta egiten baita.

Baina metodo berriak abantaila ugari ditu: emaitza plastikoak -gera daitezkeen markak, alegia- jostura kirurgikoarekin gera daitezkeen berdinak dira, baina alderik nabarmenena umeari puntuak jartzekoan (josterakoan) eragiten zaion beldurra, mina eta ezinegona saihestea da. Metodoa, bestalde, oso prezio onean dago: aplikazio bakoitzak 20 euro inguru balio ditu. Baina ez da bigarren bisitarik behar, puntuak kentzeko, zauriaren gainean sortzen den mintza bere kasa erortzen baita. Eta zauri askotarako balio du gainera: zauri garbiak, ez oso sakonak eta giltzaduretatik kanpo daudenak izaten dira normalean metodo berri honekin konpontzen direnak ●

◆ JABIER AGIRRE

Burdinolak eta Gerra Karlistak Eratsun eta inguruetan

'Eratsun, Ezkurra eta Beintza-Labaiengo bailara eta baso ezkurtuetan, historia asko kontatzeko duten inguru eder ugari dago. Horietako bat Zumarrestako parajea da. Bertara bi bailara zoragarri ezagutz iritsiko gara, Tintagorrikoa eta Asurakoa, errekaen soinuak bakarrik hausten duen isiltasunean eta bakardadean murgilduta, burdinolen garaia eta Muñagorriren eta Gerra Karlisten pasarte historikoak gogora ekartzeko parada emango digun ibilbide luze honetan.

■ Tintagorri bailaran behera goaz beheko argazki honetan. Goiko baserria berriz Asura da (Asura Gorria). Asura Gorria eta Asura Beltza baserriak daude. Lehenengoan ilegorriak bizi omen ziren eta bigarrenean beltzaranak.

Saldise eta Beintza-Labaien herrien artean banatua dagoen Urrutiña auzo txikira autoz heldu gara, tentuz, porlanezko errepede arras estutik. Arretxe baserriaren ondoan hasi gara, euria mehatxatzen duten hodei grisen azpian oinez (570 m). Errepide estutik barna Alduntzin baserriraino jarraitu dugu. Baserriaren atariko bihurtetik aurrera, lurrezko pistan gora egin dugu, zakur andana zaunka bizian ari zen bitartean. Pista bihurgune batzuk eginez

behin, haizeak lainoa uxatzea lortzen du eta gain honetatik Iruñarriko antenaren forma nabari dugu lausoki (1.040 m). Iruñarri baino haratago, Erakurriren ekialdeko malda belartsuak ere agertzen dira tarteka-marteka. Bi mendion artean ezkutatzen da Tintagorriko erreka zulo basatia, dena basoak estalia. Errepikagailuaren ondoraino jarraitu dugu oinez. Gure ezkerretara, errepede nagusitik honaino iristen den errepede txikia dago; bertaraino jaitsi gara metro batzuk, gailu-

igotzen jarraitzeko. Minutu gutxiren buruan, Iruñarriko gailurrera heldu gara (1.063 m). Bertan dagoen postontzi zahar baten hondakinek adierazi digute hura gailurra dela, azkenik lainoa eta haizearen arteko borrokan lainoak aurrea hartu duela baitirudi, eta orain hertsiki-hertsiki inguratzen gaitu. Hego-mendebaldeko norabidean jarraitu dugu oinez. Malda leun zabal eta irekietatik behera, Iruñarri bera eta Erakurriren artean irekitzen den lepo zeharo zabalera jaitsi gara (978 m). Leku honetatik aurrera, adi ibili beharko dugu Tintagorriko bailaran beherako bide ona topatu ahal izateko.

Lepoaren puntu baxuenetik eskuinera joan gara basorantz jaisten, pagadian sartzen den bide bat bilatzera. Tarteren batean oso ederra da galtzada moduan egindako bide zaharra. Ipar-mendebalde- rantz jaisten da, pagadi garbitik, diagonal handi batean Erakurriren magaleraino iristeraino. Mendi honen ekialdeko mazelatik jaisten diren hainbat arroila eta esploi zeharkatu beharko dugu, bide lausoari jarraituz. Leku nahiko malkartsua da bidez kanpo ibiltzeko, beraz, garai batean bidearen trazatu logikoa nondik nora joango ote zen imajinatu eta

ASIER AGIRRE SAROBE

■ *Goian, euriaren mehatxupearan Asurara bidean goaz. Eskuinean, Iruñarriko tontorra 1.063 metrora dago. Haizea eta lainoa nagusi zirenean.*

doa gorantz, belardi baten ondoan dagoen borda bateraino, eta hortik aurrera, basoen artetik, Meaka leporaino eraman gaitu (789 m). Lepo honetan trikuharri bat dago mapen arabera, baina hondatua omen dagoenez, ez gara topatzeko gai izan. Hemendik aurrera pista jarraitzea baino ez dugu egin, malda leunean, lepoaren mendebaldean dagoen muinoa eskuin aldetik zeharkatuz. Honela hurrengo lepo zabal batera heldu gara, non pistak mendiaren ezker aldetik jarraitzen duen oraingoan; hemen berau utzi eta parean dugun mendixkari zuzenean ekin diogu, baso garbian zehar, pago ederren artetik.

Goialdera iristearekin batera, zuhaitzak bakantzen joan dira eta ikusmira zabaltzen. Lainoa dugu gaur ibilaldirako lagun, baita haize zakar samarra ere, eta bien arteko norgehiagokan, noizean

ASIER AGIRRE SAROBE

rraren azpialdean dagoen iruinarri edo menhir ederra ikusteko helburuz. Errepidearen aldamenean bertan dago eta ikusgarria da lurrean zutik paratutako ia hiru metroko altuerako historiaurreko harritzarra.

Errepidean gora metro batzuetan jarraitu eta lehen bihurgunean utzi egin dugu, gure ezkerrean dugun maldatik

bilatu behar izan dugu, norabide ona ez galtzeko. Tintagorriko bailararen alde honetan dauden borda zaharrak elkartzeko zituen bideak; denak daude abandonaturik, leku bakarti honetan. Aurriak beti mendiaren egutera aldean kokatuak daude, lizarrez inguratutik ohikoa den bezala, eta borda nagusiak beti beste txikiago bat dauka metro gutxitara, eta

■ Muñagorri, bakea eta foruak

Jose Antonio Muñagorri Otegi Berastegin jaio zen 1794an, eta Eratsungo lurretan (Pilotosoro deitu lekuan) hil zuten 1841ean. Berastegiko errege-eskribau izan zen. Gainera inguruko burdinolak ustiatzen zituen. Plazaola, Ameraun, Ollokiegi, Urto eta Zumarrestako olak ustiatu zituen. Obra-kontratatzailer e lan egin zuen. Baina Lehenengo Gerra Karlistak lan horiek guztiak bertan behera uztera behartu zuen.

Muñagorri, izan ere, gerra horretan izan zuen parte hartzeagatik pasa zen historiara, eta, bereziki, 1838an "Bakea eta Foruak" eskatuz aldarrikatu zuen bere "proklamia" gatik. Bere mezua zabalteko erabili zuen era bat bertso-paperena izan zen. Nolabaiteko hirugarren bide baten aldekoa zen. Foruak errespetatzearen truke, karlistek gerrari amaiera ematea proposatzen zuen, eta horretarako, karlisten eta liberalen bandoetan akordioak lortzen saiatu zen. Gainera, Karlos erregegaiaren aldeko kausa eta foruen aldeko borroka bereiztea nahi izan zuen. Baina ez zuen lortu euskal buruzagi karlistak guztiak bere bidera batzea, eta liberalek ere, azkenerako, ez zuten gustuko Muñagorrien jokaera.

1839an bukatu zen gerra, Bergarako Besarkadarekin, Euskal Herria lur jota, suntsituta eta miseria gorrian zegoela. Muñagorri gerra garaian bere burdinolak ustiatzea galarazi eta eskribau lana kendu zioten, eta gerraostean haiek berriz martxan jartzen saiatzen ari zela, Ramon Elorrio karlistak, haurtzarotik lagun zuenak, hil egin zuen, Muñagorriren emaztea aurrean zegoela. Muñagorri bere nahia bete gabe hil zen, ez zegoen bakerik ez forurik, eta gainera handik urte batzuetara, Bigarren Gerra Karlista piztu zen ●

■ Aurri bihurtu ez diren bordak badira ibilbidean, Asura bailaran esaterako.

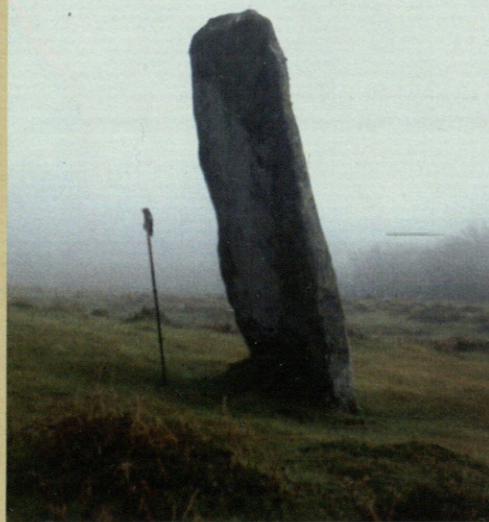
Telleriko bordaren ondotik pasa eta Zumarrestako zentraletik datorren pista ona hartu dugu. Izen bereko errekaaren meandroak segituz, kilometro pare bat ibili ondoren Asurara heldu gara, gaur mendiotan bilatzera etorri garen baserri galdua (510 m). Bi baserri dira izen horrekin: gure aurrean lehenengo agertu dena, dorretxe moduko eraikuntza karratu handia, isil eta misterioitsua, Asura Gorria da, etxe honetakoak, aspaldi, ile gorriak omen zirelako; eta bidean pixka bat gorago dagoena da Asura Beltza, etxe honetakoak, beltzaranak zirelako noski. Denbora puska

bat bada euri gogorra lagun dugula, beraz, etxaurrean topatu dugun gizonari baimena eskatu ostean sarrerako arkupean zerbait edan eta jateko gelditu ahal izan gara, eta bide batez etxeko jaunarekin berriketan ere aritu.

Etxearen atzealdetik jarraitu dugu gure bidean aurrera, oraindik badugu aurretik bide puska bat eta. Atzeko fatxadako horman gazteluetako bezalako komunak deitu digu atentzioa, etxe inportantea zen hau, antza. Harizko zubi txiki bat pasa ondoren, Meaka leporantz doan bidezidor ona hartu dugu, errekaaren ondotik gora. Lehenengo borda baten ondotik pasa gara, geroago beste zubitxo bat, eta segidan, errekaaren meandro batean erdi ezkutatua, Asurako olaren aurriak topatu ditugu. Asurako ola Zumarrestakoa baino askoz ere txikiagoa da: 1744an utzi zion funtzionatzeari.

Bidezidor garbia borda gehiagoren ondotik pasatzen da, batzuk zainduak, besteak utziak edo eroriak. Pagadi ederritik barna, errekatxoak gurutzatzen, aspaldiko garaietan ibiltzearen sentsazioa izan dugu. Meaka lepora egunaren azken argiekin heldu gara. Goizeko lainoak eta euriak joan dira eta zeruaren koloreei begira egon gara tarte batez, hemendik aurrerako bidea ezagutzen baitugu, ez dugu presarik. Etorritako pista beretik jaitsi gara Urrutiñara, eta Alduntzineneako etxeok atarian zirenez, haiekin berriketan egon gara eguneko gorabeheraz ●

◆ ASIER AGIRRESAROB
◆ MUSKILDA TELLABIDE

■ Iruñarriko zutarria.

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

SAGARDO ZALEAK VATIKANOAN

Euskal Herriko sagardotegietako ordezkariak Vatikanora iritsi dira Aita Santuarekin elkarriketa bat eduki asmoz. Vatikanoko aretorik ederrenetako batean hartu dituzte. Protokolozko hitzak esan eta Aita Santuari dozena bat sagardo botila eta botilari edo eskantziadore uni-bertsala oparitu eta gero, taldearen bozeramaleak honako hau esan dio Aita Santuari:

- Milioi bat euroko kontratua sinatzea proposatu nahi dizugu. Gauza bakarra eskatzen dizugu horretarako: eukaristian ogia eta ardoa erabili ordez, ogia eta sagardoa erabil-tzea.

Aita Santuak orduan:

- Baina hori ezin liteke! Erotu egin al zarete edo?

Eta hori entzutean sagardo zaleek, gehiago behar bazen, gehiago emateko prest zeudela, baita Loiolako basilika berritzeko ere.

Aita Santua berriz, ezetz eta ezetz, asaldatuta eta aspaldiko partez ez bezala, besoak astinduz eta sagardo zaleei gela hartatik alde egiteko aginduz.

Orduan, euskaldunek azken eskaintza luzatu diote:

**2AZPIAK
BATMAN**

- Hamar milioi euro. Egin kontu zenbat behartsu lagundu ahal izango duzun eta zenbat bidaia antolatu eta zenbat eliza berri egin... dena huskeria batengatik... ogia eta ardoa esan eta edaten den lekuan... ogia eta sagardoa esan eta edatea.

Hori entzun eta, Aita Santua buru makur eta kezkatu atera da gelatik, bere bulego pribatu aldera. Bulegora

PINUA LANDATU

Kaka egin.

**GARESTIA BAI, BAINA KOMUNAK EDERRAK
JITUNAN. HAN LANDATU NUEN PINUAK
GERIZPEA EMATEN DIN ORAINO**

Jiñar / Chier, lacher une bûche / to dung

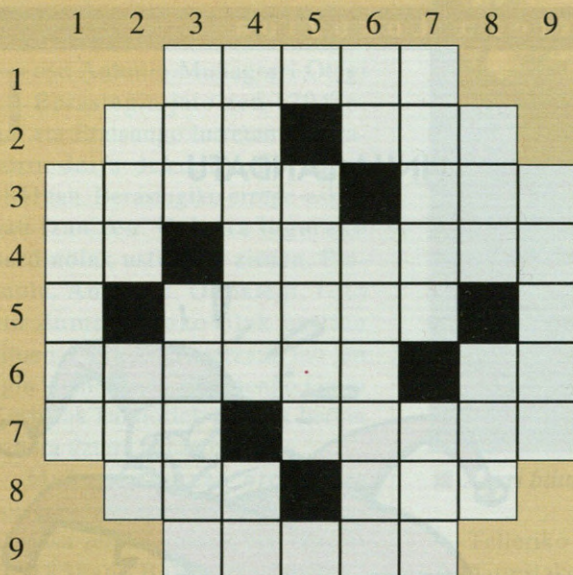
sartu eta bideo konferentzia eskatu du zeruarekin. Pantailan San Pedro azaldu da:

- Kaixo Petri! "Txefa" hor al da?

- Ez. ISO Kalitate ziurtagiria lortzeko bilera batean dago. Zer behar duzu?

- Aizu, zuk ba al dakizu, noiz arte irauten duen Errioxako ardo zaleekin sinatu genuen kontratuak?

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Bizkaiko herria. 2.- Nortasun. Batrazio mota.
- 3.- Lodi, potolo. Bihi. 4.- Aluminioaren sinbolo kimikoa. Oholak. 5.- Berrogeita hamar. Diruzko zigorra. Bokala.
- 6.- Bizkaiko herria. Bi. 7.- Sexu eme. Arabako udalerria.
- 8.- Emakume izena. Areagotzeko partikula.
- 9.- Agian, beharbada.

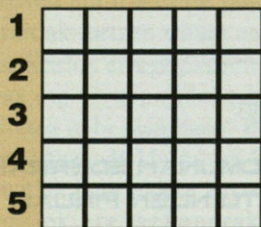
GOITIK BEHERA

- 1.- Balazta. 2.- Galiziako ibaia. Gabarra txikia.
- 3.- Marokoko hiria. Hitzarmena. 4.- Onartu. Zeparen erdian.
- 5.- Kontsonantea. Nau. Iodoaren sinbolo kimikoa.
- 6.- Arabako alderdi politikoa. Behi zaintzaileak.
- 7.- Xumea, umila. Ofizial turkiarra. 8.- Burdinola.
- Gizon izena. 9.- Gaia.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

1. Bielorrusiako hiriburua.
2. Zuhaitz mota. 3. Niri.
4. Asiako estatua. 5. Nasak.

Letra Zopa

A	H	A	O	G	P	E	J	R	A	E	H	M	I	T	I
Z	A	L	H	E	R	N	A	N	I	J	I	H	E	O	R
P	Z	I	O	T	L	E	H	A	K	A	T	B	S	K	A
E	J	N	P	A	P	R	S	N	O	R	O	E	A	H	E
I	L	O	I	R	G	T	I	B	L	A	S	R	G	R	N
T	I	Z	A	I	E	G	D	A	N	R	T	N	E	S	E
I	G	O	T	A	M	E	S	U	H	S	E	J	T	R	L
A	F	S	S	U	G	H	A	R	R	A	S	A	T	E	H
H	N	U	I	G	E	T	S	A	R	E	B	H	E	H	O
K	O	R	J	E	A	R	O	D	A	U	K	E	S	S	L

Aurki itzazu
Gipuzkoako
8 herriren
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

A	K	O	A	D	R	I	Z	E	P	S	A	P	T	A	S
P	H	E	J	A	S	G	A	H	T	A	G	A	R	B	A
D	A	E	D	I	O	T	L	E	D	O	A	L	I	A	R
O	S	J	U	Z	D	A	A	G	R	T	S	K	Z	S	T
H	O	F	E	A	S	U	R	E	S	P	I	E	E	H	O
R	A	S	R	P	E	H	O	L	O	A	P	S	P	A	R
S	B	H	E	R	S	I	T	I	K	Z	E	U	S	J	I
A	T	Z	O	L	A	D	K	L	A	E	R	S	A	S	O
S	I	A	N	A	D	E	E	J	L	S	H	O	S	E	A
B	G	R	A	T	R	A	P	E	Z	I	O	A	F	S	J

8ko txikian

1. Ezarpena. 2. Esangura. 3. Artelana. 4. Hazparne.
5. Errotari. 6. Erakutsi. 7. Astakume. 8. Eremitar.
9. Lirainak. 10. Txekorra. 11. Anorexia. 12. Eneagono.

			✱	P	✱	S	✱	T	✱	B	✱
			G	O	Z	O	T	E	G	I	A
			✱	L	A	✱	I	✱	A	R	I
✱	G	✱	K	I	R	A	T	S	✱	A	Z
K	A	F	E	T	E	G	I	A	K	✱	A
✱	L	A	P	O	N	I	A	R	R	A	K
S	E	G	A	✱	A	L	✱	D	I	I	✱
✱	R	O	✱	E	✱	A	B	E	S	T	I
G	A	T	I	K	A	R	✱	A	I	A	R
✱	K	A	S	I	K	✱	I	K	A	✱	A

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Artea. 2. Olo. Ari. 3. Araba. Aki. 4. Ke. Ozenak. 5. I. Atala. A. 6. Zitara. Tt. 7. Ele. Oinez. 8. Eri. Aia. 9. Ataka.

Goitik behera: 1. Akize. 2. Ore. Ile. 3. Ala. Atera. 4. Robota. It. 5. T. Azaro. A. 6. Ea. Elaiak. 7. Arana. Nia. 8. IKA: Tea. 9. Ikatz.

V	I	E	N	A
I	R	T	E	N
E	T	I	K	A
N	E	K	I	N
A	N	A	N	A

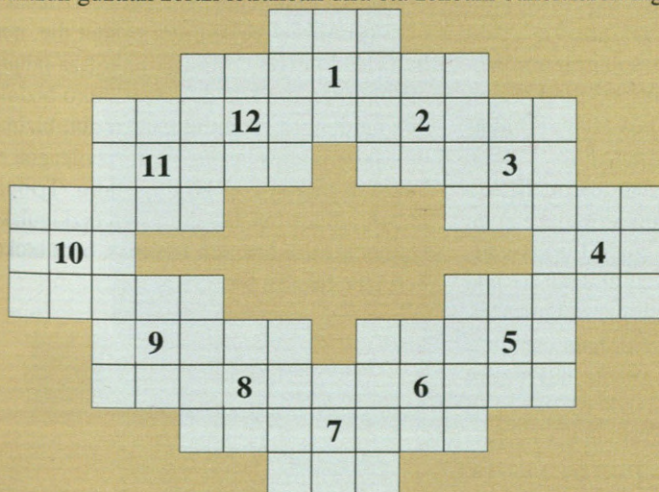
Hitz Gezidunak

	Argazkiko instrumentua	▼		Harana	▼		Urtaro beroa	▼		Infin., onartu	▼		Ahuntzaren arra
	Ele bitan egiten du			Infin., etorri			Igarobidea			Bizk., ileak			
	Pl., danbor mota	►											
	Bokala												
Pl., klerikoen multzo	▼		Jausi	► ▼					Baita	►			
Izen arabiar			Bidali						Ematen du				
►			▼	Tximista	►				▼			Röntgen	►
				Metal erakarle								Arabako herria	
Burutu	►		▼			Bokala	►		Gizon izena	►		▼	
Zoramen						Ba..., baneuka			1				
►						▼		Iridioa	► ▼			Errep., gorotza	►
						... danez, dirudienez						Atzizki femeninoa	
Heldua	►							▼	Hegazti mota	►		▼	2
Barru									Oinarritzko edari				
►						Euskal soldadu	►		▼				▼
						Kontsonantea							
Modu atzizkia	►					Dokumentu	►				Interjekzioa	►	

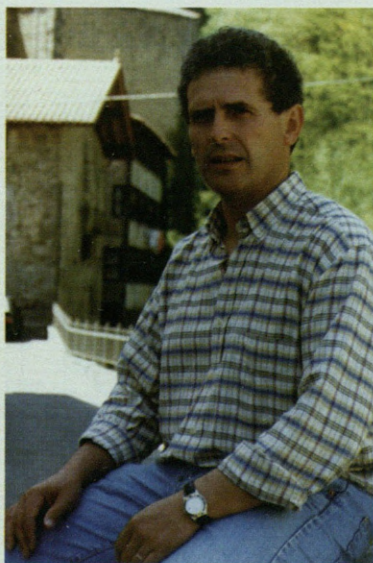
Irudia: Musika tresna

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Ahuldua, moteldua
- 2.- Jarduerak
- 3.- Era berezian
- 4.- Gipuzkoako herria, Debagoienan
- 5.- Zigor-mota
- 6.- Olibondoen basoa
- 7.- Bidaia egiten ditu
- 8.- Onartu, onetsi
- 9.- Gaizkin
- 10.- Labe
- 11.- Haranak, ibarrak
- 12.- Euskal soldadua

IÑAKI MURUA

TRIBUAK

Gabonek gauza askotarako parada dakarte, baita pentsatzeko ere, baldin eta estomagoak garuna irentsi ez badiagu behintzat. Jan/ edan eta edan/jan binomioek digestioa egiteko premia berekin dutenez, hausnarreko denbora horretan garunak bere lekua hartzen du eta, guk nahi ala ez, berea egiten hasten da: pentsatzen.

Aurten ere, urteroko ohiturei segiz, mahaikada galantak bildu gara gurean eta haur, ume, gaxte eta gazte zenbait, deseroso (deskomodo, gure iloba batek dion moduan) zegoela jabetu naiz. Denok kantan ikusteak, telebistarik ezak, jostailu eta erregaloak konpartitzeak... zerk sortarazia ote?

Horri bueltak ematen ari naizela, egungo haurrak bakarrik eta bakarti hazten ari garela pentsatzen jarri naiz. Familia bakoitzean bat edo bi ditugu eta oso gutxitan hortik gora. Baina, hori gutxi balitz, bakarkako bizitza egiten dute gainera: bakoitzak du bere lan egiteko txokoa, bere gela, bere sofa, bere ordenagailua, bere telebista, bere... Beraz, zertarako behar ditu besteak? Behar gaitu besteak?

GERTAEREN, historiaren eta pentsaeraren transmisioan etena sortu da; eztabaida sortzaileetarako joera saihestu da; bazkalondo eta afalondoko tertuliak arrotz zaizkigu edo hauetan ez dira hizpide geure ekarpenak, beste batzuek esanak errepikatzen jotzen dugu gehiegitan. "deskomodoa" baita sortzaile izatea, garai bateko aitonen papera betetzea; bizikizunak era ulerkorrean edo ipuin erara xehatuta postrean zerbitzatzeara.

Gure gurasoen familietan, 8 edo 10 edo ... umeko haietan, beharrak eragingo zuen gorago aipatutako ariketa guzti horiek gauzatzea, ea nola entretenitzen dituzun bestela hainbeste haur (telebistarik gabe) barrabaskeriarik egin ez dezaten! Nik hala uste dut. Baina behar horrek eraginda, harreman estuagoa lortzen zuten; usadioak eta herri pentsaeraren berri jaso; kantuan eta bertsoetan gozatzen ikasi; ironia, ziria, adar jotzea, txistea (azken boladan txistek erdaraz dira

ETB 2ri esker) entzun, sortu eta erabiltzen trebatu...

Gurean, azken boladan, lanean ari garenean gauza dezakegula transmisio hori ohartu naiz. Bai, lan fisikoa egiten dugun bitartean: otorduak prestatu, kalefakzioa piztu, arropak eskegi... Edozein lan fisiko egiten den bitartean, garai batean laian edo arto zuriketan bezala. Bestela, oso zaila da elkarrekin hitz egiteko parada izatea: bazkaldu eta Simpson ikustera eta harraskakoa egitera haren atsedenean, meriendatu eta Shing Chang, afaldu eta... Ohitura horiek, gainera, ez dira 12 edo 15 urterekin amaitzen, ez, ez, hogeita pikora arte jarraitzen dute. Galdetu, bestela, plazaz plaza dabilen hainbat bertsolari gazteri ea zenbat urterekin utzi dion Dragoi Bola ikusteari. Kontuz, behar bada hura ikustetik datorkigu sormena e? Ni ez naiz horren kontra ari, ni, geure bizi filosofiaren transmisioa gauzatzeaz ari naiz, hori interesatzen baitzait bereziki. Globalizazioaz ari garenean, geuk geuretik zer erants diezaiokegun Mundu Globalari galdetu behar dugula uste dut eta ez besteen esku dagoen makinatza modura epaitu eta, ezinbestean, globoan etzanda segi.

GURE HERRIAN behintzat, haur eta gazteak taldean dabiltzanean, taldeko ekin-tzetara jotzen dute, talde modura jokatzeko ari dira jolasean nahiz tertulian. Baita telebista ikusten dutenean ere, ez da ikuste pasiboa parte hartzaileagoa eta osatzaileagoa baizik. Jarrera aldatu egiten dute, bakarrik ez dauden sentipenak, ikusi eta entzundakoa elkarrekin bizitzeko joera pizten die, nonbait. Hau horrela, familia bakoitza laburra eta ekarpen urrikoa denez, tribuko bizimodu antolatzea errebindikatzeko dut, bizimodu askoz interesgarriagoa, sortzaileagoa eta hezitzaileagoa izango dugulako. Tribuak joerak aldarazten eta aberasten dizkigulako. Gainera, tribu barruan familiak bere txokoa beti izan dezake ●

"... egungo haurrak bakarrik eta bakarti hazten ari garela pentsatzen jarri naiz. Familia bakoitzean bat edo bi ditugu eta oso gutxitan hortik gora. Baina, hori gutxi balitz, bakarkako bizitza egiten dute gainera: bakoitzak du bere lan egiteko txokoa, bere gela, bere sofa, bere ordenagailua, bere telebista, bere... Beraz, zertarako behar ditu besteak? Behar gaitu besteak?"

Euskal Kulturaren urtekaria

2003

- Urte osoko kronologia • Estatistikak • Hemeroteka •
- Sinadurarik garrantzitsuenen iritziak •

DISEINU BERRI, ERABILGARRI ETA ARE ERAKARGARRIAGOAN

jakintza kulturala

administrazioa

antzerkia

arteak

bertsolaritza

dantza

euskalduntze-alfabetatzea

euskarri elektronikoak

hizkuntzalaritza

irakaskuntza

kulturgintza

literatura

musika

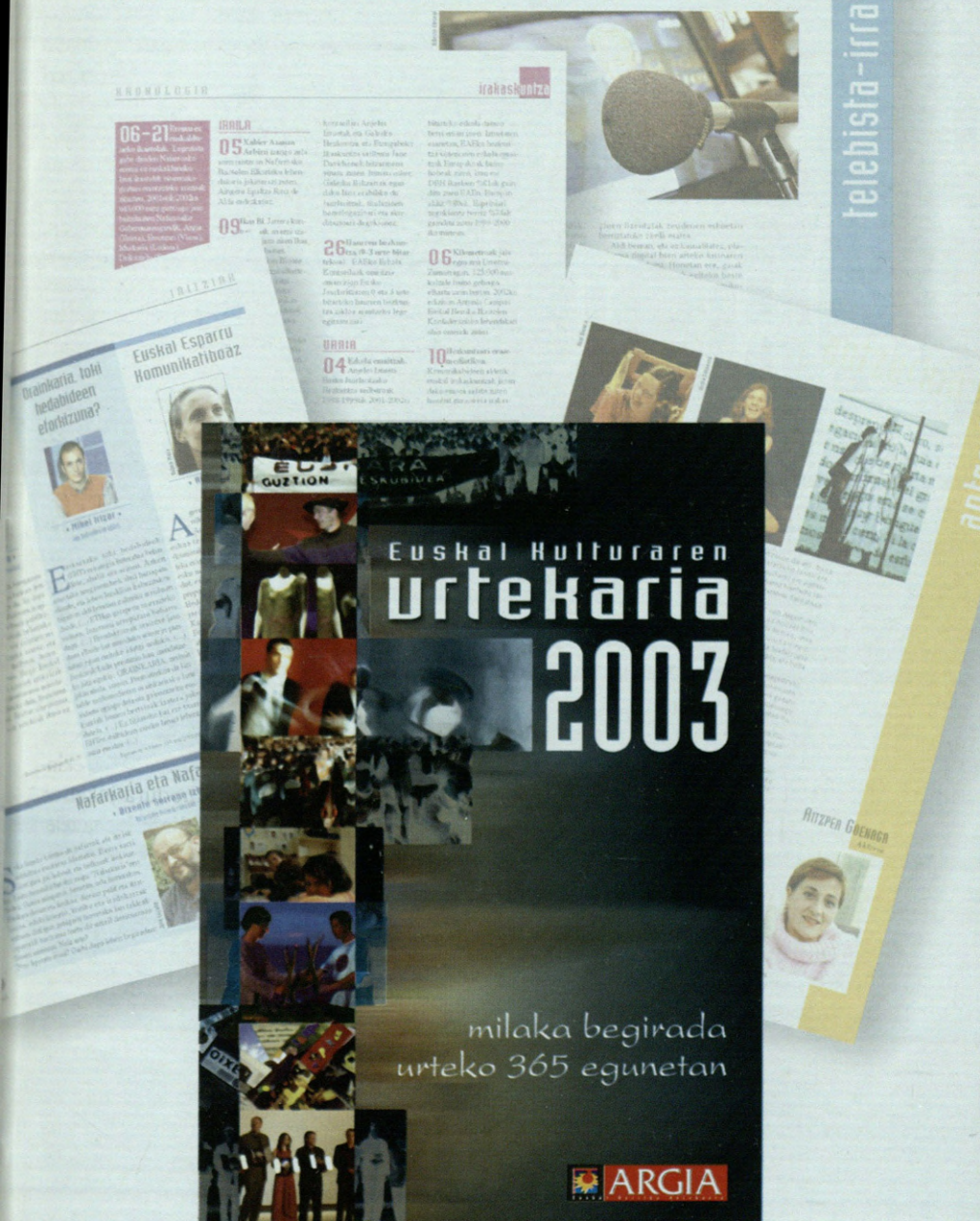
normalizazioa

prentsa

telebista-irratia

unibertsitatea

zinema

EUSKAL KULTURAREN AURKIBIDEA

- Kultura, aisia eta ikuskizun munduko 8.000 erreferentziatik gora
- Erakunde, enpresa, elkarte eta norbanakoak
- Helbideak, telefonoak, web orrialdeak eta e-postak

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria